T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI ve EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KOVİD-19 PANDEMİSİNDE AİLE İÇİ ÇATIŞMA VE PROBLEMATİK DURUMLAR

Yüksek Lisans Tezi

Büşra Doğru Cingöz

İstanbul 2022

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KOVİD-19 PANDEMİSİNDE AİLE İÇİ ÇATIŞMA VE PROBLEMATİK DURUMLAR

Yüksek Lisans Tezi

Büşra Doğru Cingöz

Danışman: Doç.Dr. Hanifi Parlar

İstanbul 2022

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Hazırlamış olduğum yüksek lisans tezi özgün bir çalışma olup YÖK ve İstanbul Ticaret Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Büşra Doğru Cingöz

ÖZ

KOVİD-19 PANDEMİSİNDE AİLE İÇİ ÇATIŞMA VE PROBLEMATİK DURUMLAR

Büşra Doğru Cingöz

Yüksek Lisans, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Doç.Dr. Hanifi Parlar

Ekim 2022, 152 sayfa

Bu çalışmada, kovid-19 döneminin aile içi çatışma ve problematik durumlara etkisine ilişkin anne baba görüşleri incelenmiştir. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve olgubilim deseni benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar ve Bayrampaşa ilçelerinde ikamet eden 19 anne baba oluşturmaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formu ile toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kovid-19 pandemisi aile içi çatışma ve problematik durumları artırmak ile birlikte ailenin bu durumlara çözümcül yaklaşımlarını da artırmış ve bu dönemde aile ile birlikte geçirilen anların değeri anlaşılmış ancak ev içinden başka sosyalleşme alanı kalmayan aile bireyleri aynı zamanda bireysel alanın önemini de anlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Kovid-19, Pandemi, Aile, Aile İçi Çatışma, Aile İçi Problematik Durumlar

ABSTRACT

CONFLICT BETWEEN FAMILY MEMBERS AND PROBLEMATIC SITUATIONS IN THE COVID-19 PANDEMIC

Büşra Doğru Cingöz

Master Dissertation, Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Graduate Programme

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hanifi Parlar

October, 2022, 152 pages

In this study, parents' views on the impact of the covid-19 period on family conflict and problematic situations were examined. The study was carried out with the qualitative research method and the phenomenology pattern was adopted. The study group of the research consists of 19 parents residing in Üsküdar and Bayrampaşa districts of Istanbul. Data were collected with a semi-structured interview form and demographic information form. Content analysis method was used in the analysis of the data. According to the findings, the covid-19 pandemic has increased the family's solution-oriented approaches to these situations, along with increasing intra-familial conflict and problematic situations, and the value of the moments spent with the family during this period has been understood, but family members who have no other socialization space other than the home have also understood the importance of individual space.

Keywords: Covid-19, Pandemic, Family, Family Conflict, Problematic Situations in the Family

TEŞEKKÜR

Bu araştırmanın her safhasında daima yanımda olduğunu hissettiren, süreç içinde desteğini esirgemeyen, tecrübelerinden faydalanmamı sağlayıp bilgilerinden yararlanmama imkân veren, rehberliği ile araştırmamı bilimsel ilkelerle şekillendiren Sevgili Hocam Doç. Dr. Hanifi Parlar'a teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen çok kıymetli babam Ertan Doğru ve bu süreçte zorlu hastalık sürecinin üstesinden gelerek kanseri yenen güçlü ve biricik annem Necla Doğru'ya çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecimin ve hayatımın her anında destek, anlayış, inanç ve sevgisini eksik etmeyen kıymetli eşim Berk Can Cingöz'e teşekkür ederim.

Büşra Doğru Cingöz

Ekim, 2022

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ ..... **iii**
ÖZ ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
TEŞEKKÜR ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **x**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xi**
BİRİNCİ BÖLÜM: **1**
GİRİŞ **1**
1.1.Araştırmanın Problemi 1
1.1. Araştırmanın Amacı 2
1.2. Araştırmanın Önemi 2
1.3. Sınırlılıklar 3
1.4. Varsayımlar 3
İKİNCİ BÖLÜM: **4**
İLGİLİ LİTERATÜR **4**
2.1. Pandemi 4
2.1.1. Pandemi Tanım ve Özellikleri 4
2.1.2. Tarihte Pandemiler 4
2.1.2.1. SARS 5
2.1.2.2. H1N1 5
2.1.2.3. MERS 5
2.1.2.4. EBOLA 5
2.1.3. Kovid-19 Pandemisi 6
2.1.3.1. Kovid-19 Pandemi Tedbirleri 6
2.1.3.2. Kovid-19 Pandemisinin Toplumsal Hayata Etkileri 9
2.1.3.3. Kovid-19 Pandemisinin Aile Hayatına Etkileri 10
2.2. Aile 11
2.2.1. Aile Türleri 12
2.2.1.1. Geleneksel Geniş Aile 12
2.2.1.2. Çekirdek Aile 12
2.2.2. Ailenin İşlevleri 13
2.2.2.1. Ailenin Biyolojik İşlevi 13

2.2.2.2. Ailenin Psikolojik İşlevi 13
2.2.2.3. Ailenin Eğitim İşlevi 14
2.2.2.4. Ailenin Toplumsal İşlevi 14
2.2.2.5. Ailenin Ekonomik İşlevi 14
2.2.2.6. Ailenin Kültürel İşlevi 15
2.3. Aile İçi Çatışma 15
2.3.1. Aile İçi Çatışma Faktörleri 15
2.3.1.1. Kişilik Faktörü 15
2.3.1.2. Eğitim Faktörü 16
2.3.1.3. Sosyo-Ekonomik Faktör 16
2.3.1.4. Rol Çatışması Faktörü 17
2.3.1.5. Kuşak Çatışması Faktörü 17
2.3.2. Aile İçi Çatışmanın Sonuçları 18
2.4. Aile İçi Problematik Durumlar 18
2.4.1. Aile İçi Problematik Durum Faktörleri 19
2.4.1.1. İletişim Faktörü 19
2.4.1.2. Sosyo-kültürel Faktör 20
2.4.1.3. Psikolojik Faktör 20
2.4.1.4. Duygusal Faktör 20
2.4.2. Aile İçi Problematik Durumların Sonuçları 21
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 23
YÖNTEM 23
3.1.Araştırma Modeli 23
3.2. Çalışma Grubu 24
3.3. Veri Toplama Aracı 27
3.4. Verilerin Toplanması 28
3.5. İç ve Dış Geçerlik 29
3.6. Verilerin Analizi 31
4. BULGULAR 33
4.1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular 33
Duygu ve Düşünce 37
Günlük Yaşantı 41
4.2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular 45
Evlilik ve aile yaşantısı 51
Eşle ilişki 55
Çocuklarla ilişki 58

Aile içi iletişim 62
Sağlık durumunun iletişime etkisi 66
Evde geçen sürenin iletişime etkisi 70
Aile içi sorunların artması 73
Karantinanın evde tartışmaya yol açması 75
4.3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular 78
İşin eve yansıması 82
Yaşamın kısıtlanması 85
4.4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme Konusuna İlişkin Bulgular 89
Karantinanın ev içi sorunları artırması 95
Aile bağlarını güçlendirme 99
Olumlu etkiler 104
Olumsuz etkiler 106
Olumsuz etkileri azaltmak 110
Olumlu etkileri artırmak için yapılanlar 114
En önemli problem 117
5. SONUÇ 122
5.1. Sonuç ve Tartışma 122
5.2. Öneriler 130
6. KAYNAKÇA 132
EK1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 137
EK2: Demografik Bilgi Formu 138
EK3: Etik Kurul Onayı 140

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Demografi 25

Tablo 4.1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler 34

Tablo 4.2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler 46

Tablo 4.3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkiler 79

Tablo 4.4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme 90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler Konusunda Öne Çıkan Kodlar 36

Şekil 2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler Konusunda Öne Çıkan Kodlar 50

Şekil 3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkiler Konusunda Öne Çıkan Kodlar 81

Şekil 4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme Konusunda Öne Çıkan Kodlar 94

KISALTMALAR

KOVİD-19: SARS-CoV-2

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

HES: Hayat Eve Sığar

TDK: Türk Dil Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın bu bölümünde, araştırmanın problemi, amacı, önemi, sayıltıları ve sınırlılıklarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

1.1.Araştırmanın Problemi

Kovid-19 ilk olarak 2019 Aralık ayında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkmış ve tüm dünyayı kısa zamanda etkisi altına almıştır. Tüm dünyaya yayılarak toplum sağlığını tehdit etmesi sebebiyle Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 11 Mart 2020'de pandemi olarak ilan edilmiştir. Kovid-19 pandemisinin başlaması ile virüsün bulaşıcılığını engellemek amacıyla bazı tedbirler alınmış ve bu tedbirlerle birlikte günlük yaşam, eğitim ve çalışma hayatı ciddi düzeyde etkilenmiş ve değişmiştir.

Alınan tedbirler kapsamında ilk olarak sosyal mesafe kuralı getirilmiştir. 18 yaş altı ve 60 yaş üstüne ve zaman zaman herkese sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır. Okullar uzaktan eğitime geçerken iş yerlerinin büyük çoğunluğu ise evde çalışma ortamına geçmiştir. Aynı zamanda bu dönemde işten çıkarılmalar da artmıştır. Toplumsal hareketliliği azaltarak virüsün yayılımını engellemek amacıyla alınan bu tedbirlerle birlikte evde aile ile geçirilen süre ise artmıştır.

Kovid-19 döneminde hastalık ve ölüm kaygısının yanı sıra işten çıkarmalar ile ekonomik; tedbirler kapsamında getirilen kısıtlamalar neticesinde de sosyal problemler yaşanmıştır. Toplum tüm bu değişikliklerden etkilenirken toplumun en küçük birimi aile de bu gelişmelerden olumsuz etkilenmiştir. Toplumda meydana gelen değişiklikleri daha iyi anlamak bakımından öncelikle pandeminin aile içerisindeki etkilerine bakmak doğru olacaktır.

Fiziksel, sosyal, ekonomik ve psikolojik olmak üzere her bakımdan etkilenerek pandemi süresince dönüşüm yaşayan aile, içinde bulunulan süreç ile bağlantılı olarak yeni zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Evde geçirilen sürenin artması, aile bireylerinin içinde

bulunduğu zorlu koşullar ve tek paylaşım ve sosyalleşme alanının ev ve aile ile sınırlı kalması kovid-19 döneminde aile içinde çatışma ve problematik durumlara sebep olmuştur. Buradan hareketle bu çalışmanın ana problemini kovid-19 pandemisinin aile içi çatışma ve problematik durumlara olan olumsuz etkileri oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, aile içi çatışma ve problematik durumların kovid-19 pandemisi koşullarında incelenmesi ve değerlendirilmesidir. Pandeminin aile üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri; pandemi süresince aile bireylerinin bu sıkıntılı süreç ile nasıl baş ettikleri araştırmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Bu amaçlar bağlamında aşağıdaki alt problem sorularına yanıt aranmıştır:

1. Kovid-19 katılımcıların günlük yaşantısını nasıl etkilemiştir?
2. Kovid-19 katılımcıların evlilik ve aile yaşantısını nasıl etkilemiştir?
3. Kovid-19 katılımcıların sosyal hayatını nasıl etkilemiştir?
4. Kovid-19 katılımcıların ekonomik durumunu nasıl etkilemiştir?
5. Katılmcılar, kovid-19'un olumsuz etkileri ile nasıl başa çıkmıştır?
6. Kovid-19, katılımcıların aile yaşantısını olumlu anlamda nasıl etkilemiştir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Kovid-19 pandemisi toplumda kısa ve uzun vadede bazı etki ve dönüşümlere sebep olmaktadır. Toplumun geçirmekte olduğu dönüşümü ve pandeminin toplumda bıraktığı kalıcı izleri anlamak amacıyla toplumun en küçük birimi olan ailedeki etkilerinin incelenmesini gerekli kılmıştır. Literatüre bakıldığında kovid-19 pandemisi ile ilgili yapılan çalışmaların daha çok sağlık ve siyasi alanda ağırlık gösterdiği; sosyal alan ve aile alanlarında yapılan çalışmaların sınırlı olduğu gözlemlenmiştir. Kovid-19 pandemisinin etkileri devam ederken yapılan bu çalışma, pandeminin aile üzerindeki kısa vadedeki etkilerini anlamayı kolaylaştıracak ve uzun vadedeki etkilerini ortaya koyarak ileriki çalışmalar için literatürdeki boşluğu dolduracaktır.

1.3. Sınırlılıklar

1. Araştırma, İstanbul Üsküdar ve Bayrampaşa'da yaşayan aileler ile sınırlıdır.
2. Araştırma, araştırmada sorulan sorulara verilen cevapların niteliği ile sınırlıdır.
3. Bu çalışma kovid-19 pandemisiyle sınırlıdır.

1.4. Varsayımlar

1. Araştırmaya katılan katılımcıların soruları içten ve gerçeği yansıtan şekilde cevapladığı düşünülmüştür.
2. Veri toplamak amacıyla hazırlanan görüşme formu ve demografik bilgi formunun yeterli ve nitelikli olduğu düşünülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

İLGİLİ LİTERATÜR

Tezin bu bölümünde, kuramsal çerçeveye dayalı olarak ayrıntılı bir literatür taraması yapılmıştır. Kuramsal çerçevede pandemi, kovid-19, aile, aile içi çatışma ve aile içi problematik durumlar kavramlarının tanımlarına ve bu tanımlarla ilgili alt başlıklara ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

2.1. Pandemi

2.1.1. Pandemi Tanım ve Özellikleri

Eski Yunan dilinden türetilerek "tüm" anlamına gelen "pan" ve "insanlar" anlamına gelen "demos" kelimelerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur ve "tüm insanları etkileyen" anlamına gelmektedir (Aslan, 2020).

Bir diğer tanımıyla pandemi, bir hastalığın ya da enfeksiyon faktörünün dünya çapında yayılım göstermesi demektir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Dünya Sağlık Örgütüne göre bir hastalığın pandemi sayılabilmesi için hastalık türünün yeni bir tip olması, bulaşın hızlı ve riskli olması ve hatta çok sayıda insanın ölümüne sebep vermesi gibi koşulları sağlaması gerekmektedir (Akgün, 2020).

2.1.2. Tarihte Pandemiler

İnsanlık tarihi boyunca doğal afetler gibi salgın hastalıklar da insan yaşamını tehlikeye sokmuştur (Yıldırım, 2020). Şimdiye dek yaşanan tüm pandemiler, içinde bulunduğu zaman ve mekân koşullarına göre değişiklik göstermekle birlikte tüm insanları etkisi altına alarak ölümlerine sebep olması ya da bazı sosyo-psikolojik etkileri bakımından aynı zamanda diğer pandemiler ile bazı ortak özelliklere de sahip olmuştur.

Pandemilerin geçmişi milattan öncesine kadar dayanmaktadır ancak bu bölümde yakın tarihteki pandemiler ve etkileri ele alınacaktır.

2.1.2.1. SARS

21. yüzyılın ilk salgını olarak bilinen ve koronavirüs ailesinden olan Ağır Akut Solunum Yolu Yetersizliği Sars-cov, 2003 yılında Çin'de ortaya çıkmıştır. Hastalığa yakalanan her 10 kişiden birinin ölümüne sebep olan bu pandemide 8 bin 437 vakadan 813'ü ölüm ile sonuçlanmıştır (Budak ve Korkmaz, 2020).

Koronavirüslerin hayvanlardan insanlara geçtiği ve Sars virüsünün misk kedilerinden insanlara bulaştığı bilinmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Sars pandemisinin kovid-19'un temellerini oluşturduğu düşünülmektedir (Turna ve Usta, 2021).

2.1.2.2. H1N1

2009 yılının şubat ayında ilk olarak Meksika'da La Gloria-Veracruz yerleşim biriminde ortaya çıkmış ve ilk olgular ise nisan ayında California'da saptanmıştır (Badur, 2010). Bir diğer adıyla A tipi inflluenca virüsü olan H1N1 virüsü domuzlardan bulaştığı için halk arasında domuz gribi olarak da bilinmektedir.

2.1.2.3. MERS

Koronavirüsün bir diğer alt tipi olan ve Ortadoğu Solunum Sendromu olarak bilinen MERS-CoV, ilk olarak 2012'de Suudi Arabistan'da ortaya çıkmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Mers virüsünün develerden insanlara bulaştığı düşünülmektedir.

2.1.2.4. EBOLA

İlk olarak 1976'da Sudan ve Kongo'daki salgınlarda tespit edilen Ebola, ismini Kongo'daki nehirden almaktadır ve Filoviridae ailesinden bir RNA virüsü olduğu bilinmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı, 2019).

2.1.3. Kovid-19 Pandemisi

2019 yılının dördüncü çeyreğinde ilk olarak Çin'in Hubey eyaletinde yer alan Wuhan'da deniz ürünleri ve canlı hayvan pazarında ortaya çıkan ve buradaki çalışanlardan yayılan Kovid-19 kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır (Elibol ve Elbay, 2020). Koronavirüs ailesine ait olduğu bilinen Kovid-19; yapısal olarak benzemeleri sebebiyle ismini Sars-CoV'den alarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Şubat 2020'de Sars-Cov-2 (Şiddetli Akut Solunum Sendromu Koronavirüs-2) adıyla yeni tip koronavirüs olarak tanımlanmıştır (Gülmez, 2020). Uluslararası insan sağlığını ve yaşamını tehdit etmesi bakımından 11 Mart 2020'de DSÖ tarafından pandemi olarak ilan edilmiştir (Güngörer, 2020).

İlk olarak Çin'de ortaya çıkan Kovid-19 Avrupa ülkelerine ve Amerika'ya doğru yayılım hızı göstermiştir. Türkiye'de ise ilk vaka 10 Mart 2020'de yurt dışından gelen yolcuda semptomların görülmesiyle tespit edilmiş ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından açıklanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Türkiye'de ilk vakanın görülmesinin ardından Kovid-19'a bağlı ilk ölüm ise 15 Mart 2020 tarihinde gerçekleşmiştir ve 1 Nisan 2020 tarihinde virüsün tüm Türkiye'ye yayıldığı açıklanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

Kovid-19 vakalarında en çok karşılaşılan semptomların ateş, öksürük ve nefes darlığı; şiddetli vakalarda ise zatürre, ağır solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği olduğu bilinmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Virüs çoğunlukla ileri yaş grubu, kronik hastalar ya da kanser hastaları gibi bağışıklık sistemi zayıf olan insanları daha kolay etkilemektedir (Arslan ve Karagül, 2020).

2.1.3.1. Kovid-19 Pandemi Tedbirleri

Kovid-19, hastaların öksürmeleri ile ortama yayılan damlacıkların solunması ile diğer insanlara bulaşmaktadır. Hastaların damlacıkları ile kirlenmiş yüzeylere temas ettikten sonra dezenfekte edilmemiş eller ile yüz, göz, burun veya ağza temas edilmesi durumunda da virüs alınabilmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Özetle virüs insandan insana hem doğrudan hem de dolaylı olarak hızla bulaşabilmektedir.

Bulaş yollarını bilmek virüsten daha kolay korunmamızı sağlarken içinde bulunduğumuz risk döneminin de farkında olmamızı sağlamaktadır (Gülmez, 2020).

Henüz kovid-19 için geliştirilen bir aşı olmaması sebebiyle alınan tedbirler virüsün bulaşmasının önlenmesine ve gerekli temizlik kurallarına uyulması üzerine olmuştur (Arslan ve Karagül, 2020). Bu sebeple gerek Dünya Sağlık Örgütü gerekse T.C. Sağlık Bakanlığı yeni koronavirüs ile ilgili bilgilendirici içerikler hazırlayıp virüsten korunmak için gerekli önlemleri anlatmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). Ancak virüsün etkilerinin şiddetlenmesi, vaka ve ölüm sayılarının giderek artmasıyla birlikte tüm ülkeler daha sıkı tedbirler almak durumunda kalmışlardır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün pandemi ilan etmesiyle birlikte hem ABD hem Avrupa hem de Ortadoğu ülkelerinin sınır kapılarını kapatması ve karantinayı zorunlu hale getirmesi, tüm toplu faaliyetleri erteleyerek eğitime ara vermesi dünya genelinde alınan tedbirler olarak sıralanabilir (Işık, 2020).

Türkiye'de de dünyada olduğu gibi koronavirüs ile mücadele için belli başlı tedbirler alınmıştır. Alınan ilk tedbirlerden biri de alanında uzman 28 bilim insanı ile kurulan bilim kurulu olmuştur. Koronavirüsün yayılımını engellemek amacıyla alınan tüm tedbir ve kısıtlamalar bilim kurulu toplantıları neticelerinde gerçekleşmiştir (Akgün, 2020). Yurt dışından gelen yolcularda hastalığın tespiti için kontrol noktalarına termal kamera koyulması, birçok yurt dışı uçak seferlerinin iptali, yurt dışından Türkiye'ye dönmek isteyen T.C vatandaşları için düzenlenen özel seferler ve umreden gelenlere 14 gün karantina kuralının uygulanması pandeminin ilanı yapılmadan ve henüz Türkiye'de vaka görülmeden önceki önleyici tedbirlerden olmuştur.

Türkiye'de ilk kovid-19 vakasının görülmesi ile birlikte eğitim ve öğretime ilk olarak iki hafta süreyle ara verilmesi sonrasında ise altyapısı olan okulların uzaktan eğitime geçmesi; spor salonu, kafe, düğün salonu, alışveriş merkezleri, sinema gibi her türlü kapalı mekanların geçici bir süreyle kapatılacağının açıklanması (Akgün, 2020); restoranların kapatılarak sadece eve siparişe geçmesi; cumhurbaşkanının açıklaması ile tüm yurt dışı uçuşlarının tamamen durdurulması; 30 büyükşehir ve Zonguldak'a giriş çıkışların kısıtlanması; kamusal alan ve toplu taşımalarda sosyal mesafe kurallarının ve maske takma zorunluluğunun getirilmesi; ilk etapta 20 yaş altına ve 65 yaş üstüne sonrasında ise hafta sonu ve resmi tatillerde ülke genelinde herkese sokağa çıkma kısıtlamalarının getirilmesi ile virüsün yayılımını kontrol altına almak amacıyla alınan tedbirler olarak sıralanabilir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

Yine kovid-19 tedbirleri kapsamında birçok iş yeri evden çalışmaya geçerken bazı işverenler de çalışan sayılarını azaltma yoluna gitmiştir. İşçiyi korumak için belli bir müddet işten çıkarma yasağı getirilmesi ve ilgili kurumların sosyal destekte bulunacaklarını açıklamaları ekonomik bazda alınan tedbirlerden olmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

Tüm bu tedbirlerin dışında dijital mecralarda "evde kal" ve "hayat eve sığar" sloganlarıyla sosyal medya kampanyaları yapılmış (Bozlu ve Güçlü, 2020); sanatçılar iş birliğinde yine aynı sloganlar ile kamu spotları yayınlanmıştır. Böylelikle halk sürekli olarak sosyal izolasyona teşvik edilmiştir.

Kovid-19 hastalarıyla temaslı olan yani semptom göstersin ya da göstermesin hasta olan kişiyle aynı ortamda bulunanlar temaslı sayılarak 14 gün zorunlu karantinaya girmiş ve bu temaslı kişilerin sağlık durumları ve ev karantinasına uyup uymadıkları filyasyon ekipleri tarafından takip edilmiştir. Filyasyon ekibi kovid-19 ile mücadele kapsamında kovid-19 testi pozitif ve pozitiflerle temasta olanlara ilaç götürme, karantinaya uyup uymadıklarını kontrol etme, belli gün aralıklarıyla hastaları arayarak sağlık durumlarını takip eden ekiptir. Ayrıca zorunlu karantina süreçlerinde sağlık bakanlığına bağlı ilgili kurumlar da karantinadaki kişiler ile iletişim halinde olmuştur.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklamalarıyla 1 Haziran 2020 tarihinde yeni normal sürecine girildiği ifade edilmiştir. Yeni normal sürecinde bazı işletmeler hâlâ kapalı kalırken spor salonu, restoran, lokanta, alışveriş merkezleri ve içerisindeki mağaza ve işletmeler belirli sosyal mesafe, hijyen ve yarı kapasite ile çalışma koşulları dahilinde faaliyetlerine devam etmişlerdir. Tüm işletmelere sağlık bakanlığının yayınladığı 14 kuralın uygulanması ve bu kuralların yazılı halini insanların görebileceği alana yerleştirilmesi, mekân girişlerinde ateş ölçülmesi, sosyal mesafe kurallarının işaretler ile belirtilmesi, işletmeye maskesiz girilmemesi ve işletmede dezenfektan bulundurulması yeni normal sürecinde alınan tedbirlerden olmuştur (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2020).

Mekân, kurum ve işletmelere girerken bu kuralların uygulanmasının yanı sıra hayat eve sığar (hes) kodu sorgulanması ile bireyin hareketliliği kontrol altına alınmıştır. Hâlâ aşı bulunmadığı için bazı organizasyonlara katılmada ve yurt dışı uçuşlarında pcr testi zorunlu tutulmuştur. Aralık 2020'de Türkiye'de aşı uygulanmaya başlaması ile öncelik sağlık çalışanlarının ve sağlık bakımından dezavantajlı grubunun olmuştur. Daha

sonrasında aşı herkese uygulanmaya başlamıştır ve yine uçuş ve organizasyonlara girişte aşı olma şartı aranmıştır. Nisan 2022'de ise Sağlık Bakanı Fahrettin Koca tarafından maske zorunluluğunun sadece hastane ve toplu taşımalarla sınırlı olduğu ve böylelikle tamamen normalleşme dönemine girdiğimiz açıklanmıştır.

2.1.3.2. Kovid-19 Pandemisinin Toplumsal Hayata Etkileri

İnsanlık tarihi boyunca bulaşıcı hastalıklar ve pandemiler insanların hastalanmasına ve ölümüne sebep olmuştur (Güngörer, 2020). Fakat pandemiler insanları ve toplumları sadece sağlık bakımından değil ekonomik, psikolojik, sosyolojik bağlamda derinden etkilemiştir. Kovid-19 salgını da pandeminin ilk ilanından itibaren toplumsal hayatta birtakım değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

Toplum, pandeminin ilanı ile içinde bulunulan duruma uyum sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Salgının hangi yollar ile bulaştığı, virüsten nasıl korunulacağı ve bu zorlu sürecin ne kadar devam edeceği ile ilgili belirsizlikler sebebiyle insanlar korku ve paniğe kapılmışlardır (Sargın ve Kutluca, 2020). Hastalığa yakalanma ve hastalığı sevdiklerine bulaştırma kaygısı ise stres gibi olumsuz duyguların artmasına sebep olmuştur.

Karantina ve sosyal izolasyon sebebiyle eve kapanmak zorunda kalan insanların evleri de yeniden şekillenmiştir (Turna ve Usta, 2021). İş ve eğitim hayatının eve taşınmasının yanı sıra kafe, spor salonu, alışveriş ve eğlence merkezleri, sinema ve tiyatro gibi toplu şekilde bir arada bulunulan mekanların kapatılması ile insanların dışarıda gerçekleştirdiği tüm sosyal faaliyetler de eve taşınarak sosyalleşmede evin merkezi bir konuma sahip olmasına sebep olmuştur. Kısacası bu kısıtlamalar sebebiyle evin, kamusal alanın ta kendisine dönüştüğünü ve yeni bir anlam kazandığını söyleyebiliriz (Demircioğlu, 2021).

Sosyal faaliyetlerin tümünün kısıtlanması ile "boş zaman" kavramı da toplum hayatında yerini almıştır. İnsanlar karantina ve kısıtlamalar boyunca evde geçirdikleri boş zamanları değerlendirmek için çeşitli hobiler edinmiş (Tan, 2020) ve aileleri ile daha çok ortak etkinlik yapmıştır. Bu süreçte ekran önünde geçirilen zamanın arttığını söylemek de yerinde olacaktır. Hem ekran süresinin artması hem eğitime çevrimiçi devam edilmesi hem de toplumsal tüm etkinliklerin dijital mecralara taşınması ve sosyal çevre ile

görüntülü iletişim kurulması sebebiyle pandemi dönemi boyunca dijitalleşme de artmıştır.

Ayrıca, hastalığa yakalanma kaygısı ve sağlık bakanlığının virüsten korunma önerileri doğrultusunda temizlik alışkanlıklarında da ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. El yıkama alışkanlığı artarken alışveriş sonrası eve getirilen her şey dezenfekte edilmiş, mekanlar sık sık havalandırılmıştır. Bu dönemde belediyeler tarafından da sokak ve caddeler ekiplerce yıkanmıştır.

Alınan tedbirler kapsamında camilerde cemaatle namaz kılınmasının kısıtlanması, umre ziyaretlerinin ertelenmesi gibi durumlar pandeminin dini hayata olan etkilerinden olmuştur. Bu bağlamda ev, ibadetin de merkezi olmuş; namazını cemaatle kılan insanlar ibadetlerini evde yapmak durumunda kalmışlardır.

Cenaze, düğün, toplantı gibi tüm organizasyonlara getirilen kısıtlamalar sebebiyle de sosyal varlık olan insan toplumsallaşma ihtiyacından mahrum; mutlu ve acı anlarını sevdikleriyle paylaşamaz durumda kalmıştır.

2.1.3.3. Kovid-19 Pandemisinin Aile Hayatına Etkileri

Sosyal izolasyon kapsamında evde geçirilen zamanın artması olumlu ya da olumsuz manada tüm toplumu etkilemiştir. Ancak pandemi ve kısıtlamalardan en çok etkilenen toplumun en küçük birimi olan aile olmuştur (Güngörer, 2020).

Kısıtlamalar sebebiyle sosyal hayattan mahrum kalan insanlar aile içinde sosyalleşme durumunda kalmıştır. Gündelik hayatın temposundan dolayı pandemi öncesi birbirleriyle daha az vakit geçiren aile fertleri evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte birbirleri ile daha çok zaman geçirme, daha çok paylaşımda bulunma imkanına sahip olmuştur. Bu da onları birbirine daha çok yakınlaştırmıştır.

Tüm aile bireylerinin aynı anda evde olması bir bakımdan aile bağlarını ve aile içi iletişimi güçlendirirken bir bakımdan bireysel alanın daralması, sürekli aile ile iç içe olmak stresin artmasına ve tahammül seviyesinin artmasına sebep olmuştur (Poyrazlı ve Can, 2020). Bireysel alanın daralmasını başka bağlamda ele alacak olursak aynı anda eğitime girmesi gereken öğrenciler için yeterli ekipman bulunmaması veya aynı saate

denk gelen çevrimiçi etkinlikler için ev içerisinde yeterli alan bulunmamasını örnek olarak verebiliriz.

Pandemi boyunca çoğu kişinin işi evden çalışma olarak devam ederken büyük şirketlerin küçülmesi ya da işletmelerin kısıtlanması sebebiyle birçok insan da işsiz kalmış ve ekonomik sıkıntılar ile karşılaşmıştır (Tan, 2020). Bu da ekonomik bağlamda pandeminin aileye olumsuz etkilerinden olmuştur.

Evde geçirilen sürenin artmasının bir sonucu olarak artan ev içi temizlik süreleri ve öğün sayıları ile iş yükü de artmıştır. İş yükünü azaltmak üzere iş bölümü yapılan ailelerde aile içi ilişkiler güçlenirken iş bölümünün olmadığı evlerde ise kadının yükü daha da artmıştır.

Karantina ve pandemi bazı ailelerin kaliteli zaman geçirip birbirlerine yakınlaşmasını sağlarken aile çatışma ve problemleri olan evliliklerde ise şiddetin de artmasına sebep olmuştur.

2.2. Aile

Aile olgusu, insanlık tarihi kadar eski olup tüm sosyal bilim disiplinlerinin de konusu olmuştur. Dilimize Arapça'dan geçen aile kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından altı farklı şekilde tanımlanmaktadır:

"1. Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik

2. Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü:

3. Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü.

4. Eş, karı.

5. Aynı gaye üzerinde anlaşan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.

6. Temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya." (TDK)

TDK'nın da farklı tanımlamalar yaptığı üzere aile kavramı hem çok anlamlıdır hem de evrensel bir tanıma sahip değildir. Bugün hâlâ ailenin genel-geçer bir tanımının yapılabilirliği konusunda tartışmalar ve belirsizlikler bulunmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2019).

Bir başka tanıma göre aile; insan türünün devamını sağlayan, kendi içinde değerleri olan, insanın toplumsallaşma sürecinin başlangıcı olan ve diğer tüm toplumsal kurumlar ile etkileşimde olan toplumu oluşturan en küçük birimdir (Sayın, 2020).

Her toplumun temeli ailedir ve bu sebeple aile, toplumsal yaşamın tüm boyutlarında yer almaktadır. Evrensel bir aile tanımı olmadığı gibi ailenin kendisi de tartışmaların odağındadır. Çünkü aile; insanlık tarihi boyunca dönüşüm yaşamış ve yaşamaya da devam etmektedir.

2.2.1. Aile Türleri

Aile türlerinin gruplandırılmasına dair birçok yaklaşım mevcuttur. Evrimci sosyolojik bakış açısına göre aile, evrimsel bir çizgi üzerinde gelişirken günümüzde geçerliliğini koruyan aile sınıflandırılması geleneksel ve modern aile arasındaki ayrıma göre yapılan sınıflandırmadır (Canatan ve Yıldırım, 2019).

2.2.1.1. Geleneksel Geniş Aile

Sanayi Devrimi öncesi toplumlarda görülen ve birçok aile üyesinin bir arada yaşadığı bir aile türüdür. Anne, baba ve çocukların yanı sıra büyük anne ve babalar, hala, teyze, dayı, amca ve kuzenlerin bir arada yaşadığı geniş aile daha çok geleneksel dönemde ve kırsal yaşamda görüldüğü için geleneksel aile olarak da anılmaktadır. Geleneksel ailenin en belirgin özelliği yatay ve dikey olarak kuşaklar boyunca genişlemiş olmasıdır. Ailenin yatay kuşaklar boyunca genişlemesi demek kardeşlerin aynı evde birlikte yaşamasıyken dikey kuşaklar boyunca geneişlemesi ise büyükanne ve dedelerin, anne ve babaların, çocukların ve torunların aynı evde yaşaması demektir (Sayın, 2020).

2.2.1.2. Çekirdek Aile

Sanayi Devrimi sonrası ortaya çıkmış ve sanayileşmenin ürünü olan bir aile türüdür (Sayın, 2020). Çekirdek ailenin yanı sıra modern aile olarak da tanımlanmaktadır çünkü sanayileşme ile aynı zamanda modern toplumlarda kent hayatında görülen aile türüdür.

Çekirdek aile; anne, baba ve çocuklardan oluşmaktadır. Çekirdek ailenin bazı belli başlı özellikleri vardır. Buna göre karı-koca arasında eşitlik benimsenir, aile içindeki her sorun karı-koca ve belirli yaşa gelmiş çocuklar bir araya gelerek ortak çözüm ve karara varılır (Güler ve Ulutak, 1993).

2.2.2. Ailenin İşlevleri

Aile tanımlamalarında da olduğu gibi aile çok yönlü bir olgudur ve hem birey için hem de toplum için birçok işlevi bulunmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2019). Ailenin toplumsal işlevlerini sosyologlar farklı şekilde ele almışlardır. Bazıları konuya bütüncül yaklaşıp, temel konularda birleşirken, bazılarının olaya faklı yaklaştığı görülmektedir (Kır, 2011). Tezin bu bölümünde ailenin işlevleri, geçmişten bugüne yapılmış benzer sınıflandırmalardan hareketle ele alınacaktır.

2.2.2.1. Ailenin Biyolojik İşlevi

Ailenin biyolojik işlevlerinden biri kadın ve erkeğin cinsel güdülerini meşru yoldan doyurmaktır (Kır, 2011). Bunun neticesi olarak da çocuk sahibi olma ve yetiştirme ihtiyacı aile kurumu içerisinde giderilir. Toplumların devamı ancak üreme ile mümkündür ve bir çocuk en iyi aile ortamında dünyaya gelerek yetiştirilmektedir. Evlatlık edinerek çocuk sahibi olunsa da bu ancak destekleyici ve koruyuculuk niteliğindedir soyun devamlılığını sağlamamaktadır. Aile, biyolojik ilişkiler sonucu insan soyunun devamını sağlayan ve toplumsallaşma sürecinin ilk ortaya çıktığı yer ve kurumdur (Sayın, 2020).

2.2.2.2. Ailenin Psikolojik İşlevi

Aile fertleri, birbirlerine duygusal olarak bağlıdır ve aile kurumu her bir ferdine "sıcak yuva" vaat etmektedir. Bireyin ailesi içinde kendisini güvende, mutlu, huzurlu, yalnız olmadığını hissetmesi son derece mühimdir. Bir kimsenin psikolojik olarak iyi olması henüz bebeklikten itibaren anne ve babası tarafından iyi bir psikoloji ile yetiştirilmesi ile mümkündür. Her insan sevilmek ve güvenilmek ister; çocukluktan itibaren bu duyguların karşılanması sağlıklı kişilik geliştirmenin en temelidir. Bu sebeple ailenin bir diğer işlevi ise psikolojik işlevdir.

Aile kurumu, aile bireylerini duygusal bağlarla birbirine bağlar. Çocuklar doğduklarında korumasız ve özel bakıma muhtaçtır. Bu süreçte aile, çocuğun en temel

fizyolojik ihtiyaçlarını karşıladığı gibi üzülme, sevinme, saygı, sevgi ve eğlenme gibi psikolojik ihtiyaçlarını da karşılamak ile yükümlüdür (Kır, 2011).

2.2.2.3. Ailenin Eğitim İşlevi

Toplumun parçası olan insan topluma ve hayata uyum sağlayıp yaşamını sürdürebilmesi için belli başlı eğitimlerden geçmesi gerekmektedir. Bir insan çocukluğundan itibaren eğitime tabidir ve onun ilk eğitim gördüğü, yeni şeyleri öğrendiği yer içinde bulunduğu ailesidir. Dolayısıyla bir çocuğun ilk eğitimcileri ise birlikte yaşadığı aile fertleridir. Özetle çocuğun eğitiminden onun ailesi mesuldür. Tüm eğitim süreci ailede başlar ve eğitimin temelini aile sağlar. Çocuk ailesinden aldığı eğitimle toplumsal hayata hazırlanır ve ilgi alanına göre mesleğe yönlendirilir (Gökçe, 1990).

2.2.2.4. Ailenin Toplumsal İşlevi

Toplumun en küçük sosyal birimi ve kurumu olan aile bir birey için toplumsallaşma sürecinin ilk basamağıdır. Aile, erken yaştan itibaren fiziksel, psikolojik, kültürel, maddi ve manevi gerekli tüm koşulları sağlayarak çocuğunu topluma hazırlamaktadır (Karataş, 2011). Çocuk, içinde bulunduğu toplumun değer ve normlarını ailesinden öğrenerek sosyal bir varlık olarak büyür, yetişir ve toplum içindeki yerini alır.

2.2.2.5. Ailenin Ekonomik İşlevi

Özellikle modern öncesi toplumlarda, üretim ve tüketim birimi olarak geniş aileler önemli bir role sahipken sanayileşme sonrasında bu durum dönüşerek çekirdek ailenin tüketim ailesi olmasına sebep olmuştur. Fakat yine de doğrudan üretimde yer almasa da modern aileler de hizmet sektöründe yer almaları ile ekonomik işlevlerini sürdürmektedirler (Canatan ve Yıldırım, 2019).

Günümüz toplumunda aile, üretmekten ziyade tüketim toplumuna dönüşmüştür. Aile kurumunun, sanayi öncesi toplumda gerçekleştirdiği ekonomik işlevi ise azalmıştır (Kır, 2011). Sanayi toplumunda kadın da iş hayatına katılarak evin geçiminden ortaklaşa sorumlu olmuşlardır (Bilgili, 1993).

2.2.2.6. Ailenin Kültürel İşlevi

Kültür; bir toplumun insanları tarafından oluşturulan ve o topluma özgü olan bilgi, inanç, örf, adet, gelenek, sanat, ahlâk gibi maddi ve manevi unsurlardan oluşup nesilden nesile aktarılan bir bütündür (Kızılçelik ve Erjem, 1992). Her nesil, bir önceki nesilden devraldığı kültürü ve kültürel tüm öğeleri kendisinden sonraki nesle aktarır. Bu kültürel süreçte, her aile çocuğunu kendi bilgi ve kültürel birikimleri çerçevesinde yetiştirmektedir.

Kültür, toplumu ayakta tutan temel etkenlerden biridir. Bu yüzdendir ki kültürünü koruyamayan toplumların varlıklarını da devam ettirmeleri mümkün olmayacaktır (Kır, 2011). Kültür aktarımı ise ancak aileyle mümkündür.

2.3. Aile İçi Çatışma

Çatışma iki kişi arasındaki amaç, istek, ihtiyaç ve beklentilerin çakışması; kişilerin uzlaşamama durumudur. Genellikle kişinin, kendi bireysel alanına ya da özsaygısına yönelik risk algılandığında ortaya çıkmaktadır (Solmuş, 2011). Aile içi çatışma ise aile üyelerinin anlaşamaması durumudur. Aile içindeki çatışmalar ebeveynler arasında olabileceği gibi anne ile çocuk, baba ile çocuk, gelin ile kayınvalide ya da kardeşler arasında da yaşanabilmektedir. Aile içi çatışma psikolojik ya da fiziksel olarak olumsuz sonuçları beraberinde getirebileceği gibi doğru yönetildiğinde bireysel gelişimi sağlayan, aile bağlarını güçlendiren ve problem çözme becerilerini geliştiren bir durumdur (Çam ve Akgün, 2007).

2.3.1. Aile İçi Çatışma Faktörleri

Çatışmaların ortaya çıkış faktörlerinin bilinmesi bu çatışmalar ile nasıl baş edileceği konusunda da yol göstermektedir. Tezin bu bölümünde, aile içi çatışma faktörleri alt başlıklar ile açıklanacaktır.

2.3.1.1. Kişilik Faktörü

İnsanları birbirinden ayıran, onları farklı kılan şeyler bütünü kişisel farklılıklardır (Boz, Eşitti ve Özkan, 2020). Kişiler düşünce, duygu ve davranış bakımından birbirleri

ile farklılık göstermektedirler. Buna bağlı olarak bir kişinin eğilim ve tutumları da bu farklar çerçevesinde gelişmektedir.

İnsanlar eş seçim sürecinde kendilerinden farklı özelliklere sahip kişileri çekici bulurken evlilikte zaman içinde bu farklılıklardan kaynaklı çatışmalar yaşayabilmektedirler. Evlilik öncesi dönemde çatışma unsuru olarak görülmeyen farklı düşünce, olaylara ve durumlara sergilenen farklı tutumlar evlilikte zaman içerisinde uyuşmazlık ve çatışmalara sebep olabilmektedir.

2.3.1.2. Eğitim Faktörü

Yine evlilik öncesinde çatışma unsuru olarak görülmeyen, eğitimden kaynaklı farklılıklar evlilik sürecinde bazı anlaşmazlıkların temeli olabilmektedir. Bu eğitim aileden alınan bir eğitim olduğu gibi kişisel, mesleki ya da akademik bir eğitim olabilir. İnsanlar hayatlarını, görüşlerini, davranışlarını aldıkları eğitim çerçevesinde geliştirmektedir. Bu sebeple farklı eğitim düzeylerine sahip çiftlerde eğitim, önemli bir çatışma faktörü olmaktadır.

2.3.1.3. Sosyo-Ekonomik Faktör

Aile içi çatışmaların bir diğeri de kişilerin farklı sosyo-ekonomik aile, çevre ve kültürlerde doğup büyümeleridir. Yine evlilik öncesi dönemlerde her ne kadar bu farklılıklar sorun olarak görülmese de zaman içinde önemli çatışma faktörlerine dönüşmektedir. Sosyo-ekonomik faktörler eşler arası çatışmalara sebep olduğu gibi eşlerin aileleri arasında da çatışmaya sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu durum ailede çözülemeyen daha büyük çatışma ve sorunlara sebep olmaktadır (Cummings ve Davies 2014).

İnsanlar çocukluktan itibaren içine doğdukları aile ve çevrenin bilgi, kültür, din, eğitim ve maddi imkanlarıyla özdeşleşerek büyürler. Bu büyüme süreci de yukarıda bahsettiğimiz gibi insanların farklı kişilik özellikleri geliştirmesine sebep olmaktadır. Sosyo-ekonomik faktör ile kişilik faktörü bu bakımdan birbirine benzese de sosyo-ekonomik faktör daha çok farklı yaşam biçimlerine sahip ailelerde büyümeyle ilgilidir. Örneğin Doğulu ve Karadenizli ailelerinin çocuklarının evlenmesi kültürel bağlamda bir çatışmaya sebep olabileceği gibi farklı ekonomik koşullar içinde büyüyen kişilerin evlenmesi de ekonomik temelli çatışmalara sebep olabilmektedir.

2.3.1.4. Rol Çatışması Faktörü

Her ailede belirli rol ve sorumluluk dağılımı mevcuttur ve aile kurumunun sağlıklı işleyebilmesi için aile üyelerinin görev paylaşımına ihtiyacı vardır. Para kazanma ve evi geçindirme, çocuk bakımı ve eğitimi, evin düzenini sağlama, alışveriş, yemek, temizlik, bütçe yönetimi, sosyal ilişkiler gibi konularda aile içinde görev paylaşımı yapılarak fertlerin de bu sorumlulukları zamanında yerine getirmesi beklenmektedir. Ancak rol ve sorumluluk dağılımından kaynaklı aile içinde bazen eşitsizlikler söz konusu olabilmektedir. Bu eşitsizlikler de çatışmalara sebep olmaktadır. Evin tüm düzeni ve temizliğiyle ilgilenen kadın eşi ya da çocukları tarafından kendisine yardım edilmediğinde ya da diğer aile üyelerinin sorumlu oldukları görevleri yerine getirmediğinde aile içi çatışmalar meydana gelebilmektedir.

Rol çatışmasına bağlı olarak gelişen en büyük çatışmalardan biri de çocuğun bakımı ve eğitimi konularıdır. Farklı kişisel ve kültürel özelliklere sahip ebeveynler çocuklarının bakımı ve eğitimi konusunda uzlaşamayıp birbirleri ve aileleri ile çatışma yaşayabilmektedir (Cummings ve Davies 2014).

2.3.1.5. Kuşak Çatışması Faktörü

Toplum sürekli değişim ve dönüşüm halindedir ve bunlar aile kurumuna da yansımaktadır. Özellikle çekirdek ailede bu değişimler daha bariz ve hızlıdır (Tezcan, 1981). Toplum içindeki bu değişim ve dönüşüm de aile içerisinde ebeveynler ve çocuklar arasında bazı çatışmaları beraberinde getirmektedir ve buna kuşak çatışması denmektedir (Durğun, 2016).

Yeni değerlere ve değişime daha açık olan gençler ile değerleri konusunda daha tutucu olan aile büyükleri arasında çatışma yaşanması neredeyse kaçınılmazdır. Özellikle ergenlik döneminde yaşanan çatışmalar aslında kuşak çatışmasına örnektir. Çocuk ailesinden öğrendiklerinin yanı sıra içine doğduğu zamanın şartları ile etkileşime girdiğinde ailesinin düşünce ve tutumlarını sorgulamakta ve hatta ailesine eleştirel yaklaşmaktadır. Değerleri ve bildikleri konusunda daha tutucu olan aile büyükleri ise çocuklarını yeterince anlayamadıkları için onun değiştiğini düşünmektedir. İşte bu farklılıktan kaynaklanan çatışmalar da kuşak çatışmasını oluşturmaktadır.

2.3.2. Aile İçi Çatışmanın Sonuçları

Her ailede anlaşmazlık ve çatışmaların yaşanması kaçınılmazdır. Yaşanan çatışmalara karşılıklı çözüm yolları üretilmediği müddetçe bu çatışmalar giderek daha büyük çatışmalara ve problemlere dönüşmektedir (Öner, 2013). Bir çatışma durumunu ya da konusunu olumsuz yapan aile üyelerinin o çatışmaya verdiği tepkilerdir. Çünkü çatışmalar daha büyük problematik durumlara dönüşebileceği gibi aile üyelerini güçlendiren ve onları birbirlerine bağlayan unsurlar da olabilmektedirler.

Sürekli çatışma içinde olan ve bu çatışmaları doğru şekilde yönetmesini bilmeyen aile üyeleri birbirlerini kırıp çözümü mümkün olmayan tahribatlara sebep olabileceği gibi çocuklarına yanlış rol model olacaktır. Çünkü aile içi çatışmalardan en çok çocuklar etkilenmektedir. Ayrıca sürekli çatışan ailenin işlevlerinin de sağlıklı işleyememesi ve hatta bu işlevlerin bozulması muhtemeldir. Öyle ki bu çatışmalar daha büyük çatışmalara ve problemlere yol açarak boşanma ile de neticelenebilmektedir.

Aile içi çatışmaların yaşanması problemleri olan aileleri daha kolay etkileyebilmesinin yanı sıra, hiç çatışmanın olmadığı aileler için de problemsiz olduklarını söyleyemeyiz (Öner, 2013). Ancak aile içi çatışmaların sonuçları her zaman olumsuz olmayacaktır. Çünkü zaman içinde tekrarlanan bu çatışmalar aile üyelerinin birbirlerini daha yakından tanımasına olanak verirken çözüm yolları için gerekli yaşam ve iletişim becerilerini de onlara kazandıracaktır. Aile üyeleri bu beceriler sayesinde olası çatışmaları yönetmesini öğrenerek bireysel sınırlarına saygı duyacak ve böylelikle aile içi ilişkiler daha sağlıklı hâl alacaktır.

Beklenti, amaç ve duyguların çatışmasıyla ortaya çıkan durumlarda aile için herkesi mutlu edecek ya da en azından itiraz edilmeyecek sonuçlara ulaşılması gerekmektedir (Doğan, 2013). Aksi takdirde farklılıklardan kaynaklı fertlerin kişisel sınırlarının ihlal edilmesi de muhtemeldir. Aile üyelerinin çatışmalarını idare etme becerileri evliliğin kalitesi, ailedekilerin psikolojik iyiliklerini ve ebeveyn işlevlerini etkilemektedir.

2.4. Aile İçi Problematik Durumlar

Aile içinde karı ile koca, ebeveyn ile çocuk ya da kardeşler arasında pek çok problematik durum ile karşılaşmak mümkündür ve yaşanan her problem her bir aile üyesini yakından ilgilendirmekte ve hatta etkilemektedir. Bir ailede problemlerin yaşanması çok olası bir durumdur ve asıl önemli olan aile üyelerinin problemlerini nasıl

çözdüğüdür. Aile dışından problemleri çözmek için yapılan müdahaleler bazen problemleri daha da büyütebilir (Karabacak, 2015). Bu sebeple aile içi problemlerin çözümündeki en önemli husus ailenin gerekli problem çözme becerilerine sahip olmasıdır.

Her ailenin kendi özelinde farklı problemleri olsa da aile kurumu evrenseldir ve problem süreçleri de birbirlerine benzemektedir (Yıldırım, 2020). Bu bağlamda aile içi problematik durumları etkileyen faktörler alt başlıklar ile açıklanacaktır.

2.4.1. Aile İçi Problematik Durum Faktörleri

Aile içi problemlerin başında; aile içi şiddet, aldatma, iletişimsizlik, çocuk ihmali, sorumlulukların yerine getirilmemesi, bireysel farklılık ve beklentilerden kaynaklanan çatışmalar, uyuşturucu ve alkol kullanımı gibi önemli hususlar gelmektedir (Kızmaz ve Altuğ, 2019). Ayrıca, aile içinde yaşanan problemlerin çözümünü bilmemek çözümün önünde olan asıl engeldir (Doğan, 2013). Aslında, tüm bu problematik durumların altında yatan sebepler ise hemen hemen aynıdır. Bazı ana problemler farklı problematik durumlara sebep olmaktadır.

2.4.1.1. İletişim Faktörü

İnsan hayatının devamlılığını sağlayan bir araç olan iletişim ilk olarak ailede başlar, gelişerek tüm toplumsal ilişkiler ile hayata yön verir (Doğan, 2013). Dolayısıyla iletişimi etkileyen en önemli faktör de içinde bulunulan ailedir (Yazgan, 2017). Aile içi iletişim sürecinde bazen farklı sebeplere bağlı olarak sorunlar meydana gelmektedir. Bunun sonucunda ise "yanlış anlaşıldım, onu demek istemedim, beni anlamıyor" gibi ifadeler iletişim engeli olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğan, 2013).

Aile içinde yaşanan tüm problemlerin başında iletişim temelli sorunlar yatmaktadır. İletişim becerilerinden yoksun olan aile üyeleri problemlerini, duygu ve düşüncelerini konuşarak ifade edemedikleri için çoğu zaman şiddete başvurmaktadırlar. Etkin iletişim yollarını bilmek aile içi şiddetin önlenmesine de katkı sağlayacaktır. Etkili iletişimin temelinde bireyin ne istediğini bilmesi, kendisini tanıması, kendisine güvenmesi ve karşı tarafın beden dilinden anlıyor olması yatmaktadır.

2.4.1.2. Sosyo-kültürel Faktör

Aile içi problematik durumların temelinde yatan bir diğer sebep ise sosyo-kültürel faktördür. Geçmişten günümüze toplumda meydana gelen tüm değişikliklerden aile kurumu derinden etkilenmiştir. Bazen bu değişiklikler ailede bazı problemleri de beraberinde getirmektedir. Toplum bazında meydana gelen bu değişiklikleri savaş, göç, doğal afet, salgın hastalıklar olarak sıralayabiliriz.

Sosyo-kültürel temelli bir diğer problematik durum faktörü ise yeni evli çiftlere yapılan aile müdahaleleridir. Her ne kadar günümüzde aile yapısı modern kültüre eviriliyor olsa da aile ilişkilerinde hâlâ geleneksel kodların etkisi görülmektedir. Evlenen çiftler ilişkisel ve mekânsal ayrışma ile yeni bir yaşam kurmuş olmalarına rağmen ebeveynleri aile yapılarına müdahalelerde bulunmaktadır. Bu tür aile müdahaleleri sosyo-kültürel kaynaklardan beslenmektedir (Kızmaz ve Altuğ, 2019).

2.4.1.3. Psikolojik Faktör

Evlilikte çeşitli problemlerin yaşanmasına sebep olan faktörlerin başında psikolojik rahatsızlıklar vardır. Yapılan araştırmalara göre depresyona eğimi olan bireylerin, evlilik doyumlarının da daha düşük olduğunu göstermektedir. Bununla ilgili araştırma sonuçlarına göre ise psikolojik hastalığı olan biriyle birlikte yaşamanın aile içinde birtakım problemlere sebep olduğu görülmektedir (Gülseren, 2002). Bu problemleri evde ve ailede gerginlik hali, fiziksel sağlık üzerine etkiler, psikolojik hastalığın sebep olduğu davranış bozuklukları, bağımlılık ve şiddet olarak sıralayabiliriz.

2.4.1.4. Duygusal Faktör

Tüm bu faktörlerin dışında, aile içinde karşılaşılan problematik durumlar duygu temelli de olabilir ve evliliğin bazı duygusal temelleri vardır. Bu duygusal temeller olmadığında ya da doğru işlemediğinde problemlerle karşılaşmak da kaçınılmazdır. Sağlıklı bir aile ortamında dünyaya gelen bebek, gözlerini dünyaya ilk kez açtığı anda ailesinin sevgisiyle karşılaşır. İlk andan itibaren sevgiyle büyümüş bir kimsenin ileride özverili, erdem sahibi, nazik ve samimi bir yetişkin olması da muhtemel olacaktır. Çünkü sevginin tüm zorlukların üstesinden gelebilecek bir güç, her kapıyı açabilecek bir anahtar olduğu bilinciyle büyür ve sevmeyi bildikleri gibi sevilmeyi de bilirler (Doğan, 2013). Sevginin artığı bir ortamda nefret gibi olumsuz duygular azalır. Diğer aile üyelerine

sevgiyle yaklaşılması psikolojik savunma sistemini harekete geçirir ve sevmeye ya da sevilmeye olan korkuların yenilmesini sağlar (Tarhan, 2011).

Bir ailenin sevgiden eksik bir temel üzerine oturması düşünülemeyeceği gibi saygı da bir o kadar önemlidir. Ailede ilk olarak ebeveynlerin kendilerine saygılı olması beklenir. Ancak kendisine saygı duyan bir insan karşısındakine de saygı duyabilecektir (Doğan, 2013). Birbirlerinin farklılık ve fikirlerine saygı göstermeyen ailelerde problemlerle karşılaşmak, tartışmaya girmek de kaçınılmaz olacaktır.

Evliliğin ve ailenin temel gereksinimlerinden birisi de birbirlerine duydukları güvendir. Aile üyelerinin birbirlerine güvenmemesi demek kendilerini açık ve doğru şekilde ifade edememelerine, birbirlerinden bir şeyler saklamalarına, kendilerini hiçbir zaman "biz" olarak hissetmemelerine sebep olmaktadır. Ayrıca aile içinde güven olmaması durumunda bu durum bir güç sorununa dönüşerek aile üyelerinin birbirlerine rakipleri gibi davranmasına ve iş birliğinin gelişmemesine de sebep olabilmektedir (Cüceloğlu, 2021).

Sonuç olarak sevgi, saygı ve güven ailenin en temel üç bağıdır ve aile üyelerinin duygularına göre şekillenir. Bu üç temel bağ birbirleri ile ilişkilidir ve evliliği ayakta tutmaktadır (Tarhan, 2006). Birisinin etkilenmesi durumunda diğerinin de etkilenmesi söz konusudur. Bu sebeple aile içinde istek ve ihtiyaçlara odaklanarak diğer fertlerin duygularının anlaşılması beklenmektedir.

2.4.2. Aile İçi Problematik Durumların Sonuçları

Aile içinde yaşanan problemlerin nasıl çözüleceğini bilmemek aynı zamanda çözümsüzlüğü üreten asıl sebeptir (Doğan, 2013). Zamanında konuşulmayan ve çözülmeyen problemler başka problemleri de doğurarak büyümektedir. Her aile içinde problemler yaşanır, önemli olan bu problemlere çözümcü ve iş birliği içinde yaklaşarak problemlerin üstesinden gelmektir. Problemlerinin nasıl çözüleceğini bilen aileler, aile içi ilişkilerini de daha nitelikli bir boyuta taşımaktadır. Aile içi sorun yaşayan bireyler bunu ifade etmezlerse, sorunu iç dünyalarında büyüterek birbirleri ile daha çok çatışmaya girip daha büyük aile içi problemlere sebep olabilirler. (Karabacak, 2015).

Ailede yaşanan problemler öncelikle kadını ve erkeği sonrasında da çocukları etkilemektedir (Erdim, 2016). Yaşanılan bir probleme nasıl yaklaşılacağını bilemeyen

ailelerde ilişkilerin yıpranması ve aradaki bağların zayıflaması da kaçınılmazdır. Problemlerin üstesinden gelmek ise sırasıyla problemi tanımak, çözüm yolları ortaya koymak ve onları değerlendirmek, konuşarak en iyi çözümü tespit edip uygulamak ve bu süreci gözden geçirmek ile mümkündür (Doğan, 2013).

Aile içindeki problemleri keşfetme yolunda etkin dinleme, empati kurma, diğerlerinin neye ihtiyacı olduğunu ve ne hissettiğini anlamaya çalışma, yaygın iletişim hatalarından kaçınma oldukça önemlidir. Fakat bazen bazı problemler aile içinde çözülememekte ve dışarıdan profesyonel destek almak gerekmektedir. Profesyonel desteğe rağmen çözülemeyen problemlerde ise evlilikler boşanma ile sonuçlanmaktadır. Boşanma süreci çok doğal bir süreç olmak ile sağlıklı bir şekilde yürütülmesi gereken ve çocukların minimum düzeyde zarar göreceği bir süreç olmalıdır. Boşanma ile sonuçlanan evliliklerin en yaygın sebebi ise genelde aldatma ve şiddetli geçimsizlik olmaktadır. Bu boşanma sebeplerinin altında yatan asıl faktörler daha önce de açıkladığımız gibi iletişim faktörü, sosyo-kültürel, psikolojik ve duygusal faktörler olabilir. Bu sebeple zamanında bu problemlerin tespiti ve çözümü yaşanan problemlerin kontrolünü de kolaylaştıracaktır.

Hem aile ile kaliteli zaman geçirme hem de gerektiğinde her aile üyesinin kendi bireysel alanlarında zaman geçirmeleri aile içi ilişkileri ve dolayısıyla bireyleri daha iyi bir boyuta taşımaktadır. Sürekli aynı alan içinde birlikte vakit geçiren ailelerde tartışmaların daha çok yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu sebeple her bireyin kendine ait alanı ve zamanı olması çok önemli husustur. Yine aile ile geçirilen vaktin kaliteli hale getirilmesi sağlıklı aile olma yolunda önemlidir. Ailelerin, psikolojik ve sosyal bakımdan daha sağlıklı nesiller yetiştirmeleri ve aile bağlarının korunması için birlikte geçirdikleri zamanlarını etkin ve pozitif kullanmaları gereklidir (Kılıç, 2014). Kaliteli zaman ve birlikte geçirilen zamanları etkin geçirmek göreceli bir kavramdır ve her aileye göre değişebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ile iç ve dış geçerliğe yönelik bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemiyle yürütülmüş ve olgubilim deseni benimsenmiştir. Nitel araştırma yöntemi kullanılarak problemin, kendi ortamında bütünsel bakış açısıyla çok boyutlu bir şekilde ele alınması amaçlanmıştır. Nitel yöntem, insanların toplumsal dünyayı nasıl anlamlandırdığını, tecrübe ettiğini, yorumladığını ve bilgiyi üretme aşamalarını izleyerek nasıl ürün ortaya çıkardığını çözümlemeye yönelik tutumları kapsamaktadır. Bu bakımdan nitel çalışmalar incelenen konu hakkında kapsamlı ve zengin bilgiler elde edilmesine olanak sağlamaktadır. O nedenle, Kovid-19 olgusunun kendi gerçekliği içerisinde detaylı bir biçimde incelenebilmesi ve değerlendirilebilmesine dönük olarak (Büyüköztürk vd., 2009), nitel (sözel) araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmalar, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış görüşmeler, gözlemler, dokümanlar, belgeler ile benzeri kaynaklardan elde edilen verinin açıklığa kavuşturularak, incelenen olay ve olguların içinde bulunduğu doğal ortamlarda, bütüncül ve gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarılmasına yönelik bir sürecin izlendiği bir çalışmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırmalar, genel olarak görüşme, gözlem ve döküman analizleri gibi nitel veri toplama tekniklerinin sıklıkla tercih edildiği; durum ya da olayları tabi hallerinde reel olarak incelenerek araştırıldığı çalışmalardır. Farklı bir ifade ile nitel araştırma, bir olgunun ya da durumun kuram oluşturmak için doğal ortamında araştırılarak incelenmesini temel alan bir araştırma modelidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalar kişilerin tecrübelerini, yaşantılarını, tavır ve tutumlarını detaylı olarak

incelemeyi ve anlamlandırılmasını mümkün kılar. Nitel araştırmaların özü; algı ve tecrübelerin açığa çıkartılmasını sağlamaktır.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul ili Üsküdar ve Bayrampaşa ilçelerinde ikamet eden aile bireyleri oluşturmaktadır. Çalışma evreninde yer alan ana kitleyi tek tek incelemek mümkün değildir bu yüzden ana kütleyi temsil eden araştırmanın problemine uygun kişilerin olduğu bölüm çalışma örneklemi olarak belirlenmektedir. Örneklem belli bir kurallara belli bir kriterlere uygun seçilmiş evreni temsil edebilecek kapasitedeki küçük kümelerdir. İki farklı örnekleme yöntemi bulunmaktadır. İlki nicel araştırma yöntemleri için geliştirilmiş olasılık temelli örnekleme yöntemi yer almaktadır. Diğer araştırma yöntemi ise amaçlı örnekleme yöntemidir. Amaçlı araştırma yöntemi araştırmayı uzun zamana yayarak derinlemesine analiz geleneği oluşturulmaktadır. Araştırmada maksimum çeşitlik yöntemiyle çalışma grubu belirlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 12'si kadın, 7'si erkek olmak üzere 19 kişi oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Katılımcılar K1, K2, K3, …. K19 şeklinde kodlanmıştır. Çalışmaya katılan aile üyelerine ait demografik bilgiler Tablo 3.1'de sunulmuştur:

Tablo 3.1. Katılımcılara Ait Demografi

Kod	*Yaş*	*Cinsiyet*	*Eğitim Durumu*	*Evlilik Süresi*	*Çocuk*	*Çocuk Sayısı*	*Okula Giden Çocuk*	*Evde Aile Dışında Bakımı Yapılan*	*Düzenli İş*
K1	26-30	Kadın	Yüksek Lisans	1-5 yıl	Evet	1	xxxxx	Hayır	Evet
K2	26-30	Erkek	Üniversite	1-5 yıl	Evet	1	xxxxx	Hayır	Evet
K3	36-40	Kadın	Ortaokul	10-15 yıl	Evet	2	İlkokul	Evet	Hayır
K4	36-40	Kadın	Ortaokul	10-15 yıl	Evet	2	İlk ve Orta okul	Hayır	Hayır
K5	36-40	Erkek	Lise	10-15 yıl	Evet	2	İlkokul	Evet	Evet
K6	36-40	Kadın	Üniversite	10-15 yıl	Evet	2	İlkokul	Hayır	Hayır
K7	31-35	Erkek	Üniversite	5-10 yıl	Evet	1	İlkokul	Hayır	Evet
K8	31-35	Kadın	Lise	5-10 yıl	Evet	2	Ana okulu	Hayır	Hayır
K9	41-45	Kadın	Lise	25-30 yıl	Evet	3	Lise	Hayır	Evet
K10	31-35	Kadın	Üniversite	5-10 yıl	Evet	1	İlkokul	Hayır	Evet
K11	41-45	Kadın	Yüksek Lisans	15-20 yıl	Evet	2	Üniv.	Hayır	Evet
K12	46-50	Kadın	Ortaokul	26-30	Evet	2	Üniv.	Hayır	Hayır
K13	26-30	Kadın	Üniversite	1-5 yıl	Evet	1	xxxxx	Hayır	Hayır
K14	26-30	Kadın	Üniversite	1-5 yıl	Evet	1	xxxxx	Hayır	Hayır
K15	36-40	Erkek	Lise	5-10 yıl	Evet	2	xxxxx	Hayır	Evet
K16	36-40	Erkek	Lise	10-15 yıl	Evet	2	İlk ve Orta okul	Hayır	Evet
K17	36-40	Erkek	Üniversite	10-15 yıl	Evet	1	İlkokul	Hayır	Evet
K18	20-25	Kadın	Yüksek Lisans	1-5 yıl	Evet	1	xxxxx	Hayır	Evet
K19	26-30	Kadın	Üniversite	5-10 yıl	Evet	2	Ana okulu	Hayır	Evet

Tablo 3.1 (devamı)

Kod	*Çalışma süresi*	*Çalışma şekli*	*Eşin çalışması*	*Eşin işi*	*Saat*	*Sektör*	*Gelir*
K1	1-5 yıl arası	çevrimiçi	Evet	yüz yüze	4-6 saat	Kamu Sektörü	5001-7500₺
K2	5-10 yıl arası	Hibrit	Evet	Çevrimiçi	8-10 saat	Özel Sektör	5001-7500₺
K3	Çalışmıyorum	xxxxx	Evet	yüz yüze	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K4	Çalışmıyorum	xxxxx	Evet	yüz yüze	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K5	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Hayır	xxxx	8-10 saat	Özel Sektör	5001-7500₺
K6	Çalışmıyorum	xxxxx	Evet	yüz yüze	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K7	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Hayır	xxxx	8-10 saat	Özel Sektör	5001-7500₺
K8	Çalışmıyorum	xxxxx	Hayır	yüz yüze	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K9	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Hayır	yüz yüze	4-6 saat	STK	0-2.825₺
K10	11 yıl ve üzeri	Hibrit	Evet	Hibrit	4-6 saat	STK	0-2.825₺
K11	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Evet	Hibrit	4-6 saat	Kamu Sektörü	7501-10.000₺
K12	Çalışmıyorum	xxxxx	Evet	Çevrimiçi	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K13	Çalışmıyorum	xxxxx	Evet	Çevrimiçi	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K14	Çalışmıyorum	xxxxx	Evet	Çevrimiçi	xxxxx	xxxxx	xxxxx
K15	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Hayır	xxxx	8-10 saat	Özel Sektör	5001-7500₺
K16	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Hayır	xxxx	8-10 saat	Özel Sektör	10.001-12.500₺
K17	11 yıl ve üzeri	yüz yüze	Evet	Çevrimiçi	8-10 saat	Özel Sektör	10.001-12.500₺
K18	1-5 yıl arası	Çevrimiçi	Evet	Hibrit	4-6 saat	Özel Sektör	2.826-5000₺
K19	1-5 yıl arası	Çevrimiçi	Evet	yüz yüze	4-6 saat	Özel Sektör	2.826-5000₺

3.3. Veri Toplama Aracı

Çalışmada veri toplamak üzere çalışma grubundaki katılımcılarla görüşmeler yapılmıştır. Araştırmacı tarafından, bu çalışmaya özgü olarak ve görüşmelerde kullanılmak üzere yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır (Ek 1).

Görüşme formu on altı (16) demografik soru içermektedir. Demografik sorular katılımcıların Yaş, Cinsiyet, Eğitim Durumu, Evlilik Süresi, Çocuk, Çocuk Sayısı, Okula Giden Çocuk, Evde Aile Dışında Bakımı Yapılan, Düzenli İş, Çalışma süresi, Çalışma şekli, Eşin çalışması, Eşin işi, Saat, Sektör ve Gelir Düzeyi konularındaki bilgilerini belirlemeye dönüktür. Görüşme formunda demografik sorulardan sonra 18 soruya yer verilmiştir.

Görüşme formu üç aşamada geliştirilmiştir. İlk aşamada öncelikle ilgili alanyazın detaylı bir biçimde incelenmiş, alan uzmanlarıyla görüşmeler yapılmış ve oluşan deneyimle görüşme madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada madde havuzunda yer alan maddeler Aile Eğitim ve Danışmanlığı alanındaki dört öğretim üyesi ile Ölçme ve Değerlendirme alanından iki öğretim üyesinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlere göre taslak form oluşturulmuştur. Taslak formu dil bilim uzmanlarının incelemesine sunulmuş, onlardan gelen geribildirimler ışığında soru kökleri üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Üçüncü aşamada üç kişi ile pilot görüşmeler yapılarak formun maddeleri test edilmiştir. Pilot görüşmelerden elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda görüşme formuna son biçimi verilmiştir.". Görüşme formunda yer alan sorular aşağıdaki gibidir:

1. Kovid-19 ile ilgili duygu ve düşüncelerinizden bahseder misiniz?
2. Kovid-19 günlük yaşantınızı nasıl etkiledi?
3. Kovid-19 evlilik ve aile yaşantınızı nasıl etkiledi?
4. Kovid-19 eşiniz ile olan ilişkinizi nasıl etkiledi?
5. Kovid-19 çocuklarınız ile olan ilişkinizi nasıl etkiledi?
6. Kovid-19 sürecinde aile içi iletişimde ne gibi değişiklikler meydana geldi?
7. Kovid-19 sürecindeki iş durumu / çalışma koşulları eve nasıl yansıdı?
8. Sağlık durumu ev içi iletişiminizi nasıl etkiledi?
9. Evde geçirilen sürenin artması ile aile içi ilişkiniz nasıl bir dönüşüm yaşadı?

10. Kovid-19 sürecinde aile içi sorunlarınızın arttığını düşündünüz mü?
11. Kovid-19 sürecinde aile olarak en çok nelerden kısıtlandınız?
12. Karantina sürecinde ev içi tartışma yaşadınız mı? Sizce buna ne sebep oldu?
13. Karantina sürecinde hangi ev içi problemlerde artış yaşandı? Bunları nasıl çözümlediniz?
14. Kovid-19 sürecinde aile bağlarını güçlendirmek adına neler yaptınız?
15. Kovid-19'un aile yaşantısına olumlu ve olumsuz etkilerinden bahseder misiniz?
16. Kovid-19'un aile yaşantısına olan olumsuz etkilerini azaltmak için neler yapılabilir?
17. Kovid-19'un aile yaşantısına olumlu etkilerini artırmak için neler yapılabilir?
18. Kovid-19 döneminde size göre en önemli problem neydi?

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada bilimsel anlayış ve araştırmanın doğası gereği katılımcılarla görüşmeler bireysel olarak yapılmıştır. Görüşmelere ait ses kayıtlarının dökümü yapılırken katılımcıların ağzından çıkan tüm kelimeler (cümle düşüklüğü dahil) değişikliğe uğramadan yazılmıştır. "Araştırmaya katılan kişiler görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesine rıza göstermişlerdir. Görüşmeler, katılımcıların onayı ile alınan ses kayıtları ve araştırmacının el yazısıyla tuttuğu notlarla kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerde katılımcıların görüşlerini rahat bir biçimde ifade edebilmeleri amacıyla güven ortamı oluşturulmuştur. Görüşme süresince katılımcılara herhangi bir müdahalede bulunulmamış, görüşlerini aktarabilecekleri yeterli süre dikkate alınmış, katılımcılardan gelen geribildirimler doğrultusunda görüşmeler sürdürülmüş ve istedikleri zaman sonlandırılmıştır. Gerek görüşmeler gerekse araştırma bütünü içerisinde bilimsel etik kurallarına azami ölçüde dikkat edilmiştir.".

Çalışma kapsamında 19 katılımcıyla görüşülmüştür. Görüşmeler Mart 2022 ile Mayıs 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin bir kısmı (3 görüşmeci) pandemi (salgın) nedeniyle uzaktan (elektronik araçlar yardımıyla) yürütülmüştür. On altısı ile ise sosyal mesafeye dikkat edilerek yüz yüze yapılmıştır.

3.5. İç ve Dış Geçerlik

LeCompte ve Goetz'e (1982) göre, herhangi bir araştırma modelinin tam geçerliliğini ve güvenilirliğini elde etmek oldukça güçtür. Yine de araştırmacılar, belirli araştırma problemlerinin ve hedeflerinin güvenilirliğini ve geçerliliğini artıran çeşitli faktörleri dengeleyerek bu hedeflere yaklaşabilirler. Araştırmacılar, çeşitli stratejiler kullanarak güvenilirliği ve geçerliliği tehdit eden faktörleri azaltabilirler. Yazarlara göre; geçerlilik araştırma sonuçlarının doğruluğu ile ilgilidir. Dış geçerlilik, kullanılan veri toplama aracının benzer gruplarda benzer sonuçlar üretip üretmeyeceği; iç geçerlilik, araştırmacının ölçmek istediği verileri kullandığı araç veya yöntemle gerçekten ölçüp ölçemeyeceğiyle ilgilidir. Güvenilirlik, araştırma sonuçlarının tekrarlanabilirliği ile ilgilidir. Dış güvenilirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceği; iç güvenilirlik, diğer araştırmacıların aynı verileri kullanarak aynı sonuçları elde edip edemeyeceğiyle ilgilidir (Goetz ve LeCompte, 1982).

Sözel verilerin işlendiği nitel araştırmalarda, geçerlilik ve güvenilirlik kavramları bazı anlam değişiklikleri ile karşı karşıyadır. Yıldırım ve Şimşek'e (1999) göre nitel araştırmalarda; "araştırma alanına yakınlık", "yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama", "doğrudan ve olayın meydana geldiği doğal ortamda bilgi toplama", "uzun vadeli bilgi toplama" ve "bulguları doğrulamak ve ek bilgi sağlamak için sahaya geri dönebilme", geçerlilik kazanmak için önemli özelliklerdir.

Nitel araştırmada iç geçerliliği sağlamak için şu hususlara dikkat edilmelidir: "Araştırma bulguları, verilerin elde edildiği ve bu ortama bağlı olarak tanımlandığı ortam dikkate alındığında anlamlı olmalıdır", "Bulgular kendi içlerinde tutarlı ve anlamlı olmalıdır", "Anlamlı bir bütün oluşturmak için ortaya çıkan kavramlara odaklanılmalıdır", "bulguların farklı veri kaynakları, veri toplama yöntemleri ve analiz stratejileri kullanarak doğrulanması", "Farklı kaynak, yöntem ve stratejilere göre elde edilen bulgular anlamlı bir bütün oluşturması", "Elde edilen bulgular oluşturulan kavramsal çerçeve veya teori ile tutarlı olmalıdır", "bulguları doğrulamaya yönelik olarak bazı kuralların doğru kullanımı sağlanmalıdır", "bulguları açıklamak için alternatif yaklaşımlar kullanma", "bulguların araştırmaya katılan bireyler tarafından gerçekçi bulunması", "bulgulara dayalı olarak yapılan tahmin ve genellemeler elde edilen verilerle

tutarlı olmalıdır." (Yıldırım ve Şimşek, 1999; Miles ve Huberman, 1994; LeCompte ve Goetz, 1992).

Yıldırım ve Şimşek'e (1999) göre; Nitel araştırmanın temel özelliklerinden biri olan algıların önemi ve doğal çevreye duyarlılık, güvenirlik ile ilgili bazı hususlar bazı sorunlar yaratmaktadır. Nitel araştırmada temel ilkelerden biri, olguların bireylere ve çevreye göre sürekli değiştiğini ve araştırmanın benzer gruplar halinde tekrarlanmasının aynı sonuçlara ulaşmayı mümkün kılmadığını baştan kabul etmektir. Aslında, kullanılan yöntem ne olursa olsun, insan davranışı üzerine birebir aynı araştırmayı tekrarlamak mümkün değildir. Güvenirlik ile ilgili bazı kriterler bazı nitel araştırma kriterleri ile çelişmekle birlikte nitel araştırmada hem dış güvenirlik hem de iç güvenirlik için alınması gereken bazı önlemler vardır.

İlgili literatür incelenerek bu çalışmanın iç güvenirliğini sağlamak için aşağıdaki işlemler gerçekleştirilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 1999; Miles ve Huberman, 1994; LeCompte ve Goetz, 1992):

1. Araştırma soruları açıkça belirtilmiştir. Araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, araştırmada izlenen süreç, veri toplama araçları, veri analizi ve yorumlar belirlenmiş ve ifade edilen araştırma soruları doğrultusunda açıklanmıştır.
2. Çalışmanın güvenirliğini artırmak için üçgenleme yöntemi uygulanmıştır. Çalışmada araştırmacının yanı sıra başka bir uzman da yer almış ve veri toplama aracının hazırlanmasında kendisinden destek alınmıştır. Bununla birlikte veri analizi aşamasında da araştırmacının dışında uzman kişi yer almıştır.
3. Araştırma verileri araştırma soruları doğrultusunda veri toplama aracı kısmında verilen görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Veriler önce yorum eklenmeden sunulmuş ve veri kaynağından ilgili alıntılar sunulmuştur. Böylece verilerin özgünlüğü yansıtılmaya çalışılmıştır.
4. Araştırma verilerinin araştırma sorularına cevap olup olamayacağı ve elde edilen sonuçların bulgularla tutarlılığı sürekli kontrol edilmiştir.
5. Veri analizinde taslak veri analizi literatürü ve ön okumalarından sonra kod listeleri oluşturulmuştur. Taslak kod listeleri uzman görüşlerine sunulmuş ve

son haline getirilmiştir. Araştırmacılar ve uzmanlar aynı kod listelerini kullanarak örnek bir kodlama yapmışlardır. Örnek kodlama konusunda fikir birliğine varıldıktan sonra asıl kodlama başlatıldı. Araştırmacı, uzmanların yaptığı kodlamaları kendi yaptığı kodlamalarla karşılaştırarak ortak bir kodlama bulmuştur.

3.6. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında 22 katılımcıyla görüşülmüş ancak derinlemesine ve samimi cevap verilmediği gerekçesiyle 2'si erkek 1'i kadından oluşan 3 katılımcının görüşme dökümanları analize dahil edilmemiş ve verilerin analizi 19 katılımcının görüşmeleri üzerinden yürütülmüştür.

Çalışmada yararlanılan tek veri kaynağı çalışma grubundaki katılımcılarla yapılan görüşmelerdir. Yapılan görüşmelerden elde edilen ses kayıtları, bilgisayar ortamında dökümleri alınarak yazıya geçirilmiştir. Elde edilen dökümlerin tutarlılığını test etmek amacıyla başka bir kişiye daha inceletilmiştir. Görüşme dökümlerinin ham hali üzerinde herhangi bir işlem yapılmamış ve yazım hataları dışındaki ifadeler olduğu gibi bırakılmıştır.

Elde edilen veri, tümevarımsal içerik analiziyle çözümlenmiştir. Çözümlemede ilk aşama olarak betimsel analiz yapılarak katılımcıların öne çıkardıkları kavramlar incelenmiştir. İkinci aşamada çalışmanın tematik yapısı ortaya çıkarılmıştır. İkinci aşama kapsamında verinin çözümlenmesinde çalışma grubu kısmında verilen katılımcı kodları kullanılmıştır. Verinin çözümlenmesinde sayısallaştırmadan kaçınarak görüşme dökümleri gruplanmış, çalışmanın dört ana teması oluşturulmuştur: Günlük yaşam üzerindeki etkiler (1), Evlilik ve aile yaşamı üzerindeki etkiler (2), Sosyal yaşam ve iş yaşamı üzerindeki etkiler (3), Güçlüklerle başa çıkma ve aile ilişkilerini güçlendirme (4).

Araştırmada belirlenen ana temalara dayalı olarak görüşme dökümleri detaylı bir biçimde incelenmiş, incelemeler sonucunda öncelikle kodlar oluşturulmuştur. Görüşme dökümlerinin çözümlenmesinde devamında konu ve bağlam uyumu gözetilerek kodlar birleştirilerek araştırmanın kategorileri oluşturulmuştur. Yanı sıra kayıt altına alınan görüşme dökümleri üzerinde çeşitli tekniklerle çözümlemeler yapılmıştır. Bu konuda elde

edilen görsel düzenleyicilere araştırmanın tema, kategori ve kodlarına ilişkin bulgular kısmında yer verilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, Kovid-19'un aile içi çatışmaya ve problematik durumlara yönelik olumsuz bir etkisini belirlemeye dönük olarak yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, yöntem bölümünde belirtilen tekniklerle çözümlenmiş ve ulaşılan bulgular çalışmanın alt problemleriyle tutarlı olacak biçimde dört alt başlıkta sunulmuştur: Günlük yaşantı üzerindeki etkiler (4.1), Evlilik ve Aile yaşantısı üzerindeki etkiler (4.2), Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı üzerindeki etkiler (4.3), Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme (4.4)

4.1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular

Birinci alt problem: Kovid-19 katılımcıların günlük yaşantısını nasıl etkilemiştir?

Çalışmanın birinci alt problemi kovid-19 pandemisinin aile üyelerinin günlük yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki birinci ve ikinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların kovid-19 ile ilgili görüş ve düşünceleri ile günlük yaşamlarının pandemiden nasıl etkilendiğine ilişkin deneyimlerini belirlemeye dönüktür.

Birinci alt problem kapsamında katılımcılara yöneltilen 1 ve 2 numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılmış ve bu özetler tablolarda sunulmuştur. Katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve günlük yaşam konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 4.1'de verilmiştir:

Tablo 4.1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler

Konu	*Kadınlar*	*Erkekler*
Duygu ve düşünce	• Korku • Üzüntü • Kaygı • Yalnızlık • İnsanların bencilliği • Çaresizlik • Belirsizlik ve bilinmezlik hissi • Endişe • Panik	• Çaresizlik • Korku • Endişe • Durumun abartılması • Belirsizlik ve bilinmezlik hissi
Günlük yaşantı	• Mesai saatlerinin değişmesi • Hareketin azalması • Daha fazla temizlik yapmak • Tüm hayatın evde olması • İş yükünün artması • Aileyle vakit geçirme • Daha konforlu çalışma hayatı • Alışkanlıkların değişmesi	• Ekonomik zorluklar • Evde mobil oyun oynama • Aileyle vakit geçirme • Daha fazla telefon tablet kullanımı • Aile ve arkadaşlarla görüşmelerin kısıtlanması • Evde geçirilen zamanın artması • Çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenmek

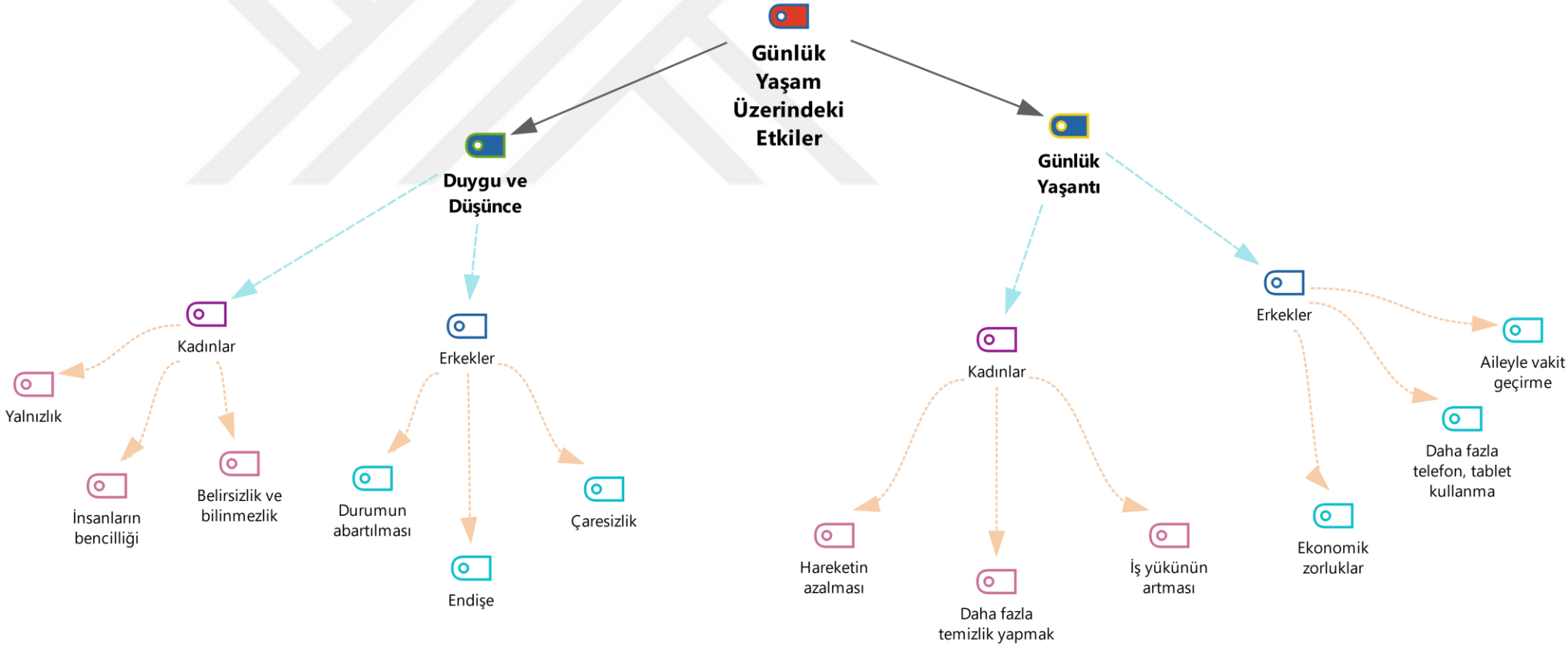
Tablo 4.1'deki bulgular incelendiğinde, kovid-19'un günlük yaşamda duygu ve düşünceler üzerindeki etkisi ile ilgili olarak erkek katılımcılar ile kadın katılımcıların benzer görüşler ifade ettikleri, bununla birlikte kadın katılımcıların erkeklerden farklı olarak insanların bencilliğine ve yalnızlığa; erkek katılımcıların kadın katılımcılardan farklı olarak da durumun abartılmasına vurgu yaptıkları görülmüştür.

Günlük yaşantı ile ilgili olarak kadın katılımcılar daha fazla temizlik yapmak zorunda kaldıklarını ve aslında iş yüklerinin daha da artmasından mustarip olduklarını ifade ettikleri söylenebilir. Erkek katılımcılar ise ekonomik zorluklar ile çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenme konularına vurgu yapmışlardır.

Bulgular kadın katılımcıların ailenin tümünü ilgilendiren konulara eğilim duyduğunu ve bunların kısıtlanmasına yönelik endişelerini dile getirdikleri, erkeklerin ise daha çok bireysel alana yönelik kısıtlamalardan şikayetçi oldukları izlenimi edinilmiştir. Ayrıca kadın

katılımcılar tüm hayatın evde olmasıyla ilişkili olarak hareketliliğin azaldığına dair görüş bildirirken erkek katılımcılar ise ekran kullanım sürelerinin arttığını ifade etmiştir.

Günlük yaşam konusunda katılımcı aile bireylerinin görüşme dökümleri incelenerek ulaşılan bulgulardan yararlanılarak Şekil 1'deki grafik oluşturulmuştur:

Şekil 1. Günlük Yaşam Üzerindeki Etkiler Konusunda Öne Çıkan Kodlar

Duygu ve Düşünce

Covid 19 döneminin duygu ve düşünceler üzerinde gözlenen etkileri konusunda kadın katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri incelenerek *korku, üzüntü, kaygı, yalnızlık, insanların bencilliği, çaresizlik,* belirsizlik *ve bilinmezlik hissi, endişe, panik* kodları oluşturulurken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *çaresizlik, korku, endişe, durumun abartılması, belirsizlik ve bilinmezlik hissi* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin aile üyelerinin duygu ve düşünceleri üzerindeki etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Korku

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Korku, üzüntü, kaygı, yalnızlık hissettim.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocuklarım için korktum.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Korku… Tamamen kapanmak hiç görmediğimiz bir şeydi, hiçbir şeye ulaşamayacağımızı düşündüm.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Yaşlılarımız için de çok korktum.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): İlk zamanlar karşıma çıkan Çin'de yürürken düşen insan videoları çok korkutucuydu. Onların üstüne bir de ilk vaka çıkınca dehşete düşmüştüm. İlk ölüm olmuştu o da benim için sarsıcıydı.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Tedirginlik, korku, bilinmezlik…

Üzüntü

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Korku, *üzüntü, kaygı, yalnızlık hissettim.*

Kaygı

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Korku, üzüntü, kaygı, yalnızlık hissettim. Bir daha hiç toplu görüşmeler yapamayacağımızı düşündüm. İş hayatı işe gitmeden nasıl yürür diye düşündüm.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Kâbusun içinde gibi hissettim ve bir an hiç bitmeyeceğini düşündüm.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Zaman ilerledikçe hiç bitmeyecekmiş gibi düşündüm. Hastalıkla bulaşırsa, ölüm ile karşılaşırsak ne olur diye düşündüm. Kaygılarım çok oldu. Çocuklarla ilgili özellikle kaygılarım oldu.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Çok can sıkıcıydı. Bir daha normale dönemeyecekmişiz gibi düşündüm.

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): İlk zamanlar çok kaygılıydım. Birbirimizden birine bir şey olursa nasıl olur diye düşündüm. İlk başta tabi idrak edemedim. Sonradan olayın ciddiyetini algıladık, tabi bir kaygı oluştu.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Kovid-19 ilk çıktığında büyük ölçüde kaygı ve korku hissettim. Bunun en büyük sebebi daha önce hiç yaşamadığımız bir hastalık ve tecrübe olmasıydı. Bu hastalığa karşı almamız gereken önlemler de benim için tedirgin ediciydi.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Korkuya kapıldığımı hatırlıyorum. Hareketsiz kalıp çok uzun süre şimdi ne olacak diye düşünmüştüm. Bir son gibi hissettim, hiç geçmeyecek gibi düşündüm. Sadece uyumak istedim uyanında geçeceğine inandım.

Yalnızlık

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Korku, üzüntü, kaygı, yalnızlık hissettim.

İnsanların bencilliği

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): İnsanların bencilce davranıp hastalığın bitmesini uzattıklarını düşündüm.

Çaresizlik

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çok kötü ve çaresiz hissettim.

Belirsizlik ve bilinmezlik hissi

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Tedirgin oldum. Belirsizliğin içinde olduğumuzu düşündüm.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Belirsizlik içinde bulduk kendimizi.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Bilmediğim bir şeye karşı kendini nasıl koruyacağını bilememezlik hissettim.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Tedirginlik, korku, bilinmezlik…

Endişe

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Endişe duydum ve çok panik oldum.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Daha önceden salgınları duyuyorduk ama bu boyutta hiç duymamıştık. Çok endişe vericiydi. Sebebi bilinmiyordu, tedavisi yoktu, aşı yoktu olsa bile sonuçları bilinmiyordu. Hiçbir şey hala aydınlığa kavuşmuş değil. Endişelerim hala devam ediyor. Başından sonuna kadar endişe ve korku demek pandemi benim için.

Panik

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Endişe duydum ve çok panik oldum

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çok panik oldum özellikle çocuklarım için çok endişe ettim. Hiç bitmeyecek bir kâbusun içinde gibi hissettim ve bu ruh halini çocuklarıma hissettirmemeye çalıştıkça daha çok stres oldum.

Erkekler

Çaresizlik

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Hayatımı maddi ve manevi olarak olumsuz etkiledi. Kendimi çok çaresiz hissettim.

Korku

K5 (36-40, Erkek, Lise): Yasaklar başlayınca işin ciddiyetini gördüm, korkuyla insanların eve kapanmasının nasıl bir durum olduğunu öğrendim. Herkeste bir telaş gördüm, herkes bankalarda, marketlerde gıda stoğuna koştu. Herkes telaşlandı.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Çocuklara bulaştıracağım diye korktum. Kendim için korkmadım da evdekilere ben getireceğim onlara ben bulaştıracağım diye korktum.

Endişe

K15 (36-40, Erkek, Lise): Kendim ve ailem için endişelendim, bu sürecin çok zor geçeceğini düşündüm

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Sağlığımla ilgili endişelendim. Diğer salgınlar gibi elbet biteceğini düşündüm bu yüzden umudumu kaybetmedim.

Durumun abartılması

K16 (36-40, Erkek, Lise): En başta her şeyin abartıldığını düşünsem de çok kısa sürede ben de her şey ve herkes için endişelenmeye başladım.

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Açıkçası en başından beri abartıldığını düşündüm. Toplumda hep korku uyandırılmaya çalışıldığını düşündüm. Kısıtlamalardan dolayı içinde bulunduğumuz durum ise beni hep gergin hissettirdi.

Belirsizlik ve bilinmezlik hissi

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Birden kendimizi bilinmezliğin içinde gibi hissettim.

Günlük Yaşantı

Covid 19 pandemisinin günlük yaşantı üzerindeki etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *mesai saatlerinin değişmesi, hareketin azalması, daha fazla temizlik yapmak, tüm hayatın evde olması, iş yükünün artması, aileyle vakit geçirme, daha konforlu çalışma hayatı, alışkanlıkların değişmesi* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *ekonomik zorluklar, evde mobil oyun oynama, aileyle vakit geçirme, daha fazla telefon tablet kullanımı, aile ve arkadaşlarla görüşmelerin kısıtlanması, evde geçirilen zamanın artması, çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenmek* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin günlük yaşantı üzerindeki etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Mesai saatlerinin değişmesi

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Düzensizlik oldu, mesai saatim belirsizdi.

Hareketin azalması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): evdeki hareketlerim azaldı, markete, pazara, çarşıya gidemedim ve online alışverişe yöneldim. Eskiden her akşam yürüyüşe çıkardım ancak yasaklardan dolayı çıkamaz oldum. Bu da beni olumsuz olarak etkiledi. Kısacası günlük yaşantım baştan aşağı değişti.

Daha fazla temizlik yapmak

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Daha çok temizlik yapar oldum ve çocukların uzaktan eğitimleri ile ayrı ayrı ilgilenmem gerekti. Bu da benim için yorucu oldu.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Dışarıdan gelen her şeyi yıkadım, kapı kollarını, prizleri bile sildim. Temizlikte geçirdiğim zaman arttı. Çocuklarım ve büyüklerim için korktum.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Temizlik konusunda zaten hassas biriyken beni strese sokacak boyutta her yeri ve her şeyi yıkamaya başladım.

Tüm hayatın evde olması

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocuklar ve eşim hep evde zaman geçirmeye başladı. Çocukların eğitim hayatı eve taşındı. Özellikle henüz birinci sınıfa giden kızım için uzaktan eğitim süreci daha zor geçti, aynı anda iki çocuğumun da dersi olması bir yandan evin işleri beni zorladı. Tüm hayatım ev içinde geçmeye başladı.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Çok gezen bir insandım, yasaklar ile birlikte her anımı geçirdiğim ortam evim oldu. Öncesinde kanser geçirdiğim için kendim için de ekstra korktum. Herkesin bana ayrıca dikkatli olmamı söylemesi beni kaygılandırdı.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Resmen evlere hapsolduk. Evlerde hapsolduğumuz zaman dışarıda yaptığımız şeyleri yapamadık. Sosyal yaşantımızda yapmamız gerekenleri yapamadık. Evde nasıl yaşanılabiliri öğrendik. Tehlike bizi kapıda bekliyormuş gibi evde yaşamayı öğrendik.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Hep beraber eve kapandık, kızım da okula gitmeyince çok can sıkıcı bir hal aldı. Ben evde hep yemek yapıp eşim ve çocuğumla ilgilendim.

İş yükünün artması

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): bir yandan ev işleri ile ilgilenirken bir yandan da iki çocuğumun online eğitimlerini takip etmek evdeki iş yükümü arttırdı.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Dışarıdan bir şey almadığımız için her şeyi evde yapmaya başladık. Sonra çocuklar evde sıkılmaya başladı, onların yükü arttı. Evdeyken hem çocukların hem de evin işleri arttı.

Aileyle vakit geçirme

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Aile hayatımız için de olumlu geçti. Aile bireyleri ile daha fazla vakit geçirdik. Daha fazla ev, çocuk, eş ile meşgul olduk. Daha fazla mutfağa girdik öyle olunca çocuklar ev eşim daha çok mutlu oldu. Denemediğim tarif kalmadı. Kendi ailemiz için düşünüyorum belki de iki üç yıllık anı biriktirdik. Normal zamanda hayatı o kadar yoğun yaşıyormuşuz ki anı biriktirmeye vaktimiz kalmıyormuş.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Çalıştığım için mutfak ile ve çocuk ile çok ilgilenemezken evde olduğum için bunlara daha çok zaman ayırabildim.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Önceden çocukları da alıp dışarı çıkarken kısıtlamalar ile çocuklara sadece haftada bir gün izin verilmesiyle evde geçirdiğim süre arttı. Belki çocuklar olmasa tek başıma yürüyüşe çıkma imkânım olurdu ama eşim çalıştığı için ve çocukları bırakabilecek imkânım olmadığı için evde olma sürem ve tabi ki de temizlik yapma sürem arttı.

Daha konforlu çalışma hayatı

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): İşte mesela yarı zamanlı çalışma her ne kadar aktif çalıştığımız için uygulayamazsak bile bir nefes alma oluştu. Uzaktan çalışma diye bir şey hayatımıza girdi. Aa bu da olabiliyormuş dedik ve çok konforlu geldi. Çalışma hayatı biraz konforlu oldu. Kamu için konfor alanı oluştu.

Alışkanlıkların değişmesi

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): günlük alışkanlıklarımızı değiştirdi. Bir yere gidemez olduk, alışverişe ve yakınlarımıza gidemez olduk.

Erkekler

Ekonomik zorluklar

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Günlük yaşantım olumsuz etkilendi. İşletmemi aylarca kapatmak zorunda kaldım, ekonomik zorluklar yaşadım.

Evde geçirilen zamanın artması

K16 (36-40, Erkek, Lise): Çalışma saatlerim esnekleşti. Yine çalışmaya devam ettim ama az süreler ile çalışıp, işlerimi halledip doğru evime döndüm. Dolayısıyla evde olma sürem çok arttı.

Çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenmek

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Oğlum okula yeni başlamıştı ve yasaklardan dolayı başladıkları online eğitim süreci onu ve bizi çok zorladı, günümüzü genellikle onunla doldurmaya çalıştık. Onun eğitim süreciyle ilgilendik.

Daha fazla telefon tablet kullanımı

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Telefon ile daha haşır neşir olmaya başladık otomatik olarak telefon tablet… Haliyle evinde olduğun için televizyon izleme, otomatik olarak onlar daha çok oldu.

Aile ve arkadaşlarla görüşmelerin kısıtlanması

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Sosyal hayatım tamamıyla etkilendi. Arkadaşlarım ile görüşüyordum görüşemez hale geldim. Birçok insan ile görüşmeyi kestik maalesef. Sadece anneni babanı görüyorsun ama bulaştıracağım korkusuyla onları da göremez hale geldim.

Aileyle vakit geçirme

K5 (36-40, Erkek, Lise): eşim ve çocuklarımla birlikte yemek yapmaya başladık.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Evde daha çok vakit geçirmeye, çocuklar ile oyun oynamaya başladım.

Evde mobil oyun oynama

K5 (36-40, Erkek, Lise): ben iş dışında da çoğu vaktini dışarıda geçiren biriyim, ben bile eve kapandım. İş yerlerimiz kapandı, bu yüzden sürekli evde durduk ailemizle. Evde mobil oyun oynamaya başladım.

4.2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular

İkinci alt problem: Kovid-19 katılımcıların evlilik ve aile yaşantısını nasıl etkilemiştir?

Çalışmanın ikinci alt problemi kovid-19 pandemisinin aile üyelerinin evlilik ve aile yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki üçüncü dördüncü, beşinci, altıncı, sekizinci, dokuzuncu, onuncu ve on ikinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların evlilik ve aile yaşamlarının, eşle olan ilişkinin, çocuklarla olan ilişkinin, aile içindeki iletişimin kovid-19 pandemisinden nasıl etkilendiğini, katılımcıların yaşadıkları sağlık sorunlarının ev içi iletişime hangi etkilerinin olduğunu, evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte aile içi ilişkilerin nasıl dönüşüm yaşadığı, covid'in aile içi sorunların artmasına yol açıp açmadığı, covid pandemisiyle birlikte gelen karantina günlerinin ev içi tartışmaları artırıp artırmadığına ilişkin görüşlerini belirlemeye dönüktür.

İkinci alt problem kapsamında katılımcılara yöneltilen 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10 ve 12 numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılmış ve bu özetler tablolarda sunulmuştur. Katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve aile yaşamı konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 4.2'de verilmiştir:

Tablo 4.2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler

Konu	*Kadınlar*	*Erkekler*
Evlilik ve aile yaşantısı	• Eşinin hiç bilmediğin yönlerini keşfetmek • Paylaşımın artması • Birbirimize daha çok zaman ayırmak • Eşin çocuklarla vakit geçirmesi • Eşin evdeki iş yükünü hafifletmesi • Çocukların dışarıya çıkamaması • İçe dönmek • Mutfakta beraber zaman geçirmek • Anı biriktirmek • Evdeki düzenin bozulması • Evliliğe zarar vermesi • Bir süre sonra bu durumdan sıkılmak	• Mutfakta vakit geçirmek • Eşini daha iyi tanıma fırsatı • Sevdiklerinin kıymetini anlama • Birlikte zaman geçirme fırsatı • Kadınların daha fazla yorulması • Etkinliklerin kısıtlanması
Eşle ilişki	• Arkadaş olmayı öğrenme • Samimiyetin artması • Birlikte vakit geçirme • Sohbet ortamının artması • Paylaşımın artması • Eşle iltişim kurmama • Bir süre sonra zorlanma	• Samimiyetin artması • Daha iyi vakit geçirilmesi • İletişimin artması • Eşe yardım etmeye başlamak • Eşle arkadaş olmak
Çocuklarla ilişki	• Kaygıların artması • Çocuklara durumu anlatmada zorlanma • Keyifli vakit geçirme • Aktivite bulmada zorlanma • Çocukların bunalması • Ev işlerini paylaşma • Düzenin bozulması • Birbirine daha da bağlanmak • Eğitim sürecinde zorlanma	• Çocukla daha fazla vakit geçirme • Baba çocuk ilişkisi kurma fırsatı • Büyüdüklerine şahit olma • Çocukla aktiviteler yapmak
Aile içi iletişim	• Sağlıklı iletişim kurma • Birbirini benimseme	• Paylaşımların artması • Sağlıklı iletişim

	• İnternette fazla zaman geçirilmesi • Kardeşler arasında anlaşmazlıklar • Tek başına zaman geçirememe • Aile içi görev paylaşımı • Daha fazla sohbet etme fırsatı • Kendine zaman ayırma • Açık iletişimi keşfetme • Keyifli vakit geçirme • Olumlu konuları konuşma	• Görüşlerin daha açık hale gelmesi • Çocukların kendilerini daha iyi ifade etmesi • Çocukların her anına şahitlik etme • Daha fazla sohbet etme • Sorunları birlikte çözme
Sağlık durumunun iletişime etkisi	• Yeniden hastalanma korkusu • Sürekli birbirini uyarma • Ayrı odalarda oturma • Kaygıyı kendi içinde yaşama • Hastalıkta çocukların beklentilerini karşılayamama • Karantinada iken çocukların durumdan etkilenmesi • Birbirini suçlama • Huzursuzluk • Tedirginlik • Endişelenme	• Birbirine destek olma • Suçlanma • Kendini sorumlu hissetme • Hastalığa sebep olmaktan korkma • Tartışmalar
Evde geçen sürenin iletişime etkisi	• İletişimin artması • Bir süre sonra sıkılmak • Zaman zaman problemlerin yaşanması • Aile içi aktivitelerin artması • Eşin işlere karışması • İlişkinin daha iyi boyuta gelmesi • Güzel anılar biriktirmek • Yardımlaşmanın artması	• Ailecek başbaşa kalmak • Aileye iyi gelmesi • Daha çok birbiriyle ilgilenmek • Aktivitelerin artması • İlişkinin güçlenmesi • İletişimin artması
Aile içi sorunların artması	• Evet • Hayır • Ne evet ne hayır	• Hayır
Karantinanın evde tartışmaya yol açması	• Dikkatli davranılmaması • Çocuklara yasakları anlatamama • Hastalık bulaşacak kaygısı • Çocuklardan kaynaklanan tartışmalar • İş paylaşımından kaynaklanan sorunlar • Fikir ayrılıkları • Ekonomik sıkıntılar • Belirsizlik	• Kısıtlamalarda dışarı çıkma • Hastalığı eve getirme

	• Sürekli evde olunması • Eşlerin birbirine müdahalesinin artması

Tablo 4.2'deki bulgular incelendiğinde, kadınların pandemi sürecinde eşlerinin daha önce bilmedikleri yönlerini farkettikleri, erkeklerin ise sevdiklerini daha iyi anlama fırsatı yakaladıklarını vurgulamaları dikkat çekicidir.

Kadın katılımcılar eşleriyle paylaşımın artmasına, erkekler de kadınların yaşadıkları süreçleri farkedip onlara daha fazla yardım etmeye başladıkları görülmüştür. Kadın katılımcılar çocukları için daha fazla kaygılanmaya başlarken, erkek katılımcılar çocuklarıyla daha fazla vakit geçirme fırsatı buldukları için mutlu oldukları ortaya çıkmıştır.

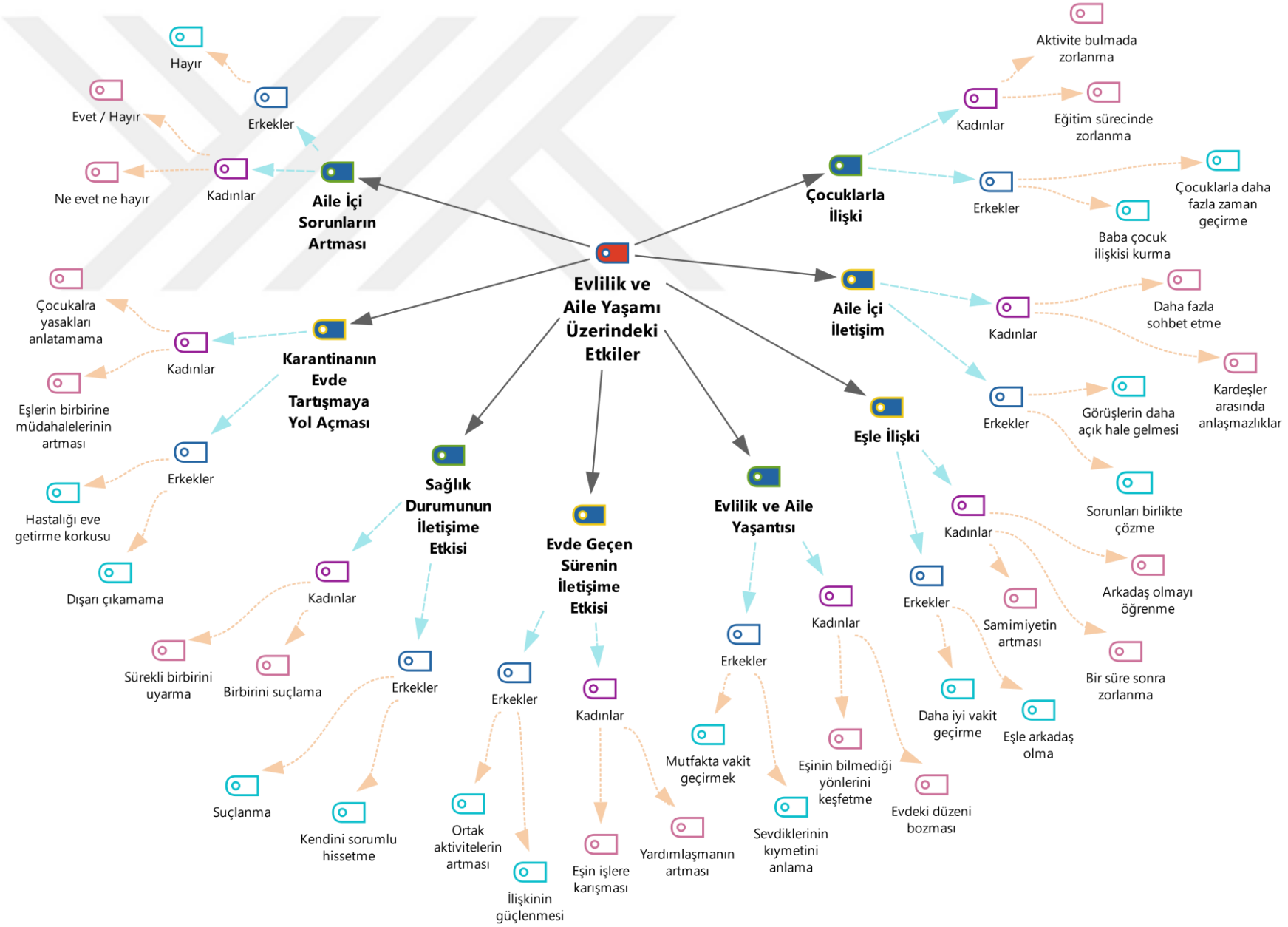
Aile bireyleri covid pandemisiyle birlikte bir yandan birbirlerini daha iyi anlarken diğer taraftan yalnızlık eğilimi de göstermektedirler. Kadın katılımcılar kendine zaman ayırmaya, olumlu konuları konuşmaya ve keyifli vakit geçirmeye önem verirken, erkek katılımcılar görüşlerin daha açık bir biçimde dile getirilmesine önem verdikleri görülmüştür.

Kadın katılımcıların yeniden hastalanmaktan korkarken, erkeklerin ise yakınlarına hastalık bulaştırmaktan endişe ettikleri görülmüştür. Pandemi nedeniyle aile üyelerinde oluşan belirsizlik hissi kaygı içinde yaşamaya yol açmıştır.

Evde ne kadar çok zaman geçirilirse aile üyelerinin o kadar zorluk yaşadığı görülmüştür. Bu konuda kadın katılımcılar bir süre sonra sıkıldıklarını dile getirirken, erkek katılımcılar ise ilişkilerin güçlenmesi ve iletişimin artmasına vurgu yapmışlardır.

Kadın katılımcılara göre pandemi ile aile içindeki sorunlar artma eğilimi gösterirken, erkek katılımcılar bu görüşe katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Karantina koşullarında evden çıkılamadığı için çocuklar nedeniyle eşlerin tartışmalar yaşadıkları görülmüştür. Kadın katılımcılar fikir ayrılıkları yaşamalarından, erkekler ise dışarı çıkma sorunundan bahsetmişlerdir.

Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler konusunda katılımcı aile bireylerinin görüşme dökümleri incelenerek ulaşılan bulgulardan yararlanılarak Şekil 2'deki grafik oluşturulmuştur:

Şekil 2. Evlilik ve Aile Yaşamı Üzerindeki Etkiler Konusunda Öne Çıkan Kodlar

Evlilik ve aile yaşantısı

Pandeminin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *eşinin hiç bilmediğin yönlerini keşfetmek, paylaşımın artması, birbirimize daha çok zaman ayırmak, eşin çocuklarla vakit geçirmesi, eşin evdeki iş yükünü hafifletmesi, çocukların dışarıya çıkamaması, içe dönmek, mutfakta beraber zaman geçirmek, anı biriktirmek, evdeki düzenin bozulması, evliliğe zarar vermesi, bir süre sonra bu durumdan sıkılmak* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek, *mutfakta vakit geçirmek, eşini daha iyi tanıma fırsatı, sevdiklerinin kıymetini anlama, birlikte zaman geçirme fırsatı, kadınların daha fazla yorulması, etkinliklerin kısıtlanması* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Eşinin hiç bilmediğin yönlerini keşfetmek

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Pandeminin evlilik ve aile yaşantımı olumlu etkilediğini söyleyebilirim. Bu süreçte eşimin hiç bilmediğim yönlerini keşfettim.

Paylaşımın artması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): evde ortak iş yaptık, muhabbet ve paylaşımımız da arttı. Dışarı çıkamadığımız süreçte evde yeni aktiviteler keşfettik. Bolca puzzle yaptık.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Daha çok sohbet ettik daha çok bir arada kaldık. İstese de kimse bir yere gidemiyor bu sefer evin için eğlenmenin yollarını arıyorsun.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Eşim bu süreçte kendi işini kurdu ve ben de onun muhasebesine bakmaya başladım. Evden yapabileceğim bir iş olduğu için ve bizzat kendi işimiz olduğu için bana kendimi çok iyi hissettirdi. Ayrıca eşimiz ile iş arkadaşlığı bağımız da olmuş oldu. Dolayısıyla iletişimimiz de arttı.

Birbirimize daha çok zaman ayırmak

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Sohbet etmek ve birlikte aktiviteler yapmak, oyunlar oynamak, film izlemek için çok zamanımız oldu bu da ailemize iyi geldi. Birbirimize daha çok zaman ayırmış olduk.

K8 (31-35, Kadın, Lise): eşim daha fazla evin içinde oldu. Daha fazla vakit geçirdik. Buna da çok alıştım hatta.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Aile bireyleri ile daha fazla vakit geçirdik. Daha fazla ev, çocuk, eş ile meşgul olduk.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Çalışmanın koşturmacasından birbirimize vakit ayıramazken bu süreçte aile olduğumuzu fark ettik. Sadece kendimize zaman ayırdık.

Eşin çocuklarla vakit geçirmesi

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Olumlu etkiledi çünkü eşimin evde olması çocuklar ile daha kaliteli zaman geçirme fırsatı oldu.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Hafta sonu yasaklarında eşimin evde olması çocukları çok mutlu etti.

Eşin evdeki iş yükünü hafifletmesi

K8 (31-35, Kadın, Lise): Evdeki iş yükümü de hafifletti, çocuklarla da ilgilendi en azından onunla daha fazla temas halindeydik bu benim için çok büyük bir avantajdı.

Çocukların dışarıya çıkamaması

K8 (31-35, Kadın, Lise): Dezavantajı ise çocuklar ile sürekli evde olup çıkamamaktı.

İçe dönmek

K9 (41-45, Kadın, Lise): Evde ortak yapılması gereken şeyleri yeniden planladık. Biraz da özümüze ve içimize döndük.

Mutfakta beraber zaman geçirmek

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Daha fazla mutfağa girdik öyle olunca çocuklar ev eşim daha çok mutlu oldu.

Anı biriktirmek

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Kendi ailemiz için düşünüyorum belki de iki üç yıllık anı biriktirdik. Normal zamanda hayatı o kadar yoğun yaşıyormuşuz ki anı biriktirmeye vaktimiz kalmıyormuş.

Evdeki düzenin bozulması

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): eşimin evde çalışma olayı beni bunalttı. Sonradan fark ettim ki bu durum beni kastı. Benim evdeki düzenim bozuldu.

Evliliğe zarar vermesi

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Evlilikte ise her an aynı evin içinde olduğumuz için kısmi olarak ilişkilerimize zarar verdi.

Bir süre sonra bu durumdan sıkılmak

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Birlikte vakit geçirmek güzeldi ama bir yerden sonra bu da sıktı.

Erkekler

Mutfakta vakit geçirmek

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Hep birlikte yemek yaptık. Mutfak bize iyi geldi.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Mutfakta yemeği hep birlikte yaptık. Yemek sonrasında oyunlar oynadık. O yüzden bizi olumlu etkiledi.

Eşini daha iyi tanıma fırsatı

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Eve dönüş daha kaliteli vakit geçirmemizi sağladı. Eşimle ve çoğumla daha çok vakit geçirdim. Eşimi yakından tanıma fırsatım oldu.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Zaman geçirme daha fazla oldu, mutlu oldum yani. Eşimle olan ilişkim pekişti. Birbirimizi tanıdık.

Sevdiklerinin kıymetini anlama

K5 (36-40, Erkek, Lise): Eşimin, çocuklarımın, büyüklerimin ve tüm sevdiklerimin kıymetini anladım bu zor telaşlı günlerde. Çünkü hepsinin sağlığı için endişe ettim.

Birlikte zaman geçirme fırsatı

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Kendimize ayırdığımız alanı ve zamanı genişlettik. Ortak aktivitelerimiz arttı. Çocuğumla daha çok bir arada fırsatı yakaladım.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Evde olduğum anlarda hep ailem il birlikte vakit geçirdik.

Kadınların daha fazla yorulması

K15 (36-40, Erkek, Lise): eşim ve çocuklar normal zamanda dışarıda vakit geçirirken artık hep evde olmaları onlara pek iyi gelmedi. Normalde çocuklara yardıma aileden birileri gelirken yasaklar yüzünden onlar da gelemedi, eşimin çok yorulduğunu gördüm.

Etkinliklerin kısıtlanması

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Her hafta sonu oğlumuzun da eğlenebileceği açık hava etkinlikleri yapardık ve bundan kısıtlandık.

Eşle ilişki

Pandeminin eşle olan ilişki üzerindeki etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *arkadaş olmayı öğrenme, samimiyetin artması, birlikte vakit geçirme, sohbet ortamının artması, paylaşımın artması, eşle iltişim kurmama, bir süre sonra zorlanma* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *samimiyetin artması, daha iyi vakit geçirilmesi, iletişimin artması, eşe yardım etmeye başlamak, eşle arkadaş olmak* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin eşle olan ilişkilere olan etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Arkadaş olmayı öğrenme

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Bu süreçte ilişkim olumlu yönde etkilendi. Çünkü sadece eş değil arkadaş olmayı da öğrendik.

Samimiyetin artması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Her şeyi birlikte yapar ve her şeyimizi birbirimize anlatır olduk. Kısacası samimiyetimiz arttı.

Birlikte vakit geçirme

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Birlikte daha çok vakit geçirdik. Normalde eşim çok yoğun çalışırken onun evde olması hem çocuklara hem de bana çok iyi geldi. Birbirimize daha çok zaman ayırma fırsatı ilişkimizi iyileştirdi.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Daha çok vakit geçirme imkânı bulduk. Eşim normalde çok yoğun çalışıyor, ilk kez bu kadar uzun süre evde kaldı. O evde olunca çocuklar da mutlu oldu. Aktivitelerimiz arttı. Paylaşımımız arttı.

K8 (31-35, Kadın, Lise): İlişkimiz daha iyi hale geldi. Daha fazla iletişim kurmaya başladık.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Daha çok film izledik, daha çok birlikte vakit geçirdik. Kelime oyunu oynadık. Pandeminin benim için en büyük aktivitesiydi. Pandeminin başından sonuna kadar eşimle birlikte telefondan kelime oyunu oynadık.

Sohbet ortamının artması

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Olumlu etkiledi. Sohbet ortamımız arttı.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Daha çok sohbet ettik, daha çok film izledik.

Paylaşımın artması

K9 (41-45, Kadın, Lise): Paylaşımımızı çoğalttık. Daha çok şeyi paylaştık.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Eşim ile daha çok paylaşımımız oldu, birbirimize sorular sorarak birbirimizi daha çok tanımaya çalıştık. Evde uğraşacak bir şeyler bulduk, evin dekoruyla ilgili yenilikler yaptık ve bunu hep birlikte yaptık bu çok keyifliydi.

Eşle iletişim kurmama

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Ben pek ses çıkartmadığım için eşim rahat rahat çalıştı ben de kendi kendime takıldım. Aynı evin içinde farklı uğraşlarımız oldu.

Bir süre sonra zorlanma

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Başta hep bir arada olmak çok hoşumuza gitse de daha sonraları zorlu bir süreç oldu. Çünkü evlilikte de bireyler kendi özgür alanları ve zamanları olsun istiyorlar.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): İlk başlarda baş başa kalıp birlikte vakit geçirdiğimiz için keyifliydi sonradan birbirimizin davranışları birbirimize batmaya başladı.

Erkekler

Samimiyetin artması

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Daha çok bağ kurduk. Samimiyetimiz de bu süreçte arttı.

Daha iyi vakit geçirilmesi

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Daha iyi vakit geçirmemizi sağladı.

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Belki daha çok paylaşım yapma imkânımız olmuş olabilir. Daha fazla konuşmak, sosyal hayattan kısıtlanıp daha çok vakit geçirmek bizi birbirimize daha da kenetledi diye düşünüyorum.

İletişimin artması

K5 (36-40, Erkek, Lise): Eşimle iletişimim arttı.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Bu süreçte evde kalıp eşimle daha çok vakit geçirdim, aslında bunun bana iyi geldiğini fark ettim

Eşe yardım etmeye başlamak

K5 (36-40, Erkek, Lise): Ona yardım etmeye başladım. Hem yemek yaptım hem temizlik yaptım, daha önceden hayatımda bu yoktu. Ona yardım etmem onun da çok hoşuna gitti. İş bölümümüz arttı, çocuklar ile daha çok ilgilenmeye başladım. Bu da eşimi biraz olsun rahatlattı.

K16 (36-40, Erkek, Lise): ona evde yardımcı olmam onun da hem yükünü hafifletti hem de çok mutlu etti.

Eşle arkadaş olmak

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Şimdi evin içinde olunca daha fazla evde olup daha fazla birbirimize vakit ayırdığımızı fark edince bu sefer ilgi alanlarımızın değiştiğini de fark ettik. Onunla sohbet geçirmek keyifli hale geldi. O benim arkadaşım oldu.

Çocuklarla ilişki

Covid 19'un çocuklarla ilişki üzerindeki etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *kaygıların artması, çocuklara durumu anlatmada zorlanma, keyifli vakit geçirme, aktivite bulmada zorlanma, çocukların bunalması, ev işlerini paylaşma, düzenin bozulması, birbirine daha da bağlanmak, eğitim sürecinde zorlanma* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *çocukla daha fazla vakit geçirme, baba çocuk ilişkisi kurma fırsatı, büyüdüklerine şahit olma, çocukla aktiviteler yapmak* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin çocuklarla ilişkilere olan etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Kaygıların artması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): İnsanlar ile görüşüp kalabalık ortamlara girmekten sakındım. Pandemi döneminde anne olmak kaygılarımı arttırsa da kalabalıktan uzak, sakinlik içinde anneliğe alışmaya çalışmak bana iyi geldi.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuğumuz pandemide dünyaya geldi, bu yüzden üstüne daha çok titredik. Hastalık bulaşacak kaygısıyla yaşadık. Her anımız çocuk ile geçmeye başladı.

Çocuklara durumu anlatmada zorlanma

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocuklara bu durumu anlatmak zordu. Okula gidememek, arkadaşları ile görüşememek onları çok zorladı.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuklarım küçük olduğu için içinde bulunduğumuz durumu anlatmak zor oldu.

Keyifli vakit geçirme

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Keyifli anlar geçirdiklerine şahit oldum.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Küçük çocuğuma hep bakıcı bakıyordu, hafta sonu evde olduğumuzda daha mutlu olduğunu görüyorduk. Şimdi evde olduğumuz için hep mutlu mesuttu.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Evde olduğumuzda onunla tek ilgilenen anne ve babası olduğu için ona da iyi geldiğini gözlemledim. Hiçbir koşturmacada yer almadan ailecek vakit geçirmek çocuğumuza da çok iyi geldi.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Evde olduğumuz anlarda üçümüz birlikte çok güzel vakitler geçirip oyunlar oynadık.

Aktivite bulmada zorlanma

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Bir gün boyama yaptık, bir gün oyun oynadık, bir gün film seyrettik diyelim ama bir yerden sonra tıkandık. Onlara aktivite bulmakta zorlandım.

Çocukların bunalması

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocukların maske ve hijyen kurallarına uyumu konusunda sıkıntı çektim. Dışarı çıkma konusunda zorluk çektik çünkü kısıtlamalar vardı. Dışarı çıkamadıkları için evde bunaldılar, aramızda gerginliğe sebep oldu bu durum

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Dışarı çıkamadıkları ve kimseyle görüşmedikleri için çok sıkıldılar.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Kötü etkiledi çünkü çocuklar bunalıyor, sıkılıyor, sürekli bir şeyler yapmak istiyor, büyüklerine gitmek istiyorlar ama gidemiyorlar. Ben de sürekli çocuklarla olmaktan çok bunaldım. Hastalık dolayısıyla onlar da çok etkilendi dışarıdan gelen her şeyi onlar da yıkamaya başladı. Pandemi devam ederken oğlum ana okuluna başladı, iki gün de olsa farklı bir ortamın içine girmek onu rahatlattı ama küçük kızımda sıkılma durumu devam etti.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Kızım beni çor darladı o yüzden sürekli evden kaçmaya çalıştım. Sürekli ona oyunlar bulmaya çalıştık, yapacak bir şeyler bulmaya çalışıyorsun

Ev işlerini paylaşma

K9 (41-45, Kadın, Lise): Ev işlerindeki paylaşımlarımız çoğaldı. Yemeği görev paylaşımı ile yaptık. Zaman zaman kızlarla birlikte kitap okuma saatleri yaptık. Mesela benim yapmam gerekenleri onlar benim üstümden aldı.

Düzenin bozulması

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Okula gidilmediği için onun da uyku düzeni değişti. Odasında vakit geçirdi sadece yemeklerde birlikteydik.

Birbirine daha da bağlanmak

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Kızım korona başlangıcında henüz bir yaşında olduğu için hastalık sürecinde de birbirimize bağlı olmamızı sağladı.

Eğitim sürecinde zorlanma

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Uzaktan eğitim onları zorladı. Genellikle eğitim konusunda stresli anlar yaşasak da birlikte bir şeyler yapıyor olmak onlara da çok iyi geldi.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Zaman zaman yüz yüze eğitim oldu zaman zaman ise kısıtlamalardan dolayı online eğitim oldu. O geçiş dönemleri hem onu hem bizi zorladı.

Erkekler

Çocukla daha fazla vakit geçirme

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Bu zorlu süreçte babalık bana iyi geldi, tüm olumsuzluklara rağmen evde çocuğumla vakit geçirmenin değerini bilmeye çalıştım ve odağımı ona çevirdim. Normalde gün içinde annesi onunla daha çok ilgilenirken eşimin yükünü hafifleterek çocuğumla daha çok ilgilendim, onunla hep oyunlar oynadık. Sürekli evde olmamız onun da çok hoşuna gitti.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Gün içinde onlarla vakit geçirmek aslında daha keyifliymiş, onu öğrendim. Bunları tecrübe ettim.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Hastalığın getirdiği kaygıyla kızlarıma ne kadar bağlı olduğumu ve onların benim dünyam olduğunu yeniden fark ettim. Yasaklar yüzünden eve erken geldiğim günlerde benim evde olmamdan ne kadar mutlu olduklarını fark ettim.

Baba çocuk ilişkisi kurma fırsatı

K5 (36-40, Erkek, Lise): Evde olmam çocukların da hoşuna gitti, onlarla daha çok baba çocuk ilişkisi kurma fırsatı yakaladığımı düşündüm.

Büyüdüklerine şahit olma

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Büyüdüklerini fark ettim. Babalar normalde çocuklarının büyüdüğünü doğum günlerini kutlarken fark eder, büyüdüklerini gördüm evdeyken.

Çocukla aktiviteler yapmak

K16 (36-40, Erkek, Lise): Çocuklar ile çok eğlenceli vakitler geçirdik. Evde olmamdan en mutlu olan bence onlardı. Kızım evde olduğum için çok mutluydu ve sürekli benimle oyun oynamak, aktivite yapmak istedi.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Oğlum ile dışarı çok çıkardık bu süreçte dışarı çıkamadığımız için ailecek evde vakit geçirmek durumunda kaldık. Evde her anımız etkinlikler ile dolu olduğu için ve hep biz bize kaldığımız için oğlumun bundan çok mutlu olduğunu gözlemledim.

Aile içi iletişim

Pandeminin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *sağlıklı iletişim kurma, birbirini benimseme, internette fazla zaman geçirilmesi, kardeşler arasında anlaşmazlıklar, tek başına zaman geçirememe, aile içi görev paylaşımı, daha fazla sohbet etme fırsatı, kendine zaman ayırma, açık iletişimi keşfetme, keyifli vakit geçirme, olumlu konuları konuşma* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *paylaşımların artması, sağlıklı iletişim, görüşlerin daha açık hale gelmesi, çocukların kendilerini daha iyi ifade etmesi, çocukların her anına şahitlik etme, daha fazla sohbet etme, sorunları birlikte çözme* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin aile içi iletişime etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Sağlıklı iletişim kurma

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): İletişim daha sağlıklı hale geldi. Çünkü her şeyimizi uzun uzun konuşma vaktimiz oldu.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Birlikte olunca iletişim kurabileceğimiz alanlar da arttı tabi ki.

Birbirini benimseme

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Bu süreçte birbirimizi daha çok benimsedik.

İnternette fazla zaman geçirilmesi

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): İnternette geçirdikleri zamanın süresi arttı.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocuklar internet ve bilgisayarda daha çok vakit geçirdi. Onlara müdahale ettiğimde ise gerginlik durumu oluştu.

Kardeşler arasında anlaşmazlıklar

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Kardeşler daha çok kavga etmeye başladı. İnternette geçirdikleri zamanın süresi arttı. Bu sebepten onların arasındaki problemler arttı.

Tek başına zaman geçirememe

K8 (31-35, Kadın, Lise): Eskiden çocuklar hafta sonu büyüklerine kalmaya giderdi, eşimde bana ya da sadece bana da vakit kalırdı. Ama o alanım kalmadı.

Aile içi görev paylaşımı

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Ev işlerinde iş bölümü yaptık. Çünkü aynı anda hepimiz evdeyiz ve ev çok kirlenmeye başlıyor, mutfak çok hızlı dağılıyor. Tek başıma altından kalkmam mümkün değil ve pandemi günü asla eve yardımcı alamıyorsunuz. Tüm işleri birlikte yapmaya başladık.

Daha fazla sohbet etme fırsatı

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Daha çok sohbet etmeye başladık. Tv izlemek, sohbet etmek, ev oyunları bir yere kadar. Monopoly oynamaya başladık. Kendimize etkinlik programı yapmaya başladık.

Kendine zaman ayırma

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Her gün birbirimizi gördüğümüz için zamanla aramızdaki sohbeti daha aza indirdi. Bunun sonucu olarak kendimize ait alanlar ve zamanlar oluşturmaya başladık.

Açık iletişimi keşfetme

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Açık iletişimi keşfettik. Kimin ne sorunu varsa lafı dolandırmadan, imada bulunmadan ya da ertelemeden açıkça kendisini ifade etti. Bence bu kendimiz ile barışmamıza da sebep oldu. Karşıdaki ne söylerse söylesin birbirimizi yargılamadık tüm olaylara çözümcü yaklaştık.

Keyifli vakit geçirme

K8 (31-35, Kadın, Lise): Eşim evde olduğu için baba olarak çocuklarla daha çok vakit geçirdi. Evde neşe ve huzur düzeyi gerçekten yüksekti. Ev içi iletişimimiz gayet iyiydi

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Mutfağa birlikte girmeye başladık. Beraber kek yaptık, börek yaptık.

Olumlu konuları konuşma

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Babaları hafta sonları evde olduğu için çocuklar çok mutluydu dolayısıyla bu durum eşim ile benim iletişimimi de olumlu etkiledi, üzerine konuştuğumuz şeyler olumsuz değil olumlu durumlardı. Enerjimizi düşürecek hiçbir şeyi konuşmamaya çalıştık.

Erkekler

Paylaşımların artması

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Konuşacak konularımızın çok olduğunu fark ettik. Konuştukça birbirimize bağımız da arttı, ilişkimiz güçlendi diyebilirim. Duygu ve düşüncelerimizi daha açık şekilde paylaşır olduk.

Sağlıklı iletişim

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Sürekli birlikte, bir arada olmak iletişimimizi arttırdı. Daha çok konuşur olduk.

K5 (36-40, Erkek, Lise): İletişimimiz zaten iyiydi, bir sorunumuz yoktu ama daha da güçlendi.

Görüşlerin daha açık hale gelmesi

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Önceden konuşurken eşimi kırmamak için kelimelerimi seçerken şimdi biraz daha rahat davranıyorum. Görüşler daha açık hale geldi.

Çocukların kendilerini daha iyi ifade etmesi

K16 (36-40, Erkek, Lise): çocukların da kendilerini bize karşı daha iyi ifade ettiklerini gördüm.

Çocukların her anına şahitlik etme

K15 (36-40, Erkek, Lise): Pandemi başladığında ikizlerimiz zaten bir buçuk yaşlarındaydı. Zamanımızın tamamı onlar ile geçiyordu. Eşim hep evde olduğu için onların her anına şahitti ama pandeminin başlarında ben de bu anlara daha çok şahit olmaya başladım.

Daha fazla sohbet etme

K16 (36-40, Erkek, Lise): Ailecek neredeyse hiç konuşmadığımızı hayatı hızlı yaşadığımızı fark ettim bu süreçte. Yani pandemi boyunca muhabbetimiz arttı, daha çok birlikte vakit geçirdikçe birbirimizi dinlemeye başladık.

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Daha çok biz bize kaldığımız için sohbetimiz arttı.

Sorunları birlikte çözme

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): her şeyi ve her sorunu birlikte konuşur birlikte çözümler olduk.

Sağlık durumunun iletişime etkisi

Pandemi sürecinde sağlık durumunun iletişime etkisi konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *yeniden hastalanma korkusu, sürekli birbirini uyarma, ayrı odalarda oturma, kaygıyı kendi içinde yaşama, hastalıkta çocukların* beklentilerini *karşılayamama, karantinada iken çocukların durumdan etkilenmesi, birbirini suçlama, huzursuzluk, tedirginlik, endişelenme* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *birbirine destek olma, suçlanma, kendini sorumlu hissetme, hastalığa sebep olmaktan korkma, tartışmalar* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde sağlık koşullarının aile içi ve bireyler arası iletişime etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Yeniden hastalanma korkusu

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Eşim de ben de koronayı atlattık. Zor bir süreçti ve kendimize gelmemiz zaman aldı. Tekrar hasta olmaktan çok korktuk. Hamileliğim sebebiyle aşı olmayı ertelemiştim aşı olmadığım için çok pişman oldum.

Sürekli birbirini uyarma

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Sağlık durumumuzdan endişe duyduğum için en başlarda eşimin dışarı çıkmasını kısıtlıyordum ve o dışarı çıktıkça kaygılanıyordum. Bu da aramızda çatışmaya sebep oluyordu. Çünkü sürekli dışarı çıkarsa hastalık getireceğini söylüyordum.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ancak sürekli hasta olma kaygısı içindeydik, evden biri dışarı çıkmak zorunda olduğunda dikkatli olması konusunda sürekli uyarılarda bulunuyorduk bu da diğer tarafı kızdırabiliyordu.

Ayrı odalarda oturma, yaşama

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ayrı odalarda oturmak zorunda kaldık

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Odalarımızı ayırdık sadece yemek vermeye girdim odasına.

Kaygıyı kendi içinde yaşama

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Kanser tedavisi gördüğüm için covid olursam nasıl etkilenirim diye düşündüm. Düşündükçe kaygılandım. Bununla ilgili haberleri okudukça daha çok korktum. Bu kaygıyı kendi içimde yaşadım.

Hastalıkta çocukların beklentilerini karşılayamama

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Eşimle ben pozitif olduk. Çocuk olunca zorlandık. Sırayla uyuyup dinleniyorduk. Birimiz uyurken diğerimiz çocukla ilgileniyordu.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Kızım ile ikimiz covid olduk. Öyle olunca biz kızımla bir odada uyuduk. Eşim tabi ki buna anlayış gösterdi ama oğlum da bizimle yatmak istedi, onunla hiç yatmadığımı söyleyip bana küstü.

Karantinada iken çocukların durumdan etkilenmesi

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): 14 gün boyunca kapımın önündeki sehpaya yemeğimi bıraktılar hiç yüz yüze gelmedik. Oğlum hastalığımdan çok fazla etkilendi, benim için çok korktu. 14 gün boyunca tek başıma yaşadım.

Birbirini suçlama

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Yan binamda annemler var, ablam ve ailesi yurtdışından geldiğinde orada kaldılar, biz de her akşam oradaydık. Kalabalık olmamız bizde kaygı yarattı sonrasında hep birlikte hasta olduk. Hasta olunca herkes hastalığı kimin bulaştırdığını sorguladı, kimse kendisine dönüp bakmadı bu yüzden kargaşalar ve tartışmalar yaşadık.

Huzursuzluk

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Sağlık durumu ev içinde kısmen huzursuzluğa sebep oldu. Bireylerde hasta olmanın tedirginliği ve üzüntüsü yaşandı.

Tedirginlik

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Başlarda hamile sonra da bebekli olduğum için ekstra dikkat ediyordum. Bu yüzden eşim dışarı çıkıp geldiğinde çok tedirgin oluyordum. Herkese ve her şeye mesafeli yaklaşıyorduk.

Endişelenme

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuklar ile evde tek başıma kaldığım için hastayken bir yandan onlara bulaştırmamaya çalışmak, hem kendime hem de onlara bakmak durumunda kalmak benim için çok zorlayıcı oldu. Hiç halim yokken dinlenmek yerine çocukların peşinden koşturdum ve tabi ki sağlıklarından endişe duydum.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Eşim ilse aynı anda hasta olmadık, ilk hasta olan o olduğu için onu dikkat etmemekle suçladım. Çocuğumuza bulaşacak diye korktum.

Erkekler

Birbirine destek olma

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Çocuğumuza bulaşmaması ve ikimizin aynı anda hasta olmaması avantaja dönüştü. Çünkü birbirimize desteğimiz arttı. Birbirimize baktık. İletişim dilimiz hep şefkat oldu.

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): hepimiz aynı anda hasta olduk ama iletişimimize yansıyan olumsuz bir etkisi olmadı. Şefkat düzeyinin arttığını söyleyebilirim. Hepimiz hasta olduğumuz için birbirimizin sağlığından endişelendik ve birbirimizin üstüne daha çok düştük.

Suçlanma

K5 (36-40, Erkek, Lise): Sürekli hasta olma durumum evde kaygı yaratıyordu. Semptomum olduğunda kendimi sürekli karantinaya alıyordum. Böyle olduğunda zaman zaman dikkatsizlikle suçlandım.

Kendini sorumlu hissetme

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Birbirimize kim bulaştırdı sorularıyla karşı karşıya kaldık. Sürekli dışarıda olan bendim. Suçlama olmasa da üstümde bu yüzden baskı hissediyordum. Eşim bana direkt hastalık senden geldi demedi ama ister istemez kendimi sorumlu hissettim.

Hastalığa sebep olmaktan korkma

K16 (36-40, Erkek, Lise): Birbirimize karşı daha kaygılı olduk. Dışarı çıkan ben olduğum için daha çok dikkat etmesi gereken de bendim bu yüzden işten döndüğümde evde bir tedirginlik hakimdi.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Ben hiç hasta olmadım ancak sürekli dışarıda olmam eve hastalık konusunda beni tedirgin etti. Eşime ve çocuklarıma hastalık taşımaktan çok korktum.

Tartışmalar

K16 (36-40, Erkek, Lise): eşim hasta olduğunda da test vermekte direndi, sadece üşüttüğünü düşündü ve sonradan kötüledi. Bu durum biraz olumsuz olarak yansımış olabilir eve. Çünkü test vermeye direndiği için tartışmıştık.

Evde geçen sürenin iletişime etkisi

Covid 19 sürecinde evde geçen sürenin iletişime etkisi konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek, *iletişimin artması, bir süre sonra sıkılmak, zaman zaman problemlerin yaşanması, aile içi aktivitelerin artması, eşin işlere karışması, ilişkinin daha iyi boyuta gelmesi, güzel* anılar *biriktirmek, yardımlaşmanın artması* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *ailecek başbaşa kalmak, aileye iyi gelmesi, daha çok birbiriyle ilgilenmek, aktivitelerin artması, ilişkinin güçlenmesi, iletişimin artması* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde evde geçen sürenin aile bireyleri arasındaki iletişime etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

İletişimin artması

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Eskiden okul, iş koşuşturmacasından daha az iletişim kurarken şimdi daha çok iletişim kurma ve birlikte olduğumuz zamanların süresi arttı. Birbirimizi daha yakından tanıma fırsatı elde ettik.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ailecek sürekli bir arada olduğumuz için daha çok iletişim kurma fırsatımız oldu. Eskiden daha az konuşurken şimdi daha çok konuşur olduk. Birbirimizi anlamaya başladık.

Güzel anılar biriktirmek

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Odağımız çocuklar olduğu için hep eğlenceli vakitler geçirdik. Pandeminin başından beri aklımda kalan güzel anlar.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Kesinlikle çok iyi bir dönüşüm yaşadı. Evde her şeyi birlikte yapıp dolu dolu anı biriktirmek bizi çok mutlu etti.

Zaman zaman problemlerin yaşanması

K9 (41-45, Kadın, Lise): Kızlar da sıkıntıdan sürekli yeni şeyler yapmak istedi. Herkesin aynı anda farklı şeyler istemesi zaman zaman ufak problemlere dönüştü.

Bir süre sonra sıkılmak

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Başlarda iyiydik süreç uzayınca sıkıcı olmaya başladı. Çünkü çıkamıyorsun, yasaklar da vardı. Sosyal hayatın yok.

İlişkinin daha iyi boyuta gelmesi

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): İlişkimiz çok daha iyi bir boyuta geldi çünkü birlikte uzun süre vakit geçirmek, keyif alabileceğimiz şeyler yapmak, ailecek vakit geçirmek hepimize iyi geldi.

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Evde geçirilen sürenin artması ile aile içi ilişkilerimiz olumlu etkilendi. Çünkü birbirimize daha çok vakit ayırdık.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Daha iyiye giden bir süreçten geçtik ama covid ile ilgili olduğunu düşünmüyorum. Ama tabi ki birlikte vakit geçirdiğimiz anların sayısı arttı.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Zaten olumluyduk. Ama ortak zamanımız daha da arttı bu iyi bir gelişmeydi.

Eşin işlere karışması

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): İkimiz de sürekli evde olduğumuz için eşim benim işlerime ve eve daha çok karışmaya başladı.

Aile içi aktivitelerin artması

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Aile içindeki aktivitelerimiz arttı. Dışarıda yapılacak şeyleri ev yaşantımıza nasıl uyarlayabiliriz diye düşündük.

Yardımlaşmanın artması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Evde iş bölümü daha adaletli oldu, görev paylaşımlarımız arttı. Yardımlaşmalarımız arttı.

Erkekler

Ailecek başbaşa kalmak

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Evde geçirilen sürenin artmasından ziyade baş başa kaldığımız anların sayısı arttı. Misafirlik olayı kalmadığı için her şeyi birlikte yapmaya ve tüm zamanlarımızı birlikte geçirmeye başladık. Bu en çok oğlumun hoşuna giden bir durum oldu. Hafta sonları çalışmamamdan ve onunla vakit geçirmemden çok mutluydu.

Aileye iyi gelmesi

K16 (36-40, Erkek, Lise): Kesinlikle çok iyi bir dönüşüm yaşadı. Birlikte bir şeyler yapmak, eğlenmek, gülmek, yemek yapmak, oyunlar oynamak… bunların hepsi ailemize iyi gelen şeylerdi.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Eskiye göre daha rahatladık, çocuklar ile sohbetlerimiz arttı.

Daha çok birbiriyle ilgilenmek

K15 (36-40, Erkek, Lise): bu süreçte birbirimiz ile daha çok ilgilendik, hastalığın getirdiği kaygıyla birbirimiz ile daha çok ilgilendik. Çocuklarımız olmasa bu süreç daha sıkıcı olurdu, onlar sayesinde ev ortamı hep eğlenceliydi.

Aktivitelerin artması

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): sefer kendimize yeni oyunlar geliştirdik. Monopoly oynama yastık savaşı, bunları yapmıyorduk önceden. Aktiviteler arttı. Yoksa pandeminin en başında ne olduğunu bilmiyorduk.

İlişkinin güçlenmesi

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Covid öncesinde iş yoğunluğu sebebiyle daha az iletişim ve ortak alandayken covid pandemisi ile birlikte aile içi ilişkimiz güçlendi, aramızdaki bağlılık ve sevgi derinleşti.

İletişimin artması

K5 (36-40, Erkek, Lise): Eskiden arkadaşlarımla daha çok iletişimdeyken şimdi ailemle iletişimde oldum. Onlar ile geçirdiğim zaman daha çok arttı. Dışarı çıkmadığım için eşim de memnundu.

Aile içi sorunların artması

Pandemi sürecinde aile içi sorunların artması konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *evet, hayır, ne evet ne hayır* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek hayır kodu oluşturulmuştur.

Covid 19 pandemi sürecinin aile içi sorunları artırması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Evet

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): İşlerden dolayı sorun yaşadık. Hem işlerin eve taşınması düzenimizi bozdu hem de işletmemiz kapanınca borçları ödemekte zorlandık. Ekonomik olarak sarsılma oldu. Dükkân kapanınca kaygılar arttı. Çok etkilendik.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Evet, bence de aile içi sorunlar arttı. Bunun nedeni olarak da her an birlikte olmak ve bu yüzden bazı davranışlarımızdan rahatsız olmaya başlamak.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Sürekli evde yan yana olunca ve yapacak şeyler sınırlı olunca sorunların arttığını düşündüm.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuklar ile ilgilenme konusunda ve temizlik yapma sıklığımın artma konusunda problem artmış olabilir. Pandemiden önce benim dışarıda işlerim olduğunda teyzeleri gelir çocuklara bakardı. Bu süreçte öyle bir imkânım olmadı çünkü zaten kendi ailem uzakta oturuyor. Kısıtlamalardan dolayı ve evlerinde yaşlı olarak annneannem yaşadığı için sosyal mesafelerine ekstra dikkat ettiler. Yani ben bu süreçte ev işleriyle, muhasebe işlerimle ve çocuklar ile baş başa kaldım.

Hayır

K1, K6, K8, K10, K11, K18

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): 10. Bu süreçte sorunlarımızın arttığını düşünmedim aksine azaldığını düşünüyorum. Çünkü bir arada olmak sürekli iletişim halinde olmak eski sorunlarımızı da unutturarak bize iyi geldi.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Hayır. Bizi birbirimize yakınlaştırdığını düşünüyorum.

Ne evet ne hayır

K9 (41-45, Kadın, Lise): Aile içinde birbirimizi idare etme durumu bizi zorladı ama yine de belirgin ya da ileri derecede sorunlar yaşamadık.

Erkekler

Hayır

K5, K7

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Hayır düşünmedim. Aksine tüm sorunları aile içinde kolayca çözebileceğimizi gördüm. Bu bakımdan evde olmak iyi geldi.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Arttığını düşünmedim ama eskiden eşimin annesi çocuklar için yardıma gelirdi ya da eşim oraya hafta sonu kalmaya giderdi. Yasaklar yüzünden bu olmadı. Bu yüzden eşimin bunaldığını ve çocuklar ile tek başına uğraştığını gördüm. Çocuklar için aile büyüklerini görmemek de bence bir sorundu.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Bence bu süreçte sorunların artması için bir sebep yok aksine birlikte vakit geçirmek çok iyileştiriciydi.

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Hayır düşünmedim, biz zaten uyumlu bir aileydik bu süreçte de birbirimize hep destek olduk. Hiçbir durumda motivasyonumuzu ve birbirimize sevgimizi, ilgimizi kaybetmedik.

Karantinanın evde tartışmaya yol açması

Pandemi sürecide karantinanın evde tartışmaya yol açması konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *dikkatli davranılmaması, çocuklara yasakları anlatamama, hastalık bulaşacak kaygısı, çocuklardan kaynaklanan tartışmalar, iş paylaşımından* kaynaklanan *sorunlar, fikir ayrılıkları, ekonomik sıkıntılar, belirsizlik, sürekli evde olunması, eşlerin birbirine müdahalesinin artması* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *kısıtlamalarda dışarı çıkma, hastalığı eve getirme* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde yaşanan karantine koşullarının evde tartışmalara yol açması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Dikkatli davranılmaması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Eşimin benim gibi dikkatli davranmadığını düşündüm. Sağlığımızı tehlikeye attığını düşündüm. Çünkü hastalığa rağmen dışarı çıkıyordu. O dışarı çıktıkça onu suçladım bu da tartışmalara sebep oldu.

Çocuklara yasakları anlatamama

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Kardeşlerin birbirleri ile anlaşamaması ya da çocukların dışarı çıkmak istemesi konusunda tartışmalar yaşadık. Küçük kızıma yasakları anlatmakta zaman zaman zorlandım.

Hastalık bulaşacak kaygısı

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Aile büyükleri de bizimle yaşadığı için ve çok yaşlı oldukları için sağlık konusunda daha hassas olmamız gerekiyordu ama ne yazık ki zorunlu olarak benim de eşimin de dışarı ile bağlantısı vardı. Evimizdeki yaşlılar tarafından hastalık bulaşacak kaygısı oldu ve zaman zaman bu tartışmalara sebep oldu.

Çocuklardan kaynaklanan tartışmalar

K8 (31-35, Kadın, Lise): En büyük sorun çocuklardan yana oldu. Onların sıkılması ve bunalması bizi de strese soktu. Bu durum bizi de gerdi. Çocuklar sürekli evde olduğu için bir noktada tıkandık, sabır noktamız kalmadı. Dersler, etkinlikler… sürekli bunlarla vakit geçiriyorsun. Oldu, olmadı, eksik yapıldı gibi daha çok çocuklar üzerinden oldu.

İş paylaşımından kaynaklanan sorunlar

K9 (41-45, Kadın, Lise): İş paylaşımı konusunda kızlar tartışma yaşadı. Kendi alanlarının kısıtlandıklarını düşündüler.

Fikir ayrılıkları

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Fikir ayrıklarını çok yaşadık. Daha önceden de aynı evin içinde yaşıyorduk ama birimiz salondayken birimiz mutfaktaymışız. Hiç çarpışmamışız. Ama şimdi sürekli yan yana olunca fikir ayrılıklarımızın farkına vardık. Her şeyi aynı anda birlikte iş bölümü yapınca istediklerimizi belirtince fark ettik.

Ekonomik sıkıntılar

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Ekonomi sarstı bizi. Dükkânın kapalı olması, ödemelerin artması bizi çok etkiledi. Bundan kaynaklanan tartışmalarımız oldu.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Eşim dükkanını pandemiden hemen önce açmıştı, pandemi girince de tüm işleri sekteye uğradı, bu yüzden ekonomik konularda bazı sıkıntılar yaşadık. Maaşlı işi olsaydı belki böyle olmazdı, dükkân olunca zararları çok daha büyük oldu, gelir olmadığı gibi giderler de arttı. Sadece bu sebepten tartışma yaşadığımızı hatırlıyorum.

Belirsizlik

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): bence hastalığın seyri bilinmediği için çiftler bu konuda gergin olabiliyorlar ve bu gerginliği birbirlerine yansıtabiliyorlar.

Sürekli evde olunması

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Herkes aynı anda sürekli evde oldu. Kimsenin kendine alanı kalmadı.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çok büyük tartışmalarımız olmasa da her aile gibi zaman zaman tartışmalarımız oldu ve bence buna benim çocuklarLa sürekli evde olmam sebep oldu.

Eşlerin birbirine müdahalesinin artması

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Doğumdan sonra normalleşme süreçlerinde de ekstra dikkat etmem gerekti ve ben yine eve bağlı kaldım. Eşim de sürekli evde olunca alanıma ve bebek ile ilgili konulara müdahalesi arttı.

Erkekler

Kısıtlamalarda dışarı çıkma

K5 (36-40, Erkek, Lise): Kısıtlamalara rağmen dışarı çıkmamdan dolayı ufak tefek tartışmalar yaşadık.

Hastalığı eve getirme

K15 (36-40, Erkek, Lise): Benim dışarıyla bağlantım olduğu için hastalığı eve taşırırım diye birkaç ufak tartışmamız olmuştu.

4.3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkilere İlişkin Bulgular

Üçüncü alt problem: Kovid-19 katılımcıların sosyal hayatını nasıl etkilemiştir?
Dördüncü alt problem: Kovid-19 katılımcıların ekonomik durumunu nasıl etkilemiştir?

Çalışmanın üçüncü alt problemi kovid-19 pandemisinin aile üyelerinin sosyal yaşamını, dördüncü alt problem de ekonomik yaşamlarını nasıl etkilediğine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu iki alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki yedinci ve on birinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların pandemi nedeniyle iş ve çalışma durumlarının nasıl etkilendiğini, bunların ev halkı ile olan ilişkilere nasıl yansıdığı, ailenin covid nedeniyle en çok hangi konularda kısıtlanma yaşadıklarına ilişkin görüşlerini belirlemeye dönüktür.

Üçüncü ve dördüncü alt problem kapsamında katılımcılara yöneltilen 7 ve 11 numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılmış ve bu özetler tablolarda sunulmuştur. Katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve sosyal yaşam, iş yaşamı konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 4.3'te verilmiştir:

Tablo 4.3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkiler

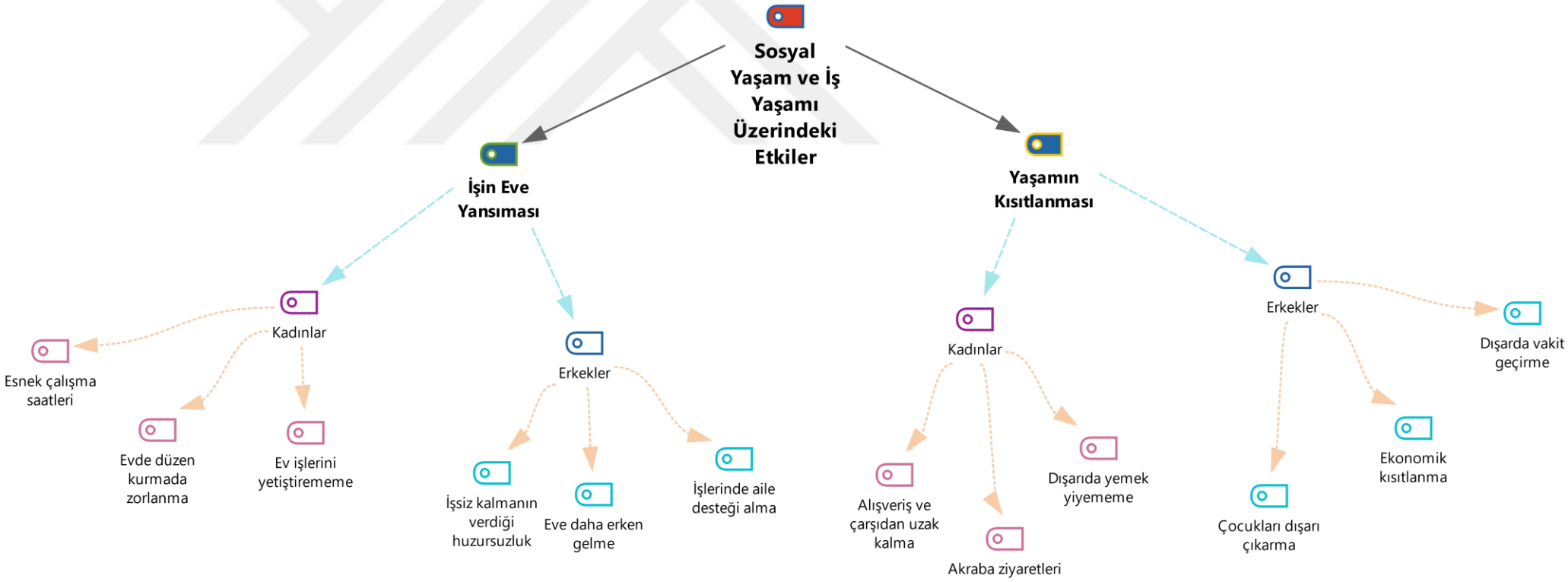
Konu	*Kadınlar*	*Erkekler*
İşin eve yansıması	• Düzen kurmada zorlanma • İşten hastalık gelecek kaygısı • Maddi olarak zorlanma • Evden çalışanlara sessiz ortam sağlama • Eşin işlerine yardım etme • Ev işlerini yetiştirememe • Eve duyulan özlemin azalması • Uzaktan eğitimin konforlu oluşu • Evin düzeninin bozulması • Evde daha fazla vakit geçirme olanağı • Esnek çalışma saatlerinde çalışma	• İşsiz kalmanın verdiği huzursuzluk • Aynı düzenin devam etmesi • Eve daha erken gelme • İşlerinde aile desteği alma
Yaşamın kısıtlanması	• Sosyal hayat • Dışarda vakit geçirme • Yüzyüze eğitim • Eşle baş başa geçirilen vakit • İş hayatı • Alışveriş ve çarşılar • Akraba ziyaretleri • Dışarda yemek yeme • Çocukları dışarı çıkarma	• Dışarda vakit geçirme • Ekonomik kısıtlanma • Çocukları dışarı çıkarma • Sosyal hayat

Tablo 4.3'teki bulgular incelendiğinde, İş konusunda pandeminin olumlu etkilerine de değinen kadın katılımcıların işin eve yansıması nedeniyle düzen kurmada zorluk yaşadıklarını, maddi olarak zorlandıklarını, ev işlerini yetiştiremediklerini ve iş yerinden hastalık kapılacağı kaygısını yaşadıklarını belirtikleri görülmüştür.

Erkek katılımcılar ise işsiz kalmanın verdiği huzursuzluğu yaşamaktadırlar. Diğer taraftan işleri için aile desteği almanın erkekler için olumlu bir kazanım olduğu görülmüştür.

Yaşamın kısıtlanması ile ilgili olarak kadın katılımcılar alışveriş ve çarşı kavramlarına uzak kalmalarını ve dışarda yemek yemeyi özlemelerini vurgularken, erkek katılımcılar ise ekonomik kısıtlanma ve dışarda vakit geçirememe konularına değinmişlerdir.

Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkiler konusunda katılımcı aile bireylerinin görüşme dökümleri incelenerek ulaşılan bulgulardan yararlanılarak Şekil 3'teki grafik oluşturulmuştur:

Şekil 3. Sosyal Yaşam ve İş Yaşamı Üzerindeki Etkiler Konusunda Öne Çıkan Kodlar

İşin eve yansıması

Pandeminin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *düzen kurmada zorlanma, işten hastalık gelecek kaygısı, maddi olarak zorlanma, evden çalışanlara sessiz ortam sağlama, eşin işlerine yardım etme, ev işlerini yetiştirememe, eve duyulan özlemin azalması, uzaktan eğitimin konforlu oluşu,* evin *düzeninin bozulması, evde daha fazla vakit geçirme olanağı, esnek çalışma saatlerinde çalışma* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *işsiz kalmanın verdiği huzursuzluk, aynı düzenin devam etmesi, eve daha erken gelme, işlerinde aile desteği alma* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde işin eve yansıması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Düzen kurmada zorlanma

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Düzen oturtmak ve sessiz ortam sağlamak beni en çok zorlayan şeylerdi. Bunların düzenini oturtmak zaman içinde gelişti.

İşten hastalık gelecek kaygısı

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Eşimin işe gitmesi gerektiği durumlarda hastalık kapacağımıza dair kaygılandım bu sebepten ufak tefek sürtüşmeler yaşadık. Eşimin hastalık konusunda dikkat etmediğini düşündüm.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Eşim paket servise çıkıyordu, temas durumunda dolayı korkuyorduk. Hasta olur diye korktum. Ama yasaklar onu hiç etkilemedi, gıda sektörü olduğu için çalışmasına devam etti. Eşim hafta sonu bile çalışmaya devam etti, evde olmadığı için hastalığından endişelendim.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Sağlıkçı olan kızım işe gitti geldi. İşe gidip gelmesi hastalık kapacak kaygısı yaşattı.

Maddi olarak zorlanma

K8 (31-35, Kadın, Lise): Maaş kesilmemesine rağmen o dönem her şeye zam gelmeye başlayınca maddi olarak zorlandığımızı söyleyebilirim. . Evin ihtiyaçları arttı. Ama eşimin çalışmaması evde olması yani manevi yönden çok iyiydi, maddi yönden ise zorlandık.

Evden çalışanlara sessiz ortam sağlama

K9 (41-45, Kadın, Lise): Evde çalışana uyum sağlayabilmek için sessiz olmamız gereken ya da televizyonu açmadığımız zamanlar oldu.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Ama eşim homeoffice çalışıyordu, online toplantıları olduğu sırada evde çocuğun da olması ve ev alanımızın dar olması problem oluşturdu. Çocuk yokken evden çalışmak avantajlı bir durumken çocuklu evde evden çalışmaz dezavantajlı bir durumdu. Online toplantılarımın olduğu anlarda çocuğu zapt etmek zor oldu.

Eşin işlerine yardım etme

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Eşimin evde olması iş yükümü azalttı. Eskiden alışverişe de ben giderken dışarıdaki işleri eşim halletmeye başladı, ben sadece evdeki işlerle ilgilendim. Ayrıca çocuklar konusunda da eşim yükü azalttı. Çocuklar babaları ile bolca vakit geçirdi. Ödevlerini birlikte yaptılar.

Ev işlerini yetiştirememe

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuklar da evde olduğu için zaman zaman zorlandığım ve işleri yetiştiremediğim anlar oldu.

Eve duyulan özlemin azalması

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): İşteyken eve duyulan özlem ve aile ile birlikte vakit geçirme isteği azaldı.

Uzaktan eğitimin konforlu oluşu

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Sözleşmeli öğretmenim. Bebek doğana kadar uzaktan eğitim verdim. Bununla ilgili bir zorluk yaşamadım, zaten ders saatlerim de azdı. Aksine ev konforunda çalışmak iyi geldi, ben memnundum.

Evin düzeninin bozulması

K9 (41-45, Kadın, Lise): Uyanma saatlerimiz değişti.

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Kısıtlama olmadığında da eşim büroya gitmedi hep evde çalıştı. O yüzden benim ev içindeki düzenim bozuldu.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Evden çalışma sistemine geçildi bu da ne yazık ki ev düzenini etkiledi.

Evde daha fazla vakit geçirme olanağı

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Eşim sürekli evde olduğu için ortak paylaşım alanımız arttı. Onun çalışmaması evde bize daha çok vakit ayırmasına sebep oldu.

Esnek çalışma saatlerinde çalışma

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Benim çalışma saatlerim esnekleşti. Evden geç çıkmak benim için çok iyiydi. Evlerin işlerini hallederek işe gitme imkânı buldum. Akşam hava kararmadan eve gitmek ise nimetmiş.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): evden çalışmaya geçtim ama iş yoğunluğum neredeyse hiç yoktu. Esnek çalışma saatlerinde çalıştım diyebilirim.

Erkekler

İşsiz kalmanın verdiği huzursuzluk

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): İşsizlik durumum aslında evi olumsuz etkiledi. Eşimin tek başına çalışması beni rahatsız etti, tüm yükün ona kaldığını düşündüm.

Aynı düzenin devam etmesi

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Börek, pasta sektöründeydim yani gıda sektörü. Anca bayramlarda seyranlarda evdeydim. Vardiyalı çalışıyordum, pandemiyle birlikte iş saatlerim değişmedi.

Eve daha erken gelme

K16 (36-40, Erkek, Lise): Çok yoğun olarak çalışan biriyken iş yerime gitme sürelerim azaldı. Daha esnek saatler çalıştım çoğunlukla işlerimi halledip hemen eve geri döndüm.

İşlerinde aile desteği alma

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): E-ticaret ile uğraştığım için işsiz kalmadım hatta aksine işlerim açıldı ve yoğunluk söz konusu oldu. Bu sebepten dolayı zaman zaman ofisimde sabahladığım için eve gelemediğim anlar oldu ya da eşim ve oğlum da yanıma gelerek işlerimi hep birlikte hallettik.

Yaşamın kısıtlanması

Pandemi sürecinde yaşamın kısıtlanması konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *sosyal hayat, dışarda vakit geçirme, yüzyüze eğitim, eşle baş başa geçirilen vakit, iş hayatı, alışveriş ve çarşılar, akraba ziyaretleri, dışarda yemek yeme, çocukları dışarı çıkarma* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *dışarda vakit geçirme, ekonomik kısıtlanma, çocukları dışarı çıkarma, sosyal hayat* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde bireysel ve aile yaşamının kısıtlanması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Sosyal hayat

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Sosyal hayattan ve dışarıda yapabileceğimiz aktivitelerden kısıtlandık.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ailecek sosyal hayattan kısıtlandık eskiden her hafta sonu dışarı çıkarken tüm günlerimiz evde geçmeye başladı.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Sosyal hayattan kısıtlandık.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Sosyal hayattan, aile ziyaretlerinden, dışarıda gezmekten, açık hava etkinliklerinden…

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Sosyalleşmekten kısıtlandık.

Dışarda vakit geçirme

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Sosyal hayattan ve dışarıda yapabileceğimiz aktivitelerden kısıtlandık.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Sosyal hayattan, aile ziyaretlerinden, dışarıda gezmekten, açık hava etkinliklerinden…

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Arkadaşlarımız ile görüşemedik, kısıtlandık, bir yere gidemedik, kimseyle oturup bir kahve içemedik.

Yüzyüze eğitim

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocuklar için düşünürsek yüz yüze eğitimden kısıtlandılar.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Oğlum yüz yüze eğitimden kısıtlandı.

Eşle baş başa geçirilen vakit

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Eşim ile baş başa vakit geçirmekten kısıtlandık.

İş hayatı

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Sosyal hayattan ve iş hayatından kısıtlandık.

Alışveriş ve çarşılar

K9 (41-45, Kadın, Lise): alışverişe gidiyorduk. Bunlardan kısıtlanınca bunlarla ilgili hep birlikte hayaller kurmaya başladık.

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Alılşveriş ve çarşılardan kısıtlandık.

Akraba ziyaretleri

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Akraba ziyaretlerimiz yok oldu.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Kalabalık aile olarak sık sık bir araya gelirken artık görüşemez olduk.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Ailemi, annemi babamı görememek kısıtlandığım şeylerden.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Akraba ziyaretleri yapamadık.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Sosyal hayattan, aile ziyaretlerinden, dışarıda gezmekten, açık hava etkinliklerinden…

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Bununla birlikte büyüklerimiz ile vakit geçirmek ve sosyalleşme olanaklarının olmaması bizi büyük ölçüde kısıtladı.

Dışarda yemek yeme

K9 (41-45, Kadın, Lise): Beraber dışarıda yemek yemeye gidiyorduk, alışverişe gidiyorduk. Bunlardan kısıtlanınca bunlarla ilgili hep birlikte hayaller kurmaya başladık.

Çocukları dışarı çıkarma

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocukları her okulu dönüşü parka götürürken şimdi götüremez oldum, sadece çocukların dışarı çıkması serbest olan günlerde çıktık ancak çok kalabalık olduğu için korkup hemen eve döndük.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Çocuğu dışarı çıkaramamak.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Kızımız küçük olduğu için sağlık kaygısıyla ve kısıtlamaların etkisiyle onu dışarı çıkaramadık.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuklar doya doya parkta bahçede vakit geçirmekten kısıtlandı.

Erkekler

Sosyal hayat

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Ekonomik olarak ve sosyal yaşamdan kısıtlandık bu yüzden tüm sosyal aktivitelerimizi eve taşıdık. Evde sürekli bir şeyler ile ilgilenir olduk.

Dışarda vakit geçirme

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Dışarıda vakit geçirmek. İllaki bir parka gidip çay içerdik. O vardı, onu yapamaz olduk.

K15 (36-40, Erkek, Lise): Ailemizle ve arkadaşlarımız ile görüşememek, dışarıda vakit geçirememekten kısıtlandık.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Her Pazar dışarıda vakit geçirirdik ama artık pazarları da evde kaldık. Bu yüzden gezmekten kısıtlandık.

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Dışarı çıkamamaktan, sosyal ortamlarda bulunamamaktan kısıtlandık.

Ekonomik kısıtlanma

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Ekonomik olarak ve sosyal yaşamdan kısıtlandık bu yüzden tüm sosyal aktivitelerimizi eve taşıdık. Evde sürekli bir şeyler ile ilgilenir olduk.

Çocukları dışarı çıkarma

K5 (36-40, Erkek, Lise): En çok çocukları gezdirmekten kısıtlandık.

4.4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme Konusuna İlişkin Bulgular

Beşinci alt problem: Katılımcılar Kovid-19'un olumsuz etkileri ile nasıl başa çıkmıştır?
Altıncı alt problem: Kovid-19 katılımcıların aile yaşantısını olumlu manada nasıl etkilemiştir?

Çalışmanın beşinci alt problemi katılımcıların kovid-19 pandemisinin olumsuz etkileriyle nasıl başa çıktıklarına, altıncı alt problem de covid'in aile yaşamı üzerindeki olumlu etkilerine ilişkin görüşleri incelemeye yöneliktir. Bu iki alt probleme yanıt bulmak amacıyla katılımcı aile üyelerine görüşme formundaki on üçüncü, on dördüncü, on beşinci on altıncı, on yedinci ve on sekizinci sorular yöneltilmiştir. Sorular katılımcıların karantina sürecinde yaşadıkları olumsuzluklara, aile bağlarını güçlendirmek için neler yaptıklarına, pandeminin aile yaşamı üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerine, olumsuz etkileri azaltmak için neler yapılabileceğine, olumlu etkileri artırmak için neler yapılabilceğine ve pandemi

sürecinde yaşanan en büyük sorunların neler olduğuna ilişkin görüş ve deneyimlerini belirlemeye dönüktür.

Beşinci ve altıncı alt problem kapsamında katılımcılara yöneltilen 13, 14, 15, 16, 17 ve 18 numaralı görüşme sorularına katılımcıların verdikleri yanıtlar incelenerek özetler çıkarılmış ve bu özetler tablolarda sunulmuştur. Katılımcıların oluşturdukları kodlar ve görüşme dökümlerinden doğrudan alınan ifade örneklerine yer verilmiştir.

Katılımcıların konuyla ilgili görüşleri Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirem teması altında incelenmiştir. Çalışmaya katılanların pandemi ve güçlüklerle başa çıkma konusundaki görüşme dökümleri incelenerek oluşturulan kodlar Tablo 4.4'te verilmiştir:

Tablo 4.4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme

Konu	*Kadınlar*	*Erkekler*
Karantinanın ev içi sorunları artırması	• Yemek saatleri • Uyku düzeni • Çocıkların kavgası • Birbirimizin işine karışma problemi • Çocukların ekran sürelerinin artması • Evin düzeninin bozulması • Etkinlik bulma sorunu • Evdeki iş yükünün artması • Eğitim süreci	• Evin daha çok dağılması • Etkinlik bulmada zorlanma • Evdeki yükün artması • Sürekli evde olmak • Çocuklarla sürekli birarada olmak • Eğitim süreci • Maddi sorunlar
Aile bağlarını güçlendirme	• Birbirimizi daha iyi tanımaya çalışmak • Beraber film izlemek • İş bölümünün artması • Hayvan sahiplenme • Etkinlikleri arttırma • İçe dönmek • Anları paylaşmak • Planlanan işlerin yapılması • Sohbet etmek • Oyun oynamak • Mutfağa beraber girmek • Anne kız, baba oğul günleri	• Çocukları parka götürmek • Daha çok iletişim kurma • Sevgiyi daha çok göstermek • Eşe yardım etme • Eşi daha çok dinlemek • Sohbet etmek • Birlikte mutfağa girmek • Alınan kararları çocukları dadahil etmek • Ev işlerini beraber yapmak • Vakit geçirme
Olumlu etkiler	• Birbirini daha iyi tanıma • Birlikte zaman geçirmek • Evde olmak	• Paylaşımın artması • Birlikte vakit geçirmek • Çalışma sürelerinin kısalması

	• Paylaşmak • Dinlenmek • Çocukların büyümelerine şahit olmak	• İçe dönmek
Olumsuz etkiler	• Sosyal hayattan kısıtlanmak • Ekonomik zorluklar • Sağlık endişesi • Sevdiklerimizi görememek • Eşle özel alanın olmaması • Kopukluk oluşması • Çocuğa yetememek • Sürekli yan yana olmak • Fikir ayrılıkları • Özgürlüğün kısıtlanması • Gerginliğin artması • Çocuklar konusunda yakınlardan destek alamamak • İşsiz kalmak	• Sağlık endişesi • Ekonomik sıkıntılar • Sürekli iç içe olmak • Kimseyle görüşememek
Olumsuz etkileri azaltmak için yapılanlar	• Ayrı alanlar tanıma • Online çalışmaya saygı duyma • Problemleri konuşarak halletmek • İletişimi aksatmamak • Sabretmek • Çocuklara örnek olunduğu düşüncesi • Daha çok aktivite yapmak • Görev paylaşımı • Birbirini mutlu etmenin yollarını aramak	• İletişimi aksatmamak • Büyüklere yanlarında olduğumuzu hissettirmek • Daha anlayışlı olmak • Yürüyüş yapmak • Çocukların mutluluğuna odaklanmak
Olumlu etkileri artırmak için yapılanlar	• Ortak aktiviteler • Yalnız kalmak • Dinlemek ve anlamak • Sorumlulukları paylaşmak • Yürüyüşler • Anılar biriktimek • İletişimi artırmak • Yeni şeyler öğrenmek • Maneviyatı güçlendirmek • Empati becerisini arttırmak • Aileyle vakit geçirmek • Herkesin kendi işine bakması	• Ortak hobileri artırmak • Sevgimizi göstermek • Aile içi iş birliği • Aile ile ilgilenmek • Evi eğlenceli hale getirmek • Güzel anılar kalmasını sağlama
En önemli problem	• Asosyallik • Kaybetme korkusu • Cenazelere katılamamak • Çocukların kısıtlanması • Aile ile görüşememek	• Ekonomik şartlar • Sağlık kaygısı • Maske ve aşıya mecbur kalmak • Sosyal hayattan kısıtlanmak • Aile ile görüşememek

	• İşsiz kalmak • Ekonomik sıkıntılar • Kaygı bozukluğu • Belirsizlik • İnsanların umursamaması • Eğitim • Alışkanlıkların değişmesi	• İnsanların tedbirsizliği

Tablo 4.4'teki bulgular incelendiğinde, kadın katılımcıların karantina ile birlikte aile üyelerinin evde daha fazla zaman geçirmeleri nedeniyle birbirlerinin işlerine karışmalarından mustarip olduklarını dile getirdikleri görülmüştür. Erkek katılımcılar ise karantina nedeniyle evin daha fazla dağınık olmaya başladığını, sürekli evde olmaktan yorulduklarını vurguladıkları gözlenmiştir.

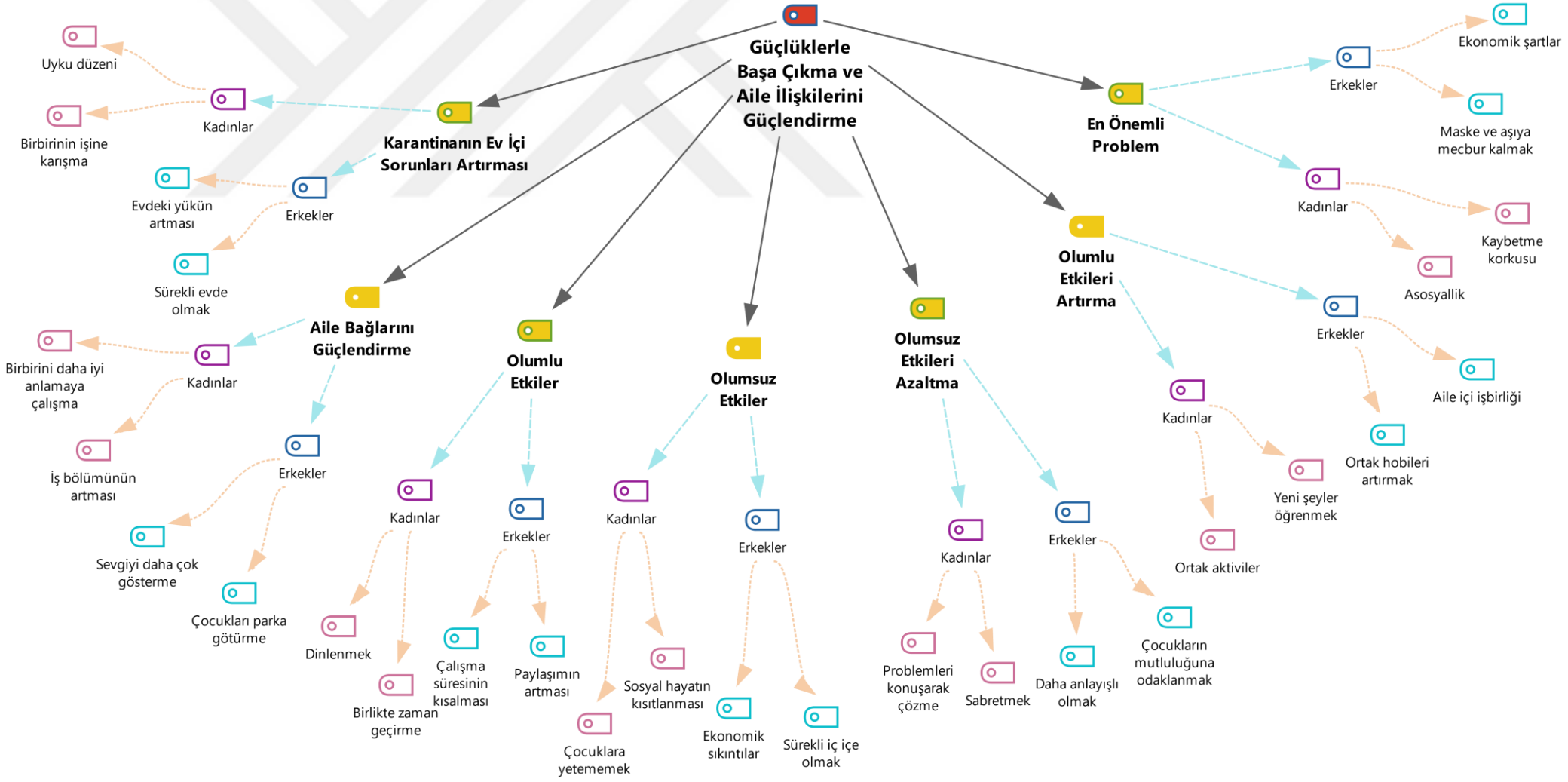
Kadınlara göre, Kovid-19'un aile bağlarını güçlendirmek gibi olumlu etkileri olduğu, aile üyeleriyle birlikte daha fazla zaman geçirildiği, daha fazla sohbet edildiği yönleri bulunmaktadır. Erkek katılımcılar eşe yardım etmeyi, sevgisini daha çok göstermeyi ve eşiyle birlikte mutfağa girmeyi vurgulamışlardır. Kadın katılımcılar pandemi ile birlikte birbirini daha iyi tanıdıklarını, bunun da aslında en önemli kazanımlardan biri olduğunu vurgulamalarının yanında erkek katılımcıların içe dönük kişilik yapısına eğilim göstermeye başladıklarını söylemeleri dikkat çekicidir.

Kovid-19 bireylerin yaşamını her alanda kısıtlama potansiyeli taşımaktadır. Kadın katılımcılar sevdiklerini görememeyi, ilişkilerde kopukluk yaşamayı, fikir ayrılıkları yaşamayı ve çocuklar konusundan yakınlardan destek alamamayı olumsuz etkiler olarak değerlendirirken, erkek katılımcılar ise aile üyeleriyle sürekli iç içe olmaktan mustarip olduklarını vurgulamışlardır.

Pandeminin olumsuz etkilerini azaltmak için kadın katılımcılar iletişimi güçlendirmeyi ve sabırlı olmayı öncelerken, erkek katılımcılar ise çocukların mutluluğuna odaklanmaya ve iletişimi aksatmamaya vurgu yapmışlardır. Pandemi sürecinde yaşanan olumsuz etkileri azaltmak için kadın katılımcılar ortak aktiviteler bulmaya, birbirini dinleme ve anlama çabası göstermeye ve maneviyatı güçlendirmeye yönelirken, erkek katılımcılar da sevgisini göstermeye ve evi eğlenceli hale getirmeye odaklanmışlardır.

Kadınlara göre Kovid-19 nedeniyle yaşanan en önemli problem kaybetme korkusu ile belirsizlik iken, erkekler için maske ve aşıya mecbur kalmak ve ekonomik koşullarla uğraşmak zorunda kalmaktır.

Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme konusunda katılımcı aile bireylerinin görüşme dökümleri incelenerek ulaşılan bulgulardan yararlanılarak Şekil 4'teki grafik oluşturulmuştur:

Şekil 4. Güçlüklerle Başa Çıkma ve Aile İlişkilerini Güçlendirme Konusunda Öne Çıkan Kodlar

Karantinanın ev içi sorunları artırması

Pandemi sürecinde yaşanan karantinanın ev içi sorunları artırması konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *yemek saatleri, uyku düzeni, çocıkların* kavgası*, birbirimizin işine karışma problemi, çocukların ekran sürelerinin artması, evin düzeninin bozulması, etkinlik bulma sorunu, evdeki iş yükünün artması, eğitim süreci* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *evin daha çok dağılması, etkinlik bulmada zorlanma, evdeki yükün artması, sürekli evde olmak, çocuklarla sürekli birarada olmak, eğitim süreci, maddi sorunlar* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde yaşanan karantina koşullarının ev içi sorunları artırması konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Yemek saatleri

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Güne başlama ve yemek saatleri ile ilgili problemler yaşandı. Pandemi ile birlikte tüm düzenimiz değişti.

Uyku düzeni

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Uyku saatlerimiz bundan etkilendi. Aynı saatte uyanamaz olduk, kahvaltı saatimiz şaştı. Ayrıca film izlerken filmin türüyle ilgili ufak tefek problemler yaşadık. Sırayla sevdiğimiz filmleri izlemeye karar verdik. Uyku saatlerimize de alışmayı denedik.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Uyku düzenimiz tamamen değişti. Herkesin farklı saatte uyanması düzensizlik oluşturdu.

Çocukların kavgası

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocuklar birbiriyle daha çok didişti bu problemi çözmek için de dikkatlerini dağıtacak ya da iş birliği içinde oynayabilecekleri aktiviteler bulmaya çalıştım.

Birbirimizin işine karışma problemi

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Birbirlerimizin işine karışma problemi arttı. Bazı şeyleri görmezden gelerek çözmeye çalıştık.

Çocukların ekran sürelerinin artması

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Bu süreçte ayrıca ekran süresi de arttı. Sınırlama koymakta zorlandım.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocukların ekran süreleri çok arttı. Evdeki işim çok fazla olduğu için zaman zaman onları zapt edemediğim ve mecburen ellerine telefon verdiğim zamanlar oldu. Bunları çözümlemek için de serbest olduğu zamanlarda onları dışarı çıkardım, parka götürdüm, farklı şeylere yönlendirmeye çalıştım.

Evin düzeninin bozulması

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Evin düzeni bozuldu. Eskiden uyanma saatleri, okula gitme, okuldan alma saatleri belliyken bu zaman esnekleşti. Zamanlama ile ilgili düzenimiz bozuldu. Eskiden her şeyi belirli zamanlama ile yaparken bu süreçte zaman kavramı kalmadığı için işler de zamana yayılarak aksadı.

Etkinlik bulma sorunu

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Çocuk faktörü dışında hiçbir problemimiz olmadı. Çocuklarla evde aktivite önerileri veren sosyal medya hesapları vardı onları takip edip oradaki şeyleri yaptık. Sürekli bir şeyler uyduruyorduk. Mutfağa girip bir gün kek yapıyorduk, bir gün kurabiye yapıyorduk. Öyle vakit geçirmeye çalışıyorduk.

Evdeki iş yükünün artması

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Karantina süreci içerisinden annelerin yükleri fazlalaştı. Eşimin işi eve taşındığı ve evde küçük çocuğumuz olduğu için konsantrasyon konusunda sıkıntılar yaşandı ve zaman zaman iş veriminde azalmalar oldu. Bunları ev içindeki görevleri paylaşarak ve eşimin çalıştığı zamanlarda kızımla daha fazla aktivite yaparak azaltmaya çalıştık.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Çocuklarla ilgilenen ve evin işini yapan zaten bendim bu iki katına çıktı. Ekonomik olarak zaten ortalama bir gelirimiz varken giderler artınca zorlandık. Pandemiye alışmamız ile ya da pandeminin etkisinin giderek azalmasıyla aslında bu sorunlar düzene oturdu, bir süre sonra sorun gibi gelmedi.

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Benim yüküm daha çok arttı, yüküm arttığı için strese girdim. Tabi ki de evin içindeki insanlar sana yardımcı olmadığı için haliyle sinir katsayısı artıyor. Bir müddet sonra yardım istemeyi ya da sürekli evi toparlamayı bıraktım. En büyük sorun eşimin hala evde çalışması, buna çözüm bulamadım.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Ev işi arttı, zaten evimizde iş bölümü vardı ama herkesin evde olmasıyla evdeki işler de aslında arttı. Zaman zaman aramızda ufak problemlere dönüştü.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Mutfakta geçirilen süre ve temizlik arttı. İş yükü artan daha çok ben olduğum için oğlum ve eşim bana yardım etmeye başladı. Aslında her şeyi ailecek yaptık bu yüzden şanslıydım.

Eğitim süreci

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Uzaktan eğitim beni zorladı. Yeni bir sistemin içinde bulduk kendimizi.

Erkekler

Evin daha çok dağılması

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Sürekli etkinlik yaptığımız için ev daha hızlı dağıldı ama bu sorunu hep birlikte çözdük. Asla eşim tek başına kalmadı bu konuda. Oğlum da ben de ona hep destek olduk. Temizliği de yemeği de hep birlikte yaptık.

Etkinlik bulmada zorlanma

K16 (36-40, Erkek, Lise): Olsa olsa etkinlik bulmakta zorlanmışızdır. O zamanlarda da internetten araştırma yaptık hep. Akım olan dansları denedik, kutu oyunları siparişi verdik, ailecek eski sayılabilecek isim şehir gibi oyunlar oynadık. Çocuklar da bilmedikleri oyunları öğrendikçe mutlu oldular.

Evdeki yükün artması

K15 (36-40, Erkek, Lise): Tek başına çocuklara bakma konusunda sitemlerine şahit oldum. Buna sebep olan evdeki yükünün artması ve sürekli ev içinde vakit geçirmesiydi.

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Evdeki iş yükü arttı ve bunu iş bölümü ile çözdük.

Sürekli evde olmak

K15 (36-40, Erkek, Lise): Eşim hep evdeydi. O yüzden ara ara onun gerginliğini hissettim.

Çocuklarla sürekli birarada olmak

K5 (36-40, Erkek, Lise): Sürekli çocuklar ile bir arada olmak zaman zaman sabrımı zorladı. Çünkü büyük oğlum çok hareketli, zaman zaman onu sakinleştirmeye çalışırken sabrımın tükendiğini fark ettim.

Eğitim süreci

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Çocukların eğitim süreci sıkıntılıydı. Bağlanmaya çalışıyorsun, bağlantı kopuyor. Çocukları bilgisayarın başında sabit tutmak zor oldu.

Maddi sorunlar

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Maddi konularda belki problemler yaşamış olabiliriz. Sürekli evin içinde olunca çoluk çocuk dışarıdan bir şeyler yemek istiyor. O arada düzgün ve sağlıklı çalışamıyorduk. Maaşımızı tam alamıyorduk, dükkân tam çalışamıyordu. Ufak tefek de olsa ekonomik problemleri yaşadık.

Aile bağlarını güçlendirme

Pandemi sürecinde aile bağlarını güçlendirme konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *birbirimizi daha iyi tanımaya çalışmak, beraber film izlemek, iş bölümünün artması, hayvan sahiplenme, etkinlikleri arttırma, içe dönmek, anları paylaşmak, planlanan işlerin yapılması, sohbet etmek, oyun oynamak, mutfağa beraber girmek, anne kız, baba oğul günleri* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *çocukları parka götürmek, daha çok iletişim kurma, sevgiyi daha çok göstermek, eşe yardım etme, eşi daha çok dinlemek, sohbet etmek, birlikte mutfağa girmek, alınan kararları çocukları da dahil etmek, ev işlerini beraber yapmak, vakit geçirme* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde aile bağlarını güçlendirme konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Birbirimizi daha iyi tanımaya çalışmak

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Birbirimizi daha iyi tanımak ve anlamak için sorular sorduk ve çözüm yolları aradık. Bulduğumuz çözümleri uygulamaya çalıştık.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Birbirimizin sağlığı ile daha yakından ilgilendik. Birbirimize birbirimizi daha çok sorduk. Bu dönemde kaybetme korkusu yaşayıp sevdiklerimizin kıymetini daha iyi anladık. O yüzden sürekli varlıklarına şükrettim. Sosyal hayata karışamayınca aile olduğumuzun farkına vardık

Beraber film izlemek

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Oyun oynadık, film izledik, puzzle yaptık, birikmiş olan sorunlarımız üzerinde konuştuk.

İş bölümünün artması

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Pandemiden önce yemeği tek başıma yaparken bu süreçte iş bölümümüz arttı.

Hayvan sahiplenme

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Hayvan sahiplendik.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Bu süreçte hayvan sahiplendik. Çocukların sorumluluk duygularının arttığını gördüm, eve yeni bir can gelmesi onları da iyi geldi. Böylelikle aile bağlarımızın da güçlendiğini düşünüyorum.

Etkinlikleri arttırma

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Hobilerimizi ve etkinliklerimizi artırdık. Hep birlikte yemek yaptık.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Etkinlik ve oyunlara yöneldik.

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): O zamana kadar hiç oynamadığımız oyunları oynadık. Gölge oyunu oynadık. Eskiden nasıl oyun oynanılırdı araştırması yaptık. Çocuklara patates boyamayı öğrettik. Eskiye döndük ve çok eğlendik. Hep birlikte ekmek bile yaptık.

İçe dönmek

K9 (41-45, Kadın, Lise): Sağlıklı ve mutlu aile olmak her şeyden önemliydi. Dünyevi işlerin boş olduğunu fark ettik. Mesela çok gezmenin, çok alışveriş yapmanın çok önemli olmadığını fark ettim. Daha ziyade diğerlerine karşı hoşgörülü ve iyi insan olmanın; çevrendeki olup bitenin farkında olup yardımsever olmanın önemli olduğunu öğrendim. Yani pandemide biz içe dönüp kendimizi değerlendirerek bağlarımızı güçlendirdik.

Anları paylaşmak

K8 (31-35, Kadın, Lise): Eşimin evde olmasıyla hem benim eşimle hem de eşimin çocuklarla olan bağı arttı.

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Anlarımızı paylaşmaya çalıştık, mutfaktaki işlerimizi paylaşmaya çalıştık, alışverişe beraber gittik, dışarı yürüyüşe gittik.

Planlanan işlerin yapılması

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Uzun zamandır birlikte yapmayı planladığımız, zevklerimize yönelik aktiviteleri yaptık. Örneğin balkonumuzu bir piknik alanı gibi düzenledik. Oraya bir salıncak yaparak kendimize motive alanı yaptık.

Sohbet etmek

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Bolca sohbet, bolca oyun oynamak ve mutfağa hep birlikte girmek.

Oyun oynamak

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Üçümüz birlikte oyunlar oynamak durumunda kaldık. Bu da aile bağlarımızı arttırdı.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Bol bol kart oyunu oynadık, pişti oynadık. Zaten sonrasında bebeğimiz dünyaya geldi. Bağımızı en çok kuvvetlendiren şey oldu.

Mutfağa beraber girmek

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Yemeği birlikte yaptık.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Çocukların üstüne daha çok düştüm, hafta sonları hep birlikte mutfağa girdik.

Anne kız, baba oğul günleri

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Anne kız ve baba oğul günleri yaptık yani zaman zaman ayrıca vakit geçirdiğimiz anlar da oldu.

Erkekler

Çocukları parka götürmek

K15 (36-40, Erkek, Lise): Hafta sonları evde olduğumda kızlarımı sitenin parkına çıkarttım bu zamanlarda eşim de tek kalarak dinlenmiş oldu.

Daha çok iletişim kurma

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Daha çok iletişim kurdum

Sevgiyi daha çok göstermek

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Sevgimi söylemekten ve göstermekten çekinmedim.

Eşe yardım etme

K5 (36-40, Erkek, Lise): Eşime yardım ettim. Yemek ve temizliğe giriştim. Eşimin yorgunluğunu hafifletmek için her fırsatta yardım ettim ve çocuklar ile ilgilendim. Kendimi sürekli çocuklar ile oyun oynarken buldum.

Eşi daha çok dinlemek

K15 (36-40, Erkek, Lise): Eşimi daha çok dinledim ve kızlarımla daha çok vakit geçirdim.

Sohbet etmek

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Bolca sohbet ettik.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Bolca sohbet ettik, çocukları dinledik. Aile büyüklerimize de yaptığımız yemeklerden götürüp camdan da olsa onların iyi olduğunu gördük.

Birlikte mutfağa girmek

K16 (36-40, Erkek, Lise): çocuklar ne yemek yapmak istiyorsa birlikte mutfağa girdik.

Vakit geçirme

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Daha fazla vakit geçirdikçe bağımız güçlendi. Ekstra bir şey yapmadık. Aktiviteleri özellikle seçmedik, kendiliğinden gelişti.

Alınan kararları çocukları da dahil etmek

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Oğlumuzu her sürece ve alacağımız yeni karara dahil ettik. Hafta sonları aile büyüklerimizin yazlıklarına gidip bahçede toprak ile vakit geçirdik. Kısıtlanan sosyal hayatımızı bir şekilde telafi etmeye çalıştık.

Ev işlerini beraber yapmak

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Her işimizi birlikte yaptık. Benim işlerimi de ev işlerini de birlikte yürüttük.

Olumlu etkiler

Pandeminin aileye olan olumlu etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *birbirini daha iyi tanıma, birlikte zaman geçirmek, evde olmak, paylaşmak, dinlenmek, çocukların büyümelerine şahit olmak* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *paylaşımın artması, birlikte vakit geçirmek, çalışma sürelerinin kısalması, içe dönmek* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin aile ve evlilik yaşamı üzerindeki olumlu etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Birbirini daha iyi tanıma

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Pandeminin başında daha bir buçuk yıllık evli olduğumuz için çok fazla birbirimizi tanıyamamıştık. Bu süreçte birbirimizi daha iyi tanıma fırsatı bulduk. Kavgalarımız seviyeli tartışmalara dönüştü. Çözüm odaklı olduk. Evdeki iş yükümüz adaletli bir şekilde oldu. Bu da sitem ve tartışmalarımızı azalttı.

K9 (41-45, Kadın, Lise): Birbirimizi tanımada ve birbirimize karşı affedici olmada etkisi oldu.

Birlikte zaman geçirmek

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ailece birlikte olmak, daha çok zaman geçirmek.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Birlikte vakit geçirmek.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Birlikte olmak, bir arada olmak, birlikte vakit geçirmek.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Birlikte spor yapma, yemek yeme, film izlemelerimiz arttı.

Evde olmak

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Dışarı çıkamayıp evde olmak aslında iyi bana da iyi geldi.

Paylaşmak

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Bizde olumlu olan paylaşımcı olmaktı. Her şeyi birlikte yaptık, mutfağa birlikte girdik.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Olumlu yanı olarak aile içi sorumlulukların paylaşımını sağladı.

Dinlenmek

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Dinlenmek, hayat koşturmacasından uzaklaşıp evde pinekleyip dinlenme olayı…

Çocukların büyümelerine şahit olmak

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Koşuşturmaca ve yoğunluktan uzak çocukların büyümelerine şahit olmak diyebilirim.

<u>Erkekler</u>

Paylaşımın artması

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Ortak paylaşım alanlarımız arttı ve bu da bizi ailecek birbirimize yakınlaştırdı.

Birlikte vakit geçirmek

K5 (36-40, Erkek, Lise): Birlikte vakit geçirmek.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Evde geçirilen sürenin artmasıyla aileme, çocuklarıma vakit harcamanın keyfi daha fazla oldu.

Çalışma sürelerinin kısalması

K15 (36-40, Erkek, Lise): Çalışma sürelerinin kısalması ve bu sayede aile ile daha çok vakit geçirmek.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Olumlu olarak çalışma saatlerinin esnek olması, çok iş gelmemesi.

İçe dönmek

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Olumlu olarak ise içe dönmek, kalabalıktan sıyrılıp özünü hatırlamak.

Olumsuz etkiler

Pandeminin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki olumsuz etkileri konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *sosyal hayattan kısıtlanmak, ekonomik zorluklar, sağlık endişesi, sevdiklerimizi görememek, eşle özel alanın olmaması, kopukluk oluşması, çocuğa yetememek, sürekli yan yana olmak, fikir ayrılıkları, özgürlüğün kısıtlanması, gerginliğin artması, çocuklar konusunda yakınlardan destek alamamak, işsiz kalmak* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *sağlık endişesi, ekonomik sıkıntılar, sürekli iç içe olmak, kimseyle görüşememek* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin aile ve evlilik yaşamı üzerindeki olumsuz etkileri konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Sosyal hayattan kısıtlanmak

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Sürekli evde bir şeyler yapmak zorunda kalmak, sosyal hayattan kısıtlanmak, çocukların sadece haftada bir dışarı çıkabiliyor oluşu.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Dışarı çıkamamak, sosyal hayattan kısıtlanmak, çocuklar konusunda yakınlardan destek alamamak gibi…

Ekonomik zorluklar

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Kaygı, ekonomik zorluk

K8 (31-35, Kadın, Lise): Çocukların tüm sorumluluğunu alarak kısıtlama dönemine denk gelmek ve maddi açıdan her şeyin üst üste gelmesi olumsuz yönleriydi.

Sağlık endişesi

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Sevdiklerimizi görememek ve sağlıkları için endişelenmek. Hasta olsa da gidememek. Normalde hasta olanı ziyaret eder ona yardımcı olurduk. Ama şimdi gidemedik.

Sevdiklerimizi görememek

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): sevdiklerimizi görememek ve sağlıkları için endişelenmek. Hasta olsa da gidememek. Normalde hasta olanı ziyaret eder ona yardımcı olurduk. Ama şimdi gidemedik.

Eşle özel alanın olmaması

K8 (31-35, Kadın, Lise): Olumsuz olarak da sürekli evdesin, bireysel alanın yok, eşinle özel alanın yok.

Kopukluk oluşması

K9 (41-45, Kadın, Lise): Birbirimize temas edememek, öpememek, duygularımızı birbirimize geçirememek. Bu da bir müddet sonra alışkanlık haline geliyor bence bu bir kopukluk oluşturdu.

Çocuğa yetememek

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Çocuğa yetememek, çocuğun kısıtlanmasına üzülmek.

Sürekli yan yana olmak

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Sürekli yan yana olmak, fikir ayrılıklarına düşmek, birbirimize alan kalmaması, tahammül sınırlarını zorlayabiliyor.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Her an birlikte olunduğu için tartışmalara sebep oldu.

Fikir ayrılıkları

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): sürekli yan yana olmak, fikir ayrılıklarına düşmek, birbirimize alan kalmaması, tahammül sınırlarını zorlayabiliyor.

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): annem ile babamı çok olumsuz etkiledi. Çünkü çok fazla bir arada kalmaya başladılar ve fikir ayrılıkları çok oldu.

Özgürlüğün kısıtlanması

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): özgürlüğümüzün kısıtlanması. Bu depresif bir hale bile dönüştü. Kendimizi evlere çektik ama psikolojimizi de bozdu bu durum.

Gerginliğin artması

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): hastalık konusundaki belirsizlikler bireyler üzerindeki gerginliği artırdı.

Çocuklar konusunda yakınlardan destek alamamak

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Dışarı çıkamamak, sosyal hayattan kısıtlanmak, çocuklar konusunda yakınlardan destek alamamak gibi…

İşsiz kalmak

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): olumsuz olarak işsiz kalmak, aile büyükleri ile görüşememek.

Erkekler

Sağlık endişesi

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Olumsuz olarak sağlıktan endişe duymak ve ekonomik sıkıntılar çekmek

K16 (36-40, Erkek, Lise): Olumsuz olarak ise aile büyükleri ile görüşememek, sağlıklarından kaygı duymak

Ekonomik sıkıntılar

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Olumsuz olarak sağlıktan endişe duymak ve ekonomik sıkıntılar çekmek

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): maddi olarak zorlamıştı.

Sürekli iç içe olmak

K5 (36-40, Erkek, Lise): sürekli iç içe olmak bence olumsuzdu. Her ne kadar eğlenceli anlar yaşasak da bence herkesin ayrıca kendine ait sosyal hayatı olmalı.

Kimseyle görüşememek

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Olumsuz olarak diğer sevdiklerinden ve yakınlarından mahrum kalmak, sosyal hayatının kısıtlanması.

K15 (36-40, Erkek, Lise): olumsuz olarak ise hiç kimseyle görüşmemek evde kendi haline kalmak, hastalığında bile kimsenin sana yardımcı olamaması.

K16 (36-40, Erkek, Lise): Olumsuz olarak ise aile büyükleri ile görüşememek, sağlıklarından kaygı duymak

Olumsuz etkileri azaltmak

Pandeminin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *ayrı alanlar tanıma, online çalışmaya saygı* duyma*, problemleri konuşarak halletmek, iletişimi aksatmamak, sabretmek, çocuklara örnek olunduğu düşüncesi, daha çok aktivite yapmak, görev paylaşımı, birbirini mutlu etmenin yollarını aramak* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *iletişimi aksatmamak, büyüklere yanlarında olduğumuzu hissettirmek, daha anlayışlı olmak, yürüyüş yapmak, çocukların mutluluğuna odaklanma* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin aile ve evlilik yaşamı üzerindeki olumsuz etkilerini azaltma konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Ayrı alanlar tanıma

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Birbirimize ayrı alanlar tanımalıyız.

K8 (31-35, Kadın, Lise): Birkaç kere eşim dışarı çıkıp açık alanda arkadaşlarıyla yürüdü geldi, birkaç kere de ben çocuklarımı eşime bırakıp yürüyüşe çıktım.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Kendi annem karşı apartmanda olduğu için sokağa çıkma yasağı olsa dahi oraya gidip çocuğu bırakıyorduk kendimize bireysel alan açmak için

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Ayrı bir odada vakit geçirdik, bireysel alanımızı oluşturduk, eşim oturma odasındayken ben salonda kendime alan açıp bireysel hobiler edindim.

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): aile bireylerinin kendilerine ayırdıkları özel vakitler olmalıdır.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): eşim çocuklarla birlikte olduğu anlarda tek başıma yürüyüşe çıkmak, kendi kendime kalabilmek ve kendimi dinlemek.

Online çalışmaya saygı duyma

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): . Olması gerekene yönelmek.

Problemleri konuşarak halletmek

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): problemleri konuşarak halledebilmek, çözüm üretmek…

İletişimi aksatmamak

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Yakınlarımız ile telefon konferans yapmak, iletişimi kesmemek, temkinli bir şekilde dışarıda görüşmek…

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): aile büyüklerini görüntülü aramak, iletişimi aksatmamak.

Sabretmek

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Ekonomik konular yüzünden bile olsa bunu sorun haline getirmeyip sabretmek

Çocuklara örnek olunduğu düşüncesi

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Yaşanan stres zaman zaman gerginliklere sebep olsa da çocuklarımıza rol model olduğunuzu ve onlar ile aynı ortamda olduğumuz düşünülerek daha sakin kalınmalıdır.

Daha çok aktivite yapmak

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocukların bilgisayarda geçirdikleri süreyi azaltmak için aktiviteler arttırılabilir

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ortak aktivitelerin sayısı arttırılabilir ve birbirimize yaklaştıracak iletişimin yolları bulunabilir. Birbirimizi daha çok dinlemek, anlamak gibi…

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Daha çok aktivite araştırmak yapmak.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): sürekli aktivite araştırıyordum.

Görev paylaşımı

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): görev paylaşımları yapılabilir böylelikle yük hafifleyecektir.

Birbirini mutlu etmenin yollarını aramak

K9 (41-45, Kadın, Lise): Birbirimizin isteklerini yapmaya çalıştık. Kızların isteklerini sırayla yapmaya çalıştık. Birbirimizi mutlu etmenin yollarını aradık.

Erkekler

İletişimi aksatmamak

K15 (36-40, Erkek, Lise): görüntülü de olsa diğer insanlar ile irtibatta kalmak…

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Açık havada da olsa yakınlarda görüşmenin bir yolunu bulmak gerekir ya da görüntülü konuşulabilir diye düşünüyorum bu şekilde onlar ile olan bağlarımız da daha güçlenir.

Büyüklere yanlarında olduğumuzu hissettirmek

K16 (36-40, Erkek, Lise): Uzaktan da olsa anne babayı ziyaret etmek, maskeli bir şekilde kapılarına gidip ihtiyaçlarını gözetmek, yanlarında olduğumuzu hissettirmek.

Daha anlayışlı olmak

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Daha anlayışlı olmak. İyi bir dinleyici olmak. Birbirimizi anlamak. Sorun değil çözüm odaklı olmak.

Çocukların mutluluğuna odaklanmak

K5 (36-40, Erkek, Lise): Çocukların mutluluğuna odaklandık. Dışarı çıkamadıkları için çok bunalıyorlardı o yüzden onları eğlendirmeye onlar ile oyun oynamaya çalıştık.

Yürüyüş yapmak

K15 (36-40, Erkek, Lise): Yasak olmayan saatler yürüyüş yapmak,

Olumlu etkileri artırmak için yapılanlar

Pandeminin evlilik ve aile yaşantısı üzerindeki olumlu etkilerini artırmak için yapılan faaliyetler konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *ortak aktiviteler, yalnız kalmak, dinlemek ve anlamak, sorumlulukları paylaşmak, yürüyüşler, anılar biriktimek, iletişimi artırmak, yeni şeyler öğrenmek, maneviyatı güçlendirmek, empati becerisini arttırmak,* aileyle *vakit geçirmek, herkesin kendi işine bakması* kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *ortak hobileri artırmak, sevgimizi göstermek, aile içi işbirliği, aile ile ilgilenmek, evi eğlenceli hale getirmek, güzel anılar kalmasını sağlama* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinin aile ve evlilik yaşamı üzerindeki olumlu etkilerini artırma konusunda çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

<u>Kadınlar</u>

Ortak aktiviteler

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Ortak aktiviteler yapılmalı,

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Ev içi aktiviteler artırılabilir.

Yalnız kalmak

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): gerektiği zamanda yalnız kalınmalı. Çünkü insanın tek kalmaya da ihtiyacı oluyor.

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Evden çıkıp kendine alan yaratmak

Dinlemek ve anlamak

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Çocukları ve birbirimizi dinlemek, birbirimizi anlamak ve hepimizin seveceği etkinlikler yapmak.

Sorumlulukları paylaşmak

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Ailecek daha fazla vakit geçirilebilir, sorumluluklar paylaşılabilir.

Yürüyüşler

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): yalnız yürüyüp hava almak.

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Belki kısıtlamaların olmadığı zamanlarda yürüyüşler yapılabilir.

Anılar biriktimek

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Pandeminin tüm olumsuzluklarına rağmen çocukların bu yaşları bir daha geri gelmeyeceği için onların zihninde iyi anılar biriktirmek.

İletişimi artırmak

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Hazır fırsat bulmuşken birbirimizi daha yakından tanımak. İletişimi arttırmak.

Yeni şeyler öğrenmek

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): Birlikte geçirilen vakitlerin kalitesini artırmak, yeni şeyler araştırmak, sadece oyun ve eğlence odaklı değil eğlenirken yeni şeyler de öğrenmek.

Aileyle vakit geçirmek

K8 (31-35, Kadın, Lise): Aileyle vakit geçirmek... Pandemi sonrasında da bu etkinliklerimizi keşke devam ettirebilsek.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Çocuklarıma yeterince zaman ayıramadığımı düşünüyordum. Pandemide evde olmamdan onlar da çok mutlu oldular, oğlum sürekli yaptığım yemeklere şaşırıp teşekkür etti.

Maneviyatı güçlendirmek

K9 (41-45, Kadın, Lise): Birbirimizin değerini daha iyi anladık. Ufak tefek şeylerin konu edilmemesi gerektiğini, küçük şeylerle mutlu olmayı birbirimize öğrettik ve maneviyatımızı biraz daha güçlendirmeye çalıştık.

Empati becerisini arttırmak

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): Bu dönemde zor şeyler yaşasak da önemli olan süreci iyi bir şekilde yönetebilmektir. Ayrıca empati becerimizi artırarak da bu günlerimizi daha kolay atlatabiliriz.

Herkesin kendi işine bakması

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Eşim içeride çalışırken ben mutfakta vakit geçirdim. Çocuk kendi odasındaydı. Herkes kendi alanındaydı. Çatışma istemiyorsan yani evde bir sorun çıksın istemiyorsan ses çıkartmadan herkes kendi işine bakmalı.

Erkekler

Ortak hobileri artırmak

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Ortak hobiler, eğlenceli anların sayısı arttırmak aile yaşantısının olumlu yönlerini arttıracaktır.

Sevgimizi göstermek

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Ailemizi kendilerini değerli hissettirecek davranışlarda bulunmak, onları ne kadar sevdiğimizi göstermek ve hiç ertelemeden bunu onlara söylemek.

Aile içi iş birliği

K16 (36-40, Erkek, Lise): Aile ile iş birliği yapmak, ev işlerini birlikte yürütmek, birlikte oyunlar oynamak ve etkinlikler yapmak bana göre pandeminin olumlu etkilerini artıracaktır.

Aile ile ilgilenmek

K15 (36-40, Erkek, Lise): Aileyle ve çocuklarla geçirdiğin anların sayısını artırmak, evde öylesine zaman geçirmek değil de onlar ile ilgilenmek, onların istedikleri oyunları oynamak…

Evi eğlenceli hale getirmek

K5 (36-40, Erkek, Lise): Mutlu anların sayısını arttırmak. Çocuklar ile resim yapmak, şarkılar söylemek ve bolca dans etmek. Evi daha eğlenceli hale getirmek.

Güzel anılar kalmasını sağlama

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Çocuklarla onların istediği gibi vakit geçirmek. Çünkü bu anların bir daha asla geri dönüşü olmayacak. Bu kötü sürecin akılarında güzel anılarla kalmasını istiyorum.

En önemli problem

Pandemi sürecinde yaşanan en önemli sorun konusunda kadın katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *asosyallik, kaybetme korkusu, cenazelere katılamamak, çocukların kısıtlanması, aile ile görüşememek, işsiz kalmak, ekonomik sıkıntılar, kaygı bozukluğu, belirsizlik , insanların umursamaması, eğitim, alışkanlıkların değişmesi*

kodları geliştirilirken, erkek katılımcıların görüşme dökümleri incelenerek *ekonomik şartlar, sağlık kaygısı, maske ve aşıya mecbur kalmak, sosyal hayattan kısıtlanmak, aile ile görüşememek, insanların tedbirsizliği* kodları geliştirilmiştir.

Covid 19 pandemi sürecinde yaşanan en önemli sorunlarla ilgili olarak çalışmaya katılan kadın ve erkek aile bireylerinin görüşme dökümlerinden seçilen ve oluşturulan kodla ilişkilendirilerek doğrudan alınan ifade örnekleri şöyledir:

Kadınlar

Asosyallik

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): Asosyallik bana göre en önemli problemdi. En yakınlarımız ile temasta olamamak, bir araya gelememek, gelsek de sarılamamak… Kalabalık yapılan bayram kahvaltılarının yapılmaması, hastayken ziyarette bulunulmaması,

Kaybetme korkusu

K14 (26-30, Kadın, Üniversite): Yakınlarından birini kaybetme korkusu…

Cenazelere katılamamak

K1 (26-30, Kadın, Yüksek Lisans): yakınlarımızın cenazesine katılamamak…

Çocukların kısıtlanması

K10 (31-35, Kadın, Üniversite): Çocukların kısıtlanmasıydı.

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): çocukların sadece haftada bir kere dışarı çıkabilmesi.

Aile ile görüşememek

K19 (26-30, Kadın, Üniversite): Aileyle görüşememek.

İşsiz kalmak

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): İşsiz kalmak

Ekonomik sıkıntılar

K12 (46-50, Kadın, Ortaokul): Ekonomik problemler ve devlet desteğinin eksik olduğunu düşünüyorum. Ve en çok kaygılandığımız şey de hastanelere düşmek.

K18 (20-25, Kadın, Yüksek Lisans): ekonomik olarak sıkıntılar çekmek.

Kaygı bozukluğu

K13 (26-30, Kadın, Üniversite): yaşanan hastalığın tam olarak bilinmiyor olması, sürekli önlemler alınıyor olması, aslı astarı olmayan ve bizi ölümle korkutan bir sürecin yaşanmasıdır. Bu sebeple kendimize, ailemize her an bir şey olabilecek düşüncesi bizde kaygı bozukluğuna sebep oldu.

K3 (36-40, Kadın, Ortaokul): Sağlık kaygısı, sevdiklerimizin ve çocuklarımızın sağlığı ile endişelenmemiz.

K4 (36-40, Kadın, Ortaokul): Sağlıktan sürekli endişe duymak ve buna bağlı olarak her anda stresli olmak

Belirsizlik

K8 (31-35, Kadın, Lise): Bilgisizlik. Bir şey var ama ne olduğunu, temelini, neyin tetiklediğini, ne yaşadığını bilmiyorsun. Bir hastalık var ama nereden geldiğini, ne yaşayacağını bilmiyorsun. Bu belirsizlik kaygı yarattı.

K11 (41-45, Kadın, Yüksek Lisans): Belirsizlik, ne olacağını bilmiyoruz. Sağlığın seyrini bilmiyoruz. Bir şeyin içindeyiz ama sonunu bilmiyoruz.

İnsanların umursamaması

K9 (41-45, Kadın, Lise): İnsanların tam olarak algılayamaması, kısıtlamalara uymaması, bir kısmın hastalığı hiç umursamaması. Ek: Bilmediğimiz şeye karşı savaştık

Eğitim

K6 (36-40, Kadın, Üniversite): Eğitim, çocuğa yetememek, sağlık…

Alışkanlıkların değişmesi

K8 (31-35, Kadın, Lise): Kovid-19 süreci temizlik alışkanlıklarımızı değiştirdi. Hem iyi hem kötü alışkanlıklar oldu. Eve bağımlı olduk, bireyselleştik. Kısıtlamalar bittikçe kalabalığa karışmak, evden çıkmak benim için zorlaştı. Bu bizim için kötü oldu.

Erkekler

Ekonomik şartlar

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): ekonomik şartlar.

Sağlık kaygısı

K2 (26-30, Erkek, Üniversite): Sağlık kaygısı

Maske ve aşıya mecbur kalmak

K18. maske ile aşıya mecbur bırakılmak.

Sosyal hayattan kısıtlanmak

K17 (36-40, Erkek, Üniversite): Sosyal hayattan kısıtlanmak

Aile ile görüşememek

K15 (36-40, Erkek, Lise): Aileyle görüşememek.

İnsanların tedbirsizliği

K16 (36-40, Erkek, Lise): İnsanların tedbirsizliği. Herkes üzerine düşeni yapsaydı bu süreç bu kadar uzamazdı.

K5 (36-40, Erkek, Lise): Sorumsuzluk. İnsanların sorumsuzluğu yüzünden bu süreç uzadı.

K7 (31-35, Erkek, Üniversite): Tedbirsizlik. Çünkü insanların hepsi bana bulaşmaz kimseye de bulaştırmam kafasındaydı. Bir de bizim Türk halkı çok rahat. O rahatlık ile bu pandemi çok uzadı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ

Bu bölümde, çalışmada ulaşılan sonuçların ilgili literatürden örneklerle tartışılmasına ve ulaşılan sonuçlardan hareketle karar alıcılara ve ileri araştırmalara yönelik öneriler getirilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Kovid-19 döneminin aile içi çatışma ve problematik durumlara etkisinin incelenmesini amaçlayan bu çalışmaya, Üsküdar ve Bayrampaşa'da yaşayan 13'ü kadın ve 6'sı erkek olan 19 anne baba katılmıştır. Görüşmelerin 16'sı pandemi koşulları gereğince sosyal mesafe kuralları göz önünde bulundurularak yüz yüze, 3'ü ise uzaktan gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla yapılan mülakatlarda araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve görüşme dökümleri içerik analiziyle yürütülmüştür.

Katılımcıların demografik bilgilerinde yaş kategorisi incelendiğinde 1 katılımcının 20 ile 25, 5 katılımcının 26 ile 30, 3 katılımcının 31 ile 35, 7 katılımcının 36 ile 40, 2 katılımcının 41 ile 45 ve 1 katılımcının 46 ile 50 yaş aralığında olduğu; eğitim durumları incelendiğinde 2 katılımcının ortaokul, 5 katılımcının lise, 8 katılımcının üniversite ve 3 katılımcının yüksek lisans mezunu olduğu; çalışma durumları incelendiğinde 12'sinin düzenli bir işe sahip olduğu ancak 7'sinin çalışmadığı; evlilik süreleri incelendiğinde 5 katılımcının 1 ile 5, 5 katılımcının 5 ile 10, 6 katılımcının 10 ile 15, 1 katılımcının 15 ile 20, 2 katılımcının 25 ile 30 yıl aralığında evli olduğu; çocuk durumu incelendiğinde tüm katılımcıların çocuk sahibi olduğu ve en az 1 en çok 3 çocuk sahibi oldukları; 6'sının çocuğunun okula gitme yaşında olmadığı ve 13'ünün çocuklarından en az birinin okula gittiği; çalışan katılımcıların çalıştıkları sektör incelendiğinde 8'inin özel sektörde, 2'sinin kamu sektöründe ve 2'sinin sivil toplum kuruluşunda çalıştığı görülmüştür.

Görüşmeler kapsamında görüşme formundaki 18 ve demografik bilgi formundaki 16 soruyu yanıtlayan katılımcıların incelenen görüşlerine göre çalışmanın amaç ve alt problemleriyle uyumlu ve ilişkili olduğu değerlendirilen dört tema üzerinde (günlük yaşantı üzerine etkiler, evlilik ve aile yaşantısı üzerine etkiler, sosyal yaşam ve ekonomik durum üzerine etkiler, olumsuz etkilerle başa çıkma yolları ve aile yaşantısı üzerine etkiler) kümelendiği görülmüştür. Katılımcıların yanıtlarına göre özetler çıkarılmış ve kodlar oluşturulmuştur ve bu kodlara örnek katılımcı görüşleri bulgular bölümünde doğrudan alıntı yapılarak verilmiştir.

Bulgulardan hareketle aile bireylerinin pandemi kapsamında alınan tedbirlere uyduğu, "evde kal" çağrılarına uyarak evde karantinaya katıldıkları, hijyen ve temizlik hususlarına dikkat ettiği, toplum sağlığı için maske ve aşı kurallarına uyduğu belirlenmiştir.

Günlük yaşam üzerindeki etkilere ilişkin bulgulara bakıldığında kadınların daha sık temizlik yapma ve iş yüklerinin arttığı ifadelerinde bulunduğu görülmüştür. Bu bulgulardan hareketle temizlik süresinin artmasının sebebinin kısıtlamalar sebebiyle tüm aile üyelerinin günün her saatini evlerinde geçirmesi ve buna bağlı olarak normal zamanlara göre evin daha hızlı kirlenmesi; ayrıca hastalık bulaşacak kaygısıyla temizlik yapma davranışının arttığı düşünülmektedir. Yine artan temizlik davranışına ilave olarak çalışan kadınların hem evdeki düzenleme, toparlama, mutfak işlerini yürütmesi hem de çalışma hayatına devam etmesi iş yüklerinin artmasına sebep olmuştur. Özellikle uzaktan çalışan kadınlar bir yandan evde kendi çalışma ortamlarını oluşturmaya çalışırken bir yandan da ev içi işleri yürütmek hatta çocuklarının sosyalleşme, oyun ve eğitim gibi alanlarıyla ilgilenmek durumunda kalmıştır. Güngörer'in (2020) yaptığı çalışma bulguları, kadının iş yükünün arttığı bulgusunu destekler niteliktedir. Güngörer de çalışma kadınların sorumluluğunun ve iş yükünün arttığı sonucuna varmıştır. Yine günlük yaşantı üzerine etkilere ilişkin bulgular kapsamında erkek katılımcıların ekonomik zorluk ve çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenme ile ilgili görüş bildirdikleri görülmüştür. Bu bulguya göre evin ekonomisinden kadına göre ağırlıklı olarak sorumlu olan erkekler işsiz kalma durumunda ya da riski karşısında ekonomik kaygılar yaşayarak bu yanıtları verdiği düşünülmektedir. Ayrıca erkek katılımcıların, çocukların eğitim süreçleriyle ilgilenme yanıtları normal zamanda çocukların eğitim hayatlarıyla daha çok annelerinin

ilgilendiğini ancak pandemi koşullarında babaların daha çok evde olmasıyla çocuklarının eğitim hayatıyla yakından ilgilenmeye başladığını düşündürmektedir. Buradan hareketle kovid-19 pandemisinin, ailenin günlük yaşantısını yeniden düzenlediğini söyleyebiliriz.

Günlük yaşam üzerindeki etkilere ilişkin bulgular temasında öne çıkan duygu ve düşüncelere dair kodlarda ise kadın ve erkek katılımcıların birbirine benzer ifadelerde bulunduğu gözlemlenmiştir. Buna göre kovid-19 tüm katılımcıların korku, üzüntü, endişe duymasına ve çaresizlik, belirsizlik ve bilinmezlik hissetmesine sebep olmuştur. Erkek katılımcılardan farklı olarak kadın katılımcılar insanların bencilliğine ve yalnızlığa da vurgu yapmıştır. Bu bulgulara göre kovid-19'un olumsuz duygulara sebep olduğu ve aile bireylerinin stres, endişe ve üzüntü duygularını artırdığı söylenebilir.

Görüşmeye katılan kadın ve erkeklerin soruları yanıtlarken kadınların sorulara daha aile bütününde yaklaştığı erkeklerin ise bireysel alana yönelik ifadelerde bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu gözlemlerden hareketle kadınların pandemiyi daha geniş çerçevede değerlendirdiği ve endişe duyduğu, erkeklerin ise kendi bireysel alanlarına yöneldikleri söylenebilir. Erkeklerin yanıtlarında öne çıkan ekran kullanımının artması kodu buna örnek olarak verilebilir. Kadınlar pandemi koşullarında kendilerine ev içerisinde bireysel alan açamaz ve bundan rahatsızlıklarını dile getirirken erkekler istedikleri bireysel alanı kendilerine açabilmişlerdir.

Evlilik ve aile yaşantısı üzerine etkilere ilişkin bulgularda eş ve çocuklarla olan ilişkinin kovid-19 koşullarından nasıl etkilendiği, sağlık durumunun ve evde geçirilen sürenin artmasının ev içi iletişim ve ilişkilerde nasıl bir dönüşüme sebep olduğu sorularına gelen yanıtlar incelenmiştir. Bulgulara göre eşlerin birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı buldukları, bu süreçte samimiyetlerinin arttığı ve birbirlerini daha iyi anlama fırsatı yakaladıkları vurgulanmıştır. Bu bulgular doğrudan evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte paylaşım alanlarının da artmasıyla ilişkilidir. Zira normal hayat koşuşturmacasından ancak akşamları bir araya gelebilen aile üyeleri pandemi ile günlük yaşantılarının büyük bir kısmını ve hatta neredeyse hepsini evde geçirmeye başlamış, bu zorlu koşullarda birbirlerine destek olarak yakınlaşmalar sağlamış, sosyal hayatın eve kaymasıyla birlikte tüm sosyalleşmelerini ev içerisinde gerçekleştirmeye başlamıştır. Dışarıda yapılabilecek aktivitelerden kısıtlanan aile üyeleri serbest zamanlarını ev

içerisinde ancak diğer aile üyeleriyle birlikte değerlendirmeye başlayınca onları yakından anlama, onlarla keyifli vakit geçirecek aradaki samimiyeti artırma gibi fırsatları da değerlendirebilme imkânı bulmuşlardır. Ayrıca salgınla birlikte hasta olma kaygısı ve sevdiklerini kaybetme duyguları da artmış bu da katılımcıların sevdiklerinin değerlerini daha iyi anlamasına sebep olmuştur.

Evde geçirilen sürenin artmasıyla ilişkili olarak kadın katılımcılar bir zaman sonra sıkıldıklarını ve pandeminin aile içindeki sorunları artırdığı ifade ederken erkek katılımcılar ise ilişki ve iletişimlerinde meydana gelen olumlu dönüşümlere vurgu yaparak pandeminin aile içindeki sorunları artırmadığını ifade etmişlerdir. Kadın katılımcılar, artan aile içi sorunlarına örnek verirken fikir ayrılığı ve çocukların kısıtlamalara daha çok maruz kaldığı için eşler arasında tartışmalara sebep olduğunu belirtmişlerdir İki cinsiyet arasındaki farklılığın kaynağının yine kadının ev içinde artan iş yükü olduğu düşünülürken erkeklerin verdikleri yanıtların kaynağının ise iş koşturmacasından uzak kalarak ev ve aile içerisinde daha çok vakit geçirme fırsatı elde etmesi ve yine buna bağlı olarak eş ve çocuklarıyla daha çok iletişime girdiği, iletişime girdikçe iletişimin iyileştirici yönlerini keşfettiği; etkin dinleme, duygu ve düşüncelerini açıkça paylaşma eğiliminde olduğu düşünülmüştür. Özetle, çalışıyor olsa dahi evi ve ailesi ile yakından ilgilenen kadın ve iş tempoları sebebiyle evde daha az bulunan ve dolayısıyla ev içindeki sorunları fark edemeyen erkek katılımcılar arasında görüş farklılığı doğmuştur. Bu sonuç ayrıca erkeklerin normal zamanda aile içinde meydana gelen değişiklik ve sorunları yakından gözlemleyemediği sonucuna varmaktadır. Öyle ki pandemide evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte aile içindeki çatışma ve problemlerin artması da kaçınılmaz olmuştur.

Katılımcılara yöneltilen çocuklarla ilgili sorularla ilişkili olarak kadın katılımcıların içinde bulunulan pandemi sürecini, kısıtlamaları ve sebeplerini çocuklara açıklamada ve ev içinde yeni eğitim koşullarını sürdürmeye çalışırken bir yandan da çocukların serbest zamanlarını değerlendirmek için aktivite bulmakta zorlandığı gözlemlenmektedir. Bunun yanı sıra erkek katılımcılar ise kovid-19 pandemisiyle birlikte baba ile çocuk ilişkilerini yeniden kurduklarını, çocukların büyüdüklerine ve her anlarına şahit olduklarını, onlarla daha çok zaman geçirdiklerini ve birlikte eğlenceli aktiviteler yaptıklarını belirtmişlerdir. Buradan varılan sonuca göre de çocukları ile daha yakın ilişki

içerisinde olan anneler için süreç daha yorucu geçerken çocuklar ile daha çok zaman geçirme fırsatı bulan babalar için kısıtlamalar baba ile çocuk ilişkilerine olumlu manada etki etmiştir.

Bulgulara bakıldığında kovid-19'un aile içi iletişimi hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Buna göre evde geçirilen sürenin artması aile içinde paylaşımların artmasına, görüşlerin daha açık şekilde ifade edilmesine, sağlıklı iletişim kurulmasına sebep olurken bir yandan da yine evde geçirilen sürenin artmasına bağlı olarak problemler yaşanmıştır. Bu problemler evde yapılacakların sınırlı olması, sürekli aynı mekânda aynı kişiler ile birlikte vakit geçirmek ve bu sebeple bireysel alanların kısıtlanması olarak özetlenebilir. Buna bağlı olarak aile bireyleri birbirleri ile çatışmalar yaşamış ve zaman zaman problemler, tartışmalar gündeme gelmiştir. Çünkü aile bireyleri her ne kadar birlikte vakit geçirmekten keyif alsalar da zaman zaman yalnız kalmaya, kendi bireysel alanlarını oluşturmaya ve bundan beslenmeye ihtiyaç duymaktadır. Yine bir evin içinde yapılabileceklerin sınırlı olması ve aile bireylerinin herbirinin farklı kişilik özellikleri, istek ve beklentileri olması aile içinde çatışmaların yaşanmasını da kaçınılmaz kılmaktadır. Sağlık durumu ise iletişimi daha çok olumsuz manada etkilemiştir. Hastalanma korkusu sebebiyle aile bireyleri birbirlerini sürekli uyarmış, hasta olunduğunda suçlamalar yaşanmış, izolasyan süreçlerinde farklı odalarda vakit geçirmek durumunda kalınmıştır. Bu durumlar da tartışmalara, yaygın iletişim hatalarına ve huzursuzluklara sebebiyet vermiştir.

Sosyal yaşam ve ekonomik durum üzerindeki etkilere ilişkin bulgulara göre iş hayatının eve yansımasıyla birlikte evdeki düzenin bozulması, işsizlik sebebiyle yaşanan ekonomik kısıtlanmalar, evdeki işlerin artması ve dışarı ile temasta evdekilere hastalık taşınacak kaygısı öne çıkan kodlar olmuştur. İşin eve yansımasıyla alakalı olarak kadınlar daha çok evdeki iş yükünün artığına değinirken erkekler ise işsiz kalmanın verdiği huzursuzluk yönünde ifadelerde bulunmuşlardır. Yaşamın kısıtlanması ile konusunda da kadınlar eşleri ile baş başa geçirdikleri vakitlerinin kalmamasından bahsederken erkekler yine ekonomik kısıtlanmalar konusunda kaygılarını dile getirmişlerdir. Bu bulgulara göre erkeklerin kadınlara göre daha çok ekonomik kaygılar taşıdığını, kadınların ise daha çok ev düzeni ve sosyal hayat ile ilgili kaygılar yaşadığını ancak çocuk paydasında her iki cinsiyetteki katılımcının benzer görüşleri ifade ettiğini söyleyebiliriz. Anne babaların

görüşlerine göre de çocuklar pandemi koşul ve kısıtlanmalarından derinden etkilenmişlerdir. Ancak tüm çevreden uzak, çekirdek aile içerisinde aktiviteler yapmak, anne ve babayla birlikte uzun uzun vakit geçirmek, kısa sürede keyifli anılar biriktirmek uzun vadede çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek unsurlar olacaktır. Önemli olan ailenin ve toplumun içinde bulunduğu kriz durumlarının fırsata çevrilmesidir.

Araştırmanın beşinci ve altıncı alt problemi olan, katılımcıların kovid-19'un olumsuz etkileri ile nasıl başa çıktığını ve olumlu etkilerinin neler olduğunun incelendiği, güçlüklerle başa çıkma ve aile ilişkilerini güçlendirme temasına ilişkin bulgularda *karantinanın ev içi sorunları artırması, aile bağlarını güçlendirme, olumlu etkiler, olumsuz etkiler, olumsuz etkileri azaltmak için yapılanlar, olumlu etkileri artırmak için yapılanlar, en önemli problem* başlıklı konular öne çıkmıştır. Çalışmanın amacına yönelik olarak kovid-19'un aile içi problemleri artırıp artırmadığına dair en çok bulguya rastladığımız bu temada katılımcılar tarafından kovid-19'un etkilerine dair hem olumlu hem de olumsuz kodlar öne çıkmıştır. Buna göre, karantinanın ev içi sorunları artırması ile ilgili olarak kadınlarda uyku düzeninin değişmesi ve birbirinin işine karışma; erkeklerde ise evdeki yükün artması ve sürekli evde olmak kodları tekrarlamıştır. Buradan hareketle iş ve eğitim hayatının eve taşınması, sosyal hayat içerisinde bir düzen ve istikrarın kalmaması uyku düzenini etkilemiş, erkeklerin sürekli evde olmasıyla kadının alanına ve yine kadın tarafından erkeklerin alanına müdahale olmuştur. Kadınlar tarafından erkeklerin alanına yapılan müdahalenin kaynağının kadının evde artan iş yükünün olduğu düşünülmektedir. Ancak bir yandan da erkek katılımcılar da evde artan iş yükünün farkında olup görüşmelerde bu durumu ifade etmişlerdir.

Kadın katılımcılar diğer aile üyeleriyle birbirini daha iyi anlamaya çalışma ve etkin iş bölümlerinin yapılmasının aile bağlarını güçlendirdiğini ifade ederken erkek katılımcılar ise sevgiyi daha çok göstermenin ve çocukların dışarıdaki eğlencesini sağlamanın aile bağlarını güçlendirdiğini ifade etmişlerdir. Kadınları anlaşılmak ve kendilerine yardım edilmesi, sorumlulukların paylaşılması daha iyi hissettirirken erkekleri ise duygularını ifade etme ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılama durumları aile ilişkileri bağlamında güçlü hissettirmiştir. Kadın katılımcılar da erkek katılımcılar da pandeminin olumlu etkilerini dinlenmek, birlikte zaman geçirmek, paylaşımın artması

olarak benzer şekilde ifade etmiştir. Tüm olumsuzluklarına rağmen kovid-19 kapsamında alınan tedbirlerin aile bireylerinin nefes almasına olanak sağladığı, aile içi iş birliğini artırdığı, ortak hobiler edinildiği, güçlü ve sağlıklı aile olma yolunda önemli dönüşümlere sebep verdiği tespit edilmiştir.

Bulgulardan hareketle, kovid-19 döneminin öne çıkan en önemli problemleri ise asosyallik, kaybetme korkusu, maske ve aşıya mecbur bırakılmak ve ekonomik şartlar olmuştur. Bunları takip eden problemlerden diğerleri de törenlere katılamamak, çocukların kısıtlanması, aile ile görüşememek, ekonomik sıkıntılar, stres ve kaygı bozuklukları, belirsizlik, insanların tedbirsizliği ve günlük alışkanlıkların değişmesi olmuştur. Sosyal hayattan kısıtlanan insanlar sosyalleşme ihtiyaçlarını evleri içinde ailesiyle karşılamak durumunda kalmışlardır. İlk başlarda aileyle vakit geçirmek keyifli ve eğlenceli olsa da zaman geçtikçe içinde bulunulan belirsizlik, ekonomik sıkıntılar ve sağlık kaygısıyla birlikte bu keyif yerini zamanla çatışma ve problematik durumlara bırakmıştır. Ancak tüm bunlarla birlikte bu süreçte aile kurumunun önem ve değerinin anlaşıldığını söylemek mümkündür. Bulgulara da bakıldığında özellikle babaların bu süreçte ailelerinin kıymetini bir kez daha anladıklarını söyleyebiliriz.

Kovid-19 ilk çıktığından bu yana tüm dünyayı ve toplumları etkisi altına almış ama temelde en derinden toplumun en küçük birimi olan aile kurumunu etkilemiştir. Kovid-19 pandemisinin aile içinde etkisinin büyük olmasının ise pandemi kapsamında alınan tedbir ve getirilen kısıtlamalar ile yakından ilgisi vardır. Çünkü bu tedbir ve kısıtlamalar kapsamında tüm iş, eğitim hayatı ve sosyal hayat ev içindeki mekâna kaymış, bireyler ancak aile içerisinde sosyallaşme imkânı bulmuştur. Bu araştırmadaki bulgulardan da hareketle Okumuş'un (2021) yaptığı araştırmaya göre de ev ortamı pandemi sürecinde sadece sosyalleşme, eğitim ve çalışma merkezi değil; aynı zamanda spor, dinlenme ve serbest zamanların değerlendirildiği bir merkez haline gelmiştir ve evde meydana gelen bu değişimler ailede kalıcı ve yeni durumların ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Okumuş, 2021). Yine benzer şekilde Demircioğlu (2021) ise evin bir kamusal alana dönüştüğünü ifade etmiştir. Buna göre ev bu süreçte iş yeri, eğitim, spor tesisi ve kafe gibi müesseselerinin işlevini yerine getirir olmuştur (Demircioğlu, 2021). Pandemi döneminde evin dönüşümüyle ilgili en kapsamlı çalışmayı ise Turna ve Usta'nın (2021) kaleme aldığı görülmüştür. Buna göre evden çalışmaya başlamak ve pandemide

evde geçirilen sürenin artmasıyla birlikte ev yeniden anlam kazanmış ve uzun vadede planlanacak ev tasarımlarının evin esnek kullanımına uyumlu olacak şekilde olacağı öngörülmüştür (Turna ve Usta, 2021).

Güngörer (2020) kovid-19 pandemisinin etkilerini toplumsal kurumlar üzerinde araştırmış başta sağlık kurumları olmak üzere tüm toplumsal kurum ve bireyin pandemiden olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmış ancak aile kurumu özelinde olumsuz manada aile bireylerinin çatışma yaşadığını ve kadının iş yükünün arttığı çıkarımlarını elde etmiştir. Olumlu manada ise çocuklarla geçirilen sürenin artması ve aile bağlarının güçlendirilmesi sonuçları çalışmanın bulguları ile oldukça benzer niteliktedir.

Kay ve Sağlam'ın (2021) kovid-19 sürecindeki ebeveyn tutumları ve çocuklar özelinde duygusal ve davranışsal durumları incelemiştir. Çocuk boyutuna yoğunlaştıkları için bu çalışmadan farklı alandaki boşluğu doldurmalarının yanı sıra pandeminin aile içindeki ilişkilerde çatışmaya sebep olduğu sonuçlarıyla bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Bozlu ve Güçlü (2021) çalışmalarında salgın sürecinde tek başına yaşayan bireylerin aile kurumuyla ilgili dönüşen algılarına yönelik çalışma yürütmüştür. Bu çalışmayla örtüşen tek benzer sonuç kovid-19 salgınının aileyi çok yönlü olarak etkilediğinde yöneliktir. Özyürek ve Çetinkaya'nın (2021) çalışma sonuçlarına göre yine bu çalışmayla benzer olarak aile içi paylaşımlarda artış, eş ile nitelikli zaman geçirme, çocuğu yakından tanıma gibi bulguların benzerlik gösterdiği görülmüştür.

İlgili literatür incelendiğinde benzer çalışmalar ile benzer bulgulara varıldığı saptanmıştır. Sonuçların birbirinden farklı çıktığı çalışmalara rastlanmamıştır. İlgili konuyla alakalı yapılan tüm çalışmaların güncel olması sebebiyle yaklaşık sonuçlara varıldığı; yine alanyazın ile ilgili yeterli çalışma olmadığı için birbirinden ayrışan bulgu ve sonuçlarla karşılaşılmadığı düşünülmektedir.

Kovid-19 pandemisiyle birlikte toplumun kısa vadede yaşadığı ve uzun vadede yaşayacağı etkileri ve dönüşümü anlamak ancak aileye olan etkilerinin incelenmesi ile mümkün olacaktır. Literatüre bakıldığında kovid-19 pandemisi ile ilgili yapılan çalışmaların sağlık ve siyasi alanda ağırlık gösterdiği görülmüş, sosyal alan ve aile özelinde yapılan çalışmaların eksik olduğu gözlemlenmiştir. Mevcut aile çalışmaları ise farklı odaklarda geliştirilmiş ve dolayısıyla kovid-19'un aile üzerindeki etkilerini ölçen

kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Kovid-19 pandemisi devam ederken aile üzerindeki etkilerinin araştırılması, araştırmacı için koşulları anlamlandırma bağlamında bir avantaj olup kolaylık sağlasa da henüz kovid-19 pandemisi ile ilgili yeterli çalışma olmadığı için literatür taramasında zorluklarla karşılaşılmıştır. Bu sebeple bu çalışmanın geniş kapsamı ve özgünlüğüyle alana katkı sağlayacağı, diğer araştırmacıların da bu çalışmadan esinlenerek eksik alanların doldurulacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışma, pandeminin kısa vadedeki etkilerini incelemek ile sınırlı kalmış; uzun vadedeki etkilerini görmek önümüzdeki süreçte ilgili literatürün zenginleşmesi ile daha net anlaşılacaktır.

5.2. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar bağlamında ileri araştırmalara ve karar alıcılara yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Karar Alıcılara Yönelik Öneriler

1. Aile içi verimli zaman yönetimiyle ilgili belediye, sivil toplum kuruluşları ya özel kurumlar tarafından sosyal sorumluluk projeleri geliştirililebilir.
2. Aile içi iletişimi geliştirmek amacıyla belediye, sivil toplum kuruluşları ya özel kurumlar tarafından sosyal sorumluluk projeleri geliştirililebilir.
3. Dezavantajlı çocukların eğitime erişimi için belediye, sivil toplum kuruluşları ya özel kurumlar tarafından sosyal sorumluluk projeleri geliştirililebilir.
4. Dezavantajlı kadınları aile içi şiddetten koruyucu, pandemi sürecinde ilave koruyucu önlemler alınabilir.
5. Dezavantajlı grupların sosyal haklarına erişimiyle ilgili kamu spotları hazırlanabilir.

İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu çalışmada anne ya da babalar ile görüşmeler yapılmış ve analizler onların görüşleri çerçevesinde yapılmıştır Pandeminin aile içi ilişkilere etkisini daha

kapsamlı anlamak için ailenin diğer üyeleriyle de görüşmeler yapıldığı çalışmalar yapılabilir.

2. Çalışma, kısa vadedeki etkileri anlamaya yöneliktir. Uzun vadedeki etkilerini ölçmek amacıyla literatüre benzer çalışmalar eklenmelidir.
3. Bu çalışmada görüşmeler yeni normal sürecinde yapılmış ve katılımcıların o andaki duygu ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Daha kapsamlı bir çalışma için içinde bulunulan süreç bitmeden farklı boyutlarıyla araştırmalar yapılabilir.
4. Bu çalışmada katılımcıların demografik bilgilerine göre detaylı analizler yapılmamıştır. Demografik bilgiler göz önünde bulundurulduğunda farklı bulgulara ulaşılıp ulaşılmayacağı ile ilgili daha kapsamlı çalışmalar yapılabilir.
5. Bu çalışmada çocuklu aileler üzerinde çalışışmıştır. Pandeminin aile kurumuna olan etkisini farklı boyutlarıyla daha iyi anlamak için pandemi sürecinde evlenen çiftler üzerinde de çalışılabilir.
6. Geçmişte benzer pandemiler yaşansa da dijitalliğin yaygın olduğu dünya düzeninde bir pandemi yaşamak bu pandemiyi diğerlerinden ayırmaktadır. Olası yeni bir salgın sürecinde alınabilecek tedbirlere yönelik detaylı çalışmalar yapılabilir.
7. Bu çalışma, Türkler ile sınırlı kalmıştır. Günümüzde Türkiye birçok ülkeden göç almakta; Türkiye'de geçici koruma statü altında ya da vatandaşlık alan birçok uyrukta topluluklar yaşamaktadır. Dezavantajlı grup olarak nitelendirilen bu grupların pandemi koşullarında yaşadıkları güçlükleri saptamak amacıyla onlarla ilgili detaylı bir çalışma yapılabilir.

6. KAYNAKÇA

Akgün, O. (2020). Kovid-19 salgını döneminde türkiye'de alınan idari kararların salgının önlenmesindeki etkisinin değerlendirilmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 7 (7), 201-228.

Arslan, İ. ve Karagül, S. (2020). Küresel bir tehdit (kovid-19 salgını) ve değişime yolculuk. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-36.

Aslan, R. (2020). Tarihten günümüze epidemiler, pandemiler ve kovid-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi,* 8 (85), 35-41.

Badur, S. (2010). Pandemik influenza A H1N1 epidemiyolojisi çağrılı yazar. *Türk Pediatri Arşivi*, 45 (12), 25-30.

Başaran M. ve Aksoy A. B. (2020). Anne-babaların korona-virüs (kovid-19) salgın sürecinde aile yaşantılarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 13(71), 669-678.

Bayer, A. (2018). Ailede yaşanan anlaşmazlıklar ve çözüm önerileri. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 215-234.

Bilgili, A. (1993). *Avrupa topluluğu ile bütünleşme sürecinde türk aile yapısı*. Yayınlanmamış doktora tezi, Mimar Sinan Üniversitesi.

Boz, M. Eşitti, B. ve Özkan, Ç. (2021). Turist rehberlerinin iş-aile ve aile-iş çatışması, kişilik özellikleri ve örgütsel bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkileri belirlemeye yönelik bir araştırma. *Troy Academy Intarnational Journal of Social Sciences*, 6 (2), 697-711.

Boz, N. (2020). Salgın zamanı iletişim ve toplumsal direnç. E. Okumuş (Ed.), *Küresel Salgınlara Farklı Bakışlar* içinde (483-510). Ankara: Eskiyeni Yayınları.

Bozdağ, F. (2020). Pandemi sürecinde psikolojik sağlamlık. *Electronic Turkish Studies*, 15 (6), 247-257.

Bozlu, B. ve Güçlü, S. (2021). Kovid-19 salgını ve tek başına yaşayan bireyde aile algısının dönüşümü. *Avrasya Sosyal Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 8 (1), 55-75.

Budak F. ve Korkmaz, Ş. (2020). Kovid-19 pandemi sürecine yönelik genel bir değerlendirme: türkiye örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, 1, 62-79.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç, E., Akgün, E., ve Karadeniz, Ş. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (31. Basım). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2011). *Aile Sosyolojisi*. İstanbul: Açılım Kitap.

Cummings, E. ve Davies, P. (2014). *Çocuklar ve evlilik çatışması: aile tartışması ve çözümün etkisi*. (G. Şendil, Çev.). Ankara: Nobel.

Cüceloğlu, D. (2017). *İnsan ve davranışı* (34. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Cüceloğlu, D. (2021). *Evlenmeden önce.* (15. Basım). İstanbul: Kronik Kitap.

Çam, O. ve Akgün, E. (2007). Kişilerarası ilişkilerde çatışma ve çatışma yönetimi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 23 (2) , 207-221.

Demircioğlu, S. (2021). Türkiye'de kovid-19 salgısının aile içi şiddete etkisi. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi,* 1 (2), 53-68.

Dilber, F. (2020). Koronavirüs (kovid-19) salgını ve aile iletişimi. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal,* 6 (33), 1203-1218.

Doğan, C. (2013). *Ailede iletişim sanatı.* İstanbul: Kalbi Kitaplar.

Doğan, C. (2013). *Aile yönetim sanatı*. İstanbul: Kaldırım Yayınları.

Durğun, A. (2018). Türkiye'de ile içi sorunlara yönelik sosyal politikalar ve şiddetin önlenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (1), 1-12.

Elibol, E. ve Elbay, A. (2020). Covid-19 enfeksiyonu olan hastalarda göz bulguları ve bulaş riski. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (özel sayı), 156-162.

Erdim, S. (2016). *Eşimi anlamak istiyorum*. İstanbul: Hayat Yayın Grubu.

Gökçe, B. (1990). Aile ve aile tipleri üzerine bir inceleme. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 8 (1-2), 46-67.

Güler, D. ve Ulutak, N. (1993). Aile kavramının tarihsel gelişimi ve türk toplum yaşantısında aile. *Kurgu,* 11 (1), 50-75.

Gülmez, H. (2020). *En kolay anlatımı ile kovid-19 pandemisi*. Ankara: Nobel.

Gülseren, L. (2002). Şizofreni ve aile: güçlükler, yükler, duygular, gereksinimler. *Türk Psikiyatri Dergisi,* 13 (2), 143-151.

Gümüşgül, O. ve Aydoğan, R. (2020). Yeni tip koronavirüs-covid 19 kaynaklı evde geçirilen boş zamanların ev içi rekreatif oyunlar ile değerlendirilmesi. *Spor Eğitim Dergisi,* 4 (1), 107-114.

Güngörer, F. (2020). Covid19'un toplumsal kurumlara etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (salgın hastalıklar özel sayısı), 393-428.

Işık, A. (2020). Koronavirüs (kovid-19) salgın döneminde ailede krize müdahale. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 1-9.

Karabacak, M. K. (2015). *Aile içi çatışma ve anlaşmazlıkların çözümünde dini danışmanlığın önemi*. Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi.

Karataş, K. (2011). Toplumsal değişme ve aile. *Toplumsal ve Sosyal Hizmet Dergisi,* 12 (2), 89-98.

Kay, M. ve Sağlam, M. (2021). Covid-19 salgını sürecinin ailede ebeveyn tutumları ile çocuklarda duygusal ve davranışsal durumlar açısından değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 9 (3), 1115-1130.

Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi,* 10 (36), 381-404.

Kızılçelik, S. ve Erjem, Y. (1992). *Sosyoloji terimler sözlüğü*. Konya.

Kızmaz, Z. ve Altuğ, S. (2019). Aile sorunlarının ortaya çıkmasında ebeveyn müdahalelerinin etkisi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 8 (2), 538-557.

Koçak, Z. ve Harmancı, H. (2020). Kovid-19 pandemi sürecinde ailede ruh sağlığı. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi,* (5), 183-207.

Okumuş, E. (2021). Kovid-19 küresel salgın sürecinde ev ve aile. *Mevzu Sosyal Bilimler Dergisi,* (6), 89-117.

Öner, D. (2013). *Evli bireylerin evlilik çatışması, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının incelenmesi.* Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Özyürek, A. ve Çetinkaya, A. (2021). Covid-19 pandemi döneminde aile ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin incelenmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 18 (1), 96-106.

Poyrazlı, Ş. ve Can, A. (2020). Çevrim içi psikolojik danışma: etik kuralları: kovid-19 süreci, öneriler. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3 (1), 59-83.

Sargın, N. ve Kutluca, V. (2020). Covid-19 salgını sürecinde yetişkinlerin tepkileri. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 4 (2), 64-70.

Sayın, Ö. (2020). *Aile sosyolojisi*. Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Solmuş, T. (2011). *Çift, evlilik ve aile terapisi.* İstanbul: Doruk Yayınları.

Tan, M. ve Tayanç, M. (2020). Pandemi ile gündelik hayatı yeniden düşünmek. Özhan, M. ve Dağ, M. (Ed.), *Kovid-19 salgınının sosyoekonomik etkileri* içinde (81-97). Ankara: Gazi Kitabevi.

Tarhan, N. (2006). *Evlilik psikolojisi: öncesi ve sonrasıyla evlilik*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Tarhan, N. (2011). *Aile okulu: mutlu aile için makul çözümler.* (14. Baskı) İstanbul: Timaş Yayınları.

T.C. İçişleri Bakanlığı, (2020). *Koronavirüs ile mücadele kapsamında yeni kısıtlama ve tedbirler genelgeleri.* 17 Nisan 2022, https://www.icisleri.gov.tr/koronavirus-ile-mucadele-kapsaminda-sokaga-cikma-kisitlamalari---yeni-kisitlama-ve-tedbirler-genelgeleri

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2020). *Covid-19 rehberi*. 17 Nisan 2022, https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66301/kovid-19-rehberi.html

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2019) *Halk sağlığı rehberi.* 15 Nisan 2022, https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/arama.html?searchword=ebola&searchphrase=all

Tezcan, M. (1981). *Kuşaklar çatışması: okuyan ve çalışan gençlik üzerine bir araştırma.* Ankara: Kendi Yayını.

Turna, E. ve Usta, G. (2021). Kovid-19 pandemisi'nde evin değişimi ve evde çalışma ortamları. *Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 3 (2), 115-128.

Yazgan, M. (2017). *Aile içi ilişkiler odaklı iletişim*. İstanbul: Der Yayınları.

Yıldırım, S. (2020). Salgınların sosyal-psikolojik görünümü: kovid-19 (koronavirüs) pandemi örneği. *Turkish Studies,* 15 (4), 1331-1351.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri,* (6.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EK1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

1. Kovid-19 ile ilgili duygu ve düşüncelerinizden bahseder misiniz?
2. Kovid-19 günlük yaşantınızı nasıl etkiledi?
3. Kovid-19 evlilik ve aile yaşantınızı nasıl etkiledi?
4. Kovid-19 eşiniz ile olan ilişkinizi nasıl etkiledi?
5. Kovid-19 çocuklarınız ile olan ilişkinizi nasıl etkiledi?
6. Kovid-19 sürecinde aile içi iletişimde ne gibi değişiklikler meydana geldi?
7. Kovid-19 sürecindeki iş durumu / çalışma koşulları eve nasıl yansıdı?
8. Sağlık durumu ev içi iletişiminizi nasıl etkiledi?
9. Evde geçirilen sürenin artması ile aile içi ilişkiniz nasıl bir dönüşüm yaşadı?
10. Kovid-19 sürecinde aile içi sorunlarınızın arttığını düşündünüz mü?
11. Kovid-19 sürecinde aile olarak en çok nelerden kısıtlandınız?
12. Karantina sürecinde ev içi tartışma yaşadınız mı? Sizce buna ne sebep oldu?
13. Karantina sürecinde hangi ev içi problemlerde artış yaşandı? Bunları nasıl çözümlediniz?
14. Kovid-19 sürecinde aile bağlarını güçlendirmek adına neler yaptınız?
15. Kovid-19'un aile yaşantısına olumlu ve olumsuz etkilerinden bahseder misiniz?
16. Kovid-19'un aile yaşantısına olan olumsuz etkilerini azaltmak için neler yapılabilir?
17. Kovid-19'un aile yaşantısına olumlu etkilerini artırmak için neler yapılabilir?
18. Kovid-19 döneminde size göre en önemli problem neydi?

EK2: Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız
   20-25 ( ) 26-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 41-45 ( ) 46-50 ( ) 51-55 ( )
   56 ve üstü ( )

2. Cinsiyetiniz?
   Kadın ( ) Erkek ( )

3. Eğitim Durumunuz?
   Okuryazar değilim ( ) Okuryazarım ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )
   Üniversite ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( )

4. Kaç Yıllık Evlisiniz?
   1 yıldan az ( ) 1-5 yıl arası ( ) 5-10 yıl arası ( ) 10-15 yıl arası ( )
   15-20 yıl arası ( ) 20-25 yıl arası ( ) 25-30 yıl arası ( )
   30-35 yıl arası ( ) 35-40 yıl arası ( ) 45-50 yıl arası ( ) 50 yıl ve üzeri ( )

5. Çocuğunuz var mı?
   Evet ( ) Hayır ( )

6. Evet ise kaç tane?
   Bir ( ) İki ( ) Üç ( ) Dört ( ) Beş ( ) Daha fazla ( )

7. Okula giden çocuğunuz hangi okula gitmektedir?
   Anaokulu ( ) İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )

8. Çocuklarınız dışında evde bakmakla yükümlü olduğunuz biri var mı?
   Evet ( ) Hayır ( )

9. Şu anda çalıştığınız düzenli bir iş var mı?
   Evet ( ) Hayır ( )

10. Kaç yıldır çalışmaktasınız?
    Çalışmıyorum ( ) 1 yıldan az ( ) 1-5 yıl arası ( ) 5-10 yıl arası ( )
    11 yıl ve üzeri ( )

11. Çalışma şekliniz nedir?
    Tamamen yüz yüze çalışmaktayım ( ) Tamamen çevrimiçi çalışmaktayım ( )
    Bazen yüz yüze bazen çevrimiçi çalışmaktayım (Hibrit çalışma modeli ( )

12. Eşinizin şu anda çalıştığı düzenli bir işi var mı?
    Evet ( ) Hayır ( )

13. Pandemi dönemi eşinizin çalışma durumu nedir?
    Tamamen yüz yüze çalışmakta ( ) Tamamen çevrimiçi çalışmakta ( )
    Bazen yüz yüze bazen çevrimiçi çalışmakta (Hibrit çalışma modeli) ( )

14. Günde kaç saat çalışmaktasınız?
    4-6 saat ( ) 6-8 saat ( ) 8-10 saat ( ) 10 saat ve üzeri ( )

15. Hangi sektörde çalışmaktasınız?
    Özel sektör ( ) Kamu sektörü ( ) Sivil Toplum Kuruluşu ( )

16. Aylık geliriniz nedir?
    0-2.825 TL ( ) 2.826-5000 TL ( ) 5001-7.500 TL ( )
    7501-10.000 TL ( )
    10.001-12.500 TL ( ) 12.501-15.000 TL ( ) 15.000TL ve Üzeri ( )

EK3: Etik Kurul Onayı

Tarih: 08/04/2022
Sayı: E-65836846-044-245485
0000245485

HİZMETE ÖZEL

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-65836846-044-245485 8.4.2022
Konu : Etik Onayı

Sayın Büşra Doğru Cingöz

İlgi : 14.03.2022 tarihli dilekçeniz.

İlgi yazınız ile "Covid19 Döneminde Aile İçi Çatışma ve Problematik Durumlar" isimli çalışmanın mülakat sorularına Etik Kurul onayı talep edilmektedir.

Adı geçen ve ekte yer alan mülakat soruları, Üniversitemiz Etik Kurulunca incelenerek etik tanım, değer ve ilkelere aykırı bir düzenleme tespit edilmediği, önerilen mülakat sorularının etik kurallara uygun olduğu ve etik onayının verildiği ifade edilmiştir.

Konuya ilişkin bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Elçin AYKAÇ ALP
Rektör Yardımcısı

Ek: Etik Onaylı Mülakat Soruları

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 06706F0C-D9D5-4519-A8AE-2DBF57E5B0FA Belge Doğrulama Adresi: http://e-belge.ticaret.edu.tr

Adres: Örnektepe Mah. İmrahor Cad. No: 88/2 Beyoğlu/İstanbul
Telefon No: 444 04 13 / 4580 - 4581 Faks No: 0212 320 70 11
E-Posta: f.kose@ticaret.edu.tr İnternet Adresi: www.ticaret.edu.tr
KEP Adresi: ticaretuniversitesi@hs02.kep.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin: Fatma KÖSE
Yazı İşleri Müdürü
Telefon No: 444 0 413 - 4580

1 / 1